

ПАБАО

Даније Алиџери
ПАКАО

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА, БЕОГРАД

Библиотека
• ИЗБОР •

Уредник
ЈОВАН ПАВИЋ

Данте Алигијери

ПАКАО

Превод и илустрације
ДРАГАН МРАОВИЋ

Главни и одговорни уредник
др ПЕТАР ПИЈАНОВИЋ

За издавача
др ДОБРОСАВ БЈЕЛЕТИЋ
директор

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

850–13

ДАНТЕ Алигијери

Пакао / Данте Алигијери : превод и пропратни текстови
Драган Мраовић. – [1. изд.] – Београд : Завод за уџбенике и
наставна средства, 1997 (штампано 1998) (Суботица : Биро-
графика). – 229 стр. ; 20 см. – (Библиотека Избор)

Превод дела: La Divina Commedia / Dante

Alighieri; одломак. – Тираж 5000. –

Предговор: стр. 7–33. – Речник мање познатих речи и појмова:

ПРЕДГОВОР

ДАНТЕ АЛИГИЈЕРИ (Био-библиографски подаци)

Дело Дантеа Алигијерија, једног од највећих светских писаца, не може се разумети ако се не узме у обзир и историјско-културни контекст доба у коме је живео. Наиме, његово дело настаје у оном периоду средњег века када се већ помаља нова и отворенија цивилизација, али још опстају круте догматске и схоластичке шеме. Крајем XIII и почетком XIV века све су уочљивији знаци обнове политичког, интелектуалног и филозофског живота. Филозофија је још увек верна схоластичким и теолошким поставкама тога доба, али почиње да укључује и световне и рационалистичке елементе. Историографија, иако и даље објашњава историјска кретања утицајем провиђења и иностраног, све више се ослања и на догађаје, страсти и контрасте свакодневног живота, као подстицај или објашњење за историјска догађања. Политичка доктрина је још у оквирима шеме двоструке универзалне власти и расправља о проблемима односа црквене и световне вла-

*

Једно од највећих дела светске књижевности *Божансџивену комедију* могао је да напише само ум надахнут нама непознатим просветљењем. Има их који мисле, чак, да је Данте Алигијери доживео све што је написао у свом величанственом делу. Пошто песници доживљавају свет на себи својствен начин, верујемо да је и Данте проживео *Божансџивену комедију* бар у своме надумном свету снова. Било како било, овај сјајни Фирентинац имао је и свој овоземаљски живот, о коме су подаци често доста уопштени и не баш увек поуздани, али су довољни, нарочито када је реч о периоду његовог фирентинског живота.

*

Највећи италијански и један од највећих светских писаца родио се у Фиренци негде између 15. маја и 15. јуна 1265. године у породици племенитог градског и гвелфског¹ порекла. У време Дантеовог рођења породица, истина, нема баш сјајан статус. Његово право име је Дуранте, а Данте је деминутив тог имена. Његов чукундеда Каћагвида погинуо је у крсташким ратовима у походу императора Корада III, али је оставио иза себе сина Алигијера I, који је имао два сина: Бела и Белинчонеа. Белинчонеов син Алигијери II био је Дантеов отац. Његова успомена је затамњена вероватном чињеницом да се бавио зеленаштвом. Дантеова мајка, која се звала Бела и била, по свему судећи, из породице Дуранте дељи Абати, умрла је непосредно по његовом рођењу, тако да га је одгајала

Његово васпитање било је најбоље какво се могло стећи у то доба, а укључивало је много школског религиозног образовања, аристотеловске логике и више латинских класика. Данте је био озбиљан и интелигентан и бистрог ума, па је учио боље од других. Прошао је кроз три периода образовања: реторичко-граматичко, филозофско-књижевно и филозофско-теолошко.

После детињства, у коме је туговао за мајком, похађао је школу у фрањевачком манастиру Санта Кроче и ту упознао Брунета Латинија, који га је подучавао и саветовао. Убрзо је почео да се бави поезијом и спријатељио се са песницима оног доба, а посебно са Гвидом Кавалкантијем. Младост је провео учећи много, борећи се у биткама и проживљавајући љубав. Одлучујући по њега био му је сусрет са Беатричком из рода Фолка Портинарија, која је дала светлост његовој судбини и улила му духовност коју није могла да уништи горчина живота. Срео ју је први пут 1274. године, када је имао девет година, а други пут после нових девет година 1283. године и то је било пресудно за његов живот песника. Беатриче се касније удала, за Симонеа деи Барди.

Борио се, као коњаник, 1299. године у бици код Кампалдина против Аретинаца. Оженио се, пошто га је отац на то уговором обавезао, 1277. године Ђемом ди Мането Донати и имао децу Јакопа, Пијетра, Антонију (која се замонашила под именом Беатриче) и, можда, Ђованија, који је вероватно био и његов првенац. Неки тврде да је имао чак седморо деце.

Данте је активно учествовао у борби против политике папе Бонифација VIII и његове жеље да влада и тосканским градовима, који су тада били самосталне комуне. Песник Алигијери истакао се као борац против политике експанзије и анексије коју је водио папа подстичући унутрашње раздоре да би остварио свој циљ и сврставајући се на страну црних гвелфа. Насупрот папи, Данте се залагао за мир међу завађеним странкама и за одбрану слободе Фиренце. У време када је био приор избачене су из града вође и виђеније личности завађених странака, а међу њима и Дантеов пријатељ, песник Гвидо Кавалканти.

У то време у Фиренци су била два супротстављена табора: присталице породице Черки, које су се називале Белима, и присталице породице Донати, које су се називале Црнима. Око Црних су се окупљали богати грађани, а око Белих сиромашнији слојеви. Црни су користили помоћ папе Бонифација VIII. Данте се прикључио умереним Белима и 1301. године, као њихов изасланик, ишао код папе Бонифација VIII да умири папу. Међутим, папа је послао у Фиренцу Шарла ди Валоа, који је савладао странку Белих и наредио повратак вођа Црних. Нови градски начелник Канте де Габријели да Ђубио почео је да се свети свима који су се супротстављали странци Црних, па и Дантеу који је 27. јануара 1302. године, у одсуству, осуђен на казну од 5 000 фјорина, на изгнанство из Тоскане и на избацивање из јавне службе. Пошто Данте није платио казну, он је већ 10. марта исте године

После четрдесетодневног опседања Фиренце Хенрик Луксембуршки је одустао и вратио се у Пизу. Спремао је нови поход на Фиренцу, али га је смрт у томе омела. Данте 1315. године одбија понуђену амнестију, сматрајући је понижавајућом. Зато му је потврђена казна прогонства уз конфискацију свих добара и смрт на ломачи, а додатно је та казна проширена и на његове синове. Око 1316. године Данте се налази као гост код Канграндеа дела Скала у Верони. Не зна се тачно када је из Вероне отишао у Равену код Гвида Новела да Полента. Враћајући се из Венеције, из једне мисије за Новелов рачун, разболео се. Умро је у ноћи између 13. и 14. септембра 1321. године у Равени, где је и сахрањен уз *велике њочасѝи у одори њесника и великоѡ филозофа* (Ђовани Вилани, *Хроника Фиренце IX*, 136), у капели близу цркве која се тада звала Сан Пјер Мађоре, а касније црква Светог Фрање.

*

О самом Дантеу најлепше, можда, пише Т. Карлајл у својој књизи *О херојима* (СКЗ, Београд, 1903).

За мене је њо врло дирљиво лице: можда најдирљивије од свих које њознајем. Усамљен, сликан као на њразнини, с њросѝим лавором, обавијеним око ѡлаве; бесмрѝна ѡуѡа и бол, ѡознаѝа ѡобеда, која је ѡакође бесмрѝна – све ѡо ѡоказује целу исѝорију данѝеову. Ја мислим да је ѡо најсуморније лице које је икад из сѝварносѝи насликано; једно сасвим ѡраѝично лице, које срце ѡоѝреса. Ту су као основне иѝѝе блаѡсѝ, нежносѝ, мала ѡубазносѝ као у

їакав? То је Данїе; їако жледа он, тај глас „десейї ћуї-
љивих сїолећа“ и їева нам „своју їајансївену їесму која
се не qâ од҃гоненїїнуїи“.

О Дантеовом карактеру такође сведочи и једно писмо фирентинској управи, писано као одговор на предлог услова под којима се може вратити, а који предвиђају да се оправда и плати казну. Он у њему поносно одговара: *Ако се не могу друкчије врати́тии не́го да ђризнам да сам крив, ја се никада нећу врати́тии – nunquam revertar.*

Да бисмо боље разумели Дантеа, односно његов карактер, цитираћемо још једном Т. Карлајла.

За Даниџа није било више завичаја на овом свејџу. Он је луџао од зашџиџника до зашџиџника, од месџа до месџа, доказујуџи своје сојсџвене ѓорке речи – како је џежак џуџ. Come e' duro calle. Бедни нису мило друшџво. данџе, сиромах и џрођнан, са својом џоносиџом, озбиљном џприродом, са својим суморним расџоложењем, није био човек који ће се мириџи с људима. Пеџрарка џрича о њему, када је боравио у двору Кан дела Скале, да су ѓа џрекорили једнођа дана збођ њеђове суморносиџи и џуџљивосиџи и да он није џонизно одђоворио на џо. дела Скала био је међу својим дворјанима, с лакрдијаџима и будалама који су ѓа слаџко веселили; окренувџи се данџеу, он му рече: „Зар џо није чудно да је ова сирџа будала џако занимљива, док ви, мудар човек, седиџе џу из дана у дан, и немаџе баш ничим да нас занимаџе“! данџе одђовори ѓорко: „Не, џо није чудно. Ваше Височансџво џреба да се сеџи џословице 'Слични се друже' – кад

одредницу *мања*, ради се о веома значајним делима, о бројним прозним и поетским огледима, у којима је Данте, између осталог, експериментисао и са разним техникама писања, темама и стиливима, пишући како на народном тако и на латинском језику.

Нови живої (*Vita nuova*) једно је од најзначајнијих Дантеових дела, идеалистичка сторија о његовог љубави према Беатричи. Овај роман, састављен од стихова и поглавља у прози, писан је између 1283. и 1289. године. Реч је, у извесном смислу, о љубавном роману са прозним деловима – између којих су уметнути сонети и канцоне – у коме се описује Дантеова љубав према Беатричи. Са девет година, приповеда Данте, он сусреће Беатричу. Поново ју је видео као осамнаестогодишњак, 1283. године, и тада пише прву песму за њу. После њене смрти 1290. године његова љубав расте и ствара култ Беатриче и он се заветовао да неће више писати о њој док не буде у стању да напише „оно што никада није речено ни о једној жени“.

Риме (*Rime*) су Дантеов канцонијер настао истовремено или после *Новог живоїа*, у коме он пева о љубави према Беатричи и другим женама, али и о моралним и филозофским питањима. У *Римама* се налазе и многи стихови из Дантеовог младалачког доба који нису нашли место у *Новом живоїу*. *Риме* се могу поделити на три дела: *Младалачке риме* и *'їолемика'*, *Камене риме* и *Филозофске риме* и *риме изгнансїва*. *Младалачке риме* састављене су од Дантеових младалачких стихова писаних делом „на тоскански начин“ а делом „у новом стилу“ и

разговара са три жене протеране због свог високог морала: то су Божја правда, Људска правда и Закон.

Гозба (Convivio), дело доктринарног карактера, написано је у изгнанству, између 1304. и 1307. године, а остало је недовршено, вероватно због истовременог обимног рада на *Божансџивеној комедији*. Књига је требало да има петнаест расправа (једну уводну и четрнаест као коментар за исто толико песама), али је Данте написао само четири, укључујући и уводну. Дело је, а то је веома значајно, писано на тзв. вулгарном, односно народном језику, што Данте оправдава са много логичних, културних, социолошких, сентименталних и других разлога. Он ту потврђује да народни језик може потпуно да замени латински језик. „*Данџеова намера је била – како тврди познати италијански историчар књижевности Франческо де Санктис – да од вулгарног језика учини оно што је био латински: не језик 'народа', него џрајан и нејокварљив језик учених људи... Тај је идеални италијански говор узвишен по џома што се одваја од локалних елемената, где џреџу дијалекти и џриближава се величанству и досџојанству латинског језика...*“

О џисању на вулгарном језику (*De vulgari eloquentia*) такође је недовршено дело настало истовремено са *Гозбом*, али на латинском језику. Оно се надовезује на *Гозбу* и развија тему из ње о достојанству и природи вулгарног језика. Данте покушава да одреди могући књижевни језик близак књижевном идеалу узвишене поезије коме су тежили сви песници тринаестог века почев од такозване

латинском језику. Тај језик намењен само писаној књижевности Данте назива *illustre* (славан, поштовани), јер би то био језик италијанског двора ако би се нашао владар који би ујединио тадашњу Италију, и доносио би славу, односно поштовање ономе ко га употребљава.

О монархији (*De Monarchia*), дело за које се не зна тачно у ком периоду Дантеовог живота је настало, писано је у три књиге на латинском језику. У првој Данте доказује да је монархија савршен облик владавине, у другој објашњава како је монархија била остварена у Римском царству, а у трећој расправља о односу царства и цркве, цара и папе. Сматра да је монархија потребна за остварење мира, правде и слободе, да је отелотворење монархије у Римском царству било божја воља и да цар не зависи од папе, већ директно од Бога, а да та два водича људи морају да делају заједнички и у слози да би човек имао мир на земљи и блаженство на небу. Због тих теза дело је било проглашено за јеретичко и 1329. године јавно спаљено по налогу кардинала Бертранда дел Пођета.

Посланице (*Epistole*), писане на латинском језику у разним временским периодима, чини тринаест писама славним, али и другим личностима тог доба, а намењених и широј публици.

Еклоге (*Egloge*) настају као одговор на једну песму на латинском коју је Дантеу 1319. године, док је боравио у Равени, упутио Ђовани дел Вергилије, граматичар који је предавао у Болоњи, а којом га позива да напусти народни језик и да пева на латинском. Данте му је одговорио

нио у Верони 1320. године пред веронешким клером у цркви св. Елена, доказавши да је водена површина увек нижа од копна. Овај документ нема неки велики значај у Дантеовом опусу, али говори о његовом разноликом интересовању и широкој култури.

Божанствена комедија (La Divina Commedia) је дело које је Данте писао од 1307. године па до пред саму смрт. *Пакао* и *Чистилиште* је завршио пре 1314. године. Оригинални назив дела био је само *Комедија*, а Данте га је тако назвао јер су у средњем веку још били нејасни појмови о класичној драми. Наиме, песме које би жалосно почињале а срећно се завршавале називане су комедијама, а оне које би се и жалосно завршиле трагедијама. Назив „божанствена“ дали су јој потоњи читаоци.

Најкраћи садржај *Божанствене комедије* је следећи: На дан Јубилеја, док папа Бонифације свима показује своју моћ и док се хришћани окупљају око њега, Данте лута по мрачној шуми. Спасав га Вергилије, који га води да разгледа пакао и чистилиште, а после тога се са Беатричком пење у рај и допире до лица божјег. Алегоријски, Данте је душа, Вергилије – разум, Беатриче – милост, љубав. Други свет одсликава етички и морални аспект нашег света. Он казује какав би овај свет морао бити према захтевима филозофије и морала; он је свет правде и мира, свет божји. Данте је душа, не само индивидуално већ и као колективнио биће, као целокупно човечанство. Цела *Божанствена комедија* је подељена у три дела: *Па-*

реч „звезда“ да би подсетили на једини прави циљ, на тежњу ка свету светлости.

Дантеова *Божанска комедија*, та „света поема“, обележила је не само италијански треченто (XIV век), већ је прерасла своје време и постала благо, по многима до сада непревазиђено, свег човечанства.

БОЖАНСТВЕНА КОМЕДИЈА

Наслов, настанак и основна структура

Данте је своје дело назвао само *Комедија*, о чему сведочи у свом познатом писму Канграндеу дела Скали, држећи се тадашњих схватања да су трагедије дела која почну трагично и трагично се заврше, а комедије дела која трагично почињу а завршавају се срећно: ...*На њочењу она је засипрашујућа и смрдљива, јер говори о Паклу, али има добар крај, њожељан и њријатан, јер говори о Рају...* Епитет *Божанска* појављује се први пут код Бокача у његовом делу о Дантеовом животу, али га као саставни део наслова издања уводи приређивач Лудовико Долће, а 1555. године у Венецији штампа, Ђовани Габријеле Ђолито де Ферари.

Поема се састоји од 14233 стиха у једанаестерцу и римованим терцинама, које су ланчано повезане. Подељена је на три дела: *Пакао*, *Рај* и *Чистишиште*, са по тридесет три песме, с тиме што први део односно *Пакао*, има и уводну песму, дакле тридесет четири песме, односно укупно сто песама. Базирана је на броју три (симбол

ДЕВЕТ АНЉЕОСКИХ КРУГОВА

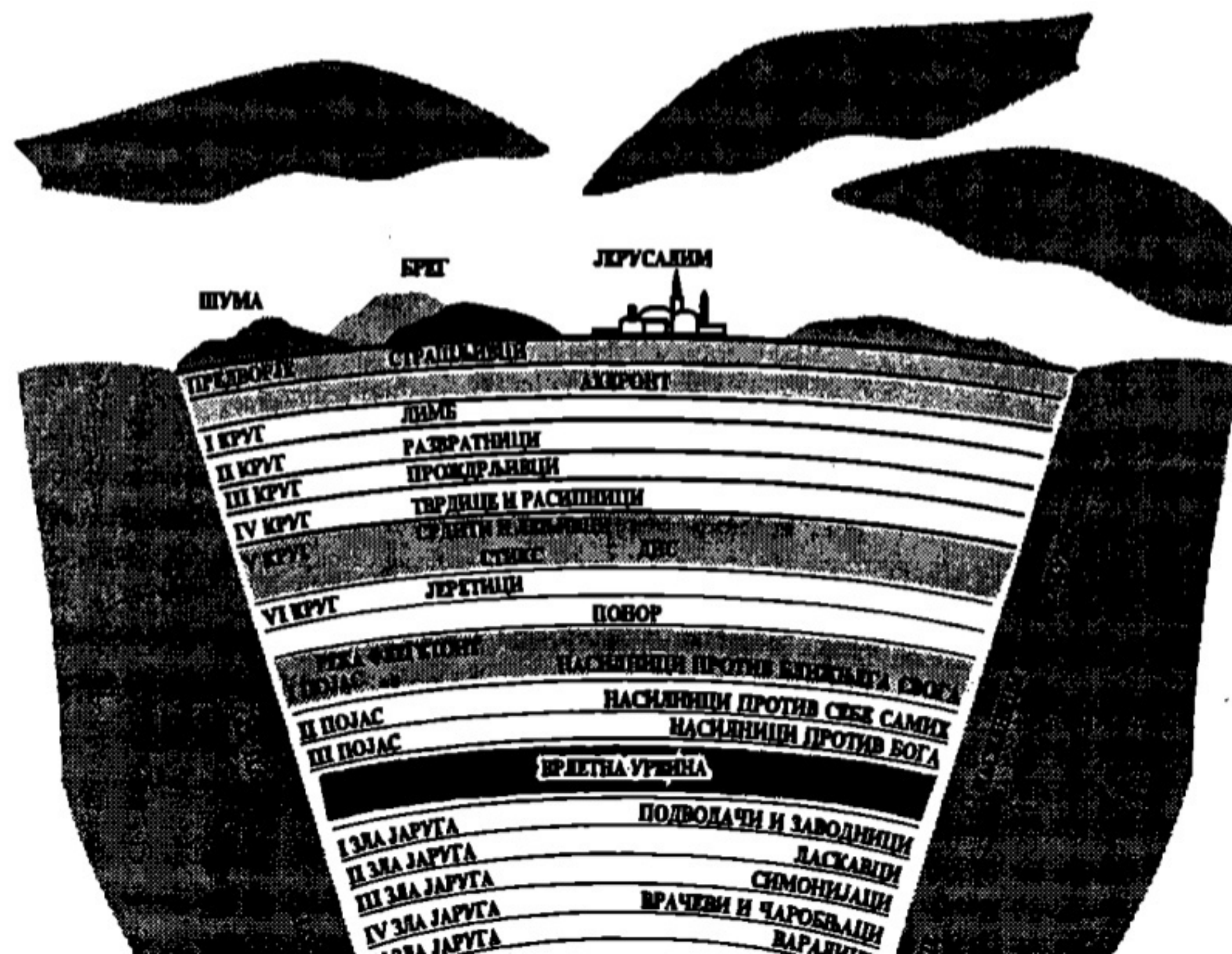

РАЈСКА РУЖА

Данте је почео да пише *Пакао* око 1306–1307. године (можда и 1304), а завршава га око 1309–1310. *Чисти-лишће* пише после 1308, све до 1315, а *Рај* после 1316. па скоро до 1321. године.

Данте је почео да пише *Пакао* око 1306–1307. године (можда и 1304), а завршава га око 1309–1310. *Чисти-лишће* пише после 1308, све до 1315, а *Рај* после 1316. па скоро до 1321. године.

Структура Дантеове *Божанственој комедије*

Три оноемаљска краљевства у *Божанственој комедији* имају структуру усаглашену са схватањима грчког астронома, математичара и географа из II века нове ере Клаудија Птолемеја. Он је творац такозваног Птолемејевог светског система, који је заснован на геоцентричној теорији: Земља представља одређену непокретну тачку – центар целокупног Сунчевог система, планета, звезда и комета, који се око ње и окреће. Тај систем се одржао све до Коперника, односно до XVI века.

Дакле, полазећи од геоцентричне концепције света, Данте представља Земљу као непокретну сферу у средишту света, подељену на две хемисфере. У средиште северне, настањене сфере Данте смешта Јерусалим, и то на једнакој удаљености од њених крајњих граница, ушћа Ганга и Херкулових стубова. Дијаметрално супротно у океан јужне ненастањене полулопте, поставља брег Чистилишта, а на његов врх Земаљски рај. Настанак овог брега, као и симетричне паклене провалије, везује се за Луциферов пад из Раја, када се стровалио у средиште Земље. Земља је окружена са девет концентричних сфера, које се окрећу једна унутар друге и све заједно у десетој сфери. Ова десета сфера је непокретна; то је небо Емпиреј, боравиште Бога, анђела и блажених. Девет неба су по реду: Месец, Меркур, Венера, Сунце, Марс, Јупитер, Сатурн, Звездано небо и Прво покретно небо. Првих седам неба има у себи одговарајућу планету (у птолемејској концепцији Месец и Сунце су сматрани планетама).

ЗЕМАЉСКИ РАЈ

VII
РАЗВРАТНИЦИ

VII
ПРОЖДРЉИВЦИ

V ТВРДИЦЕ И
РАСИПНИЦИ

IV ДУШЕВНО ЛЕЊИ

III СРДИТИ

II ЗАВИДНЕ ДУШЕ

I ОХОЛИ

ВРАТА ЧИСТИЛИШТА
АНЂЕО ЧУВАР

III ВИСОРАВАН
ДОЛИНА НЕМАРНИХ ВЛАДАРА

II ВИСОРАВАН ЖРТВЕ
НАСИЛНЕ СМРТИ

I ВИСОРАВАН ЛЕЊИВЦИ

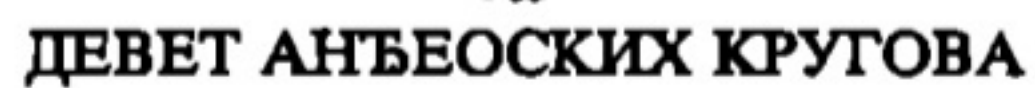
ИСКЉУЧЕНИ ИЗ ЦРКВЕ

ПРЕДЧИСТИЛИШТЕ

тив себе самих и насилници против Бога. Варалице се налазе у осмом кругу, подељеном на десет злих јаруга. Ту су подводачи, заводници, ласкавци, симонијаци, врачевци, чаробњаци, варалице, лицемери, лопови, зли саветници, сејачи неслоге и кривотворци. У деветом кругу су издајнице. Овај круг је подељен у четири појаса, на Каину, Антенору, Толомеју и Јудеку. Ту су издајници родбине, издајници отаџбине, издајници гостију и издајници добротвора. На дну, у средишту деветог круга, Луцифер са три чељусту меље Јуду, издајника Христа, односно Цркве, затим Брута и Касија, издајнице царства. То указује да је најгора издаја две највеће власти: црквене, односно религиозне и царске, односно световне. Ван ове поделе су страшљивци смештени у предворју пакла, добри који нису крштени, па су у Лимбу, односно првом кругу, а јеретици су у шестом кругу. Распоред кажњених грешника следи прецизну логику. Свако је вечно кажњен у кругу који одговара најтежем пороку међу онима које је имао. Свака казна је двојака, односно грешник је кажњен душевно (лишен је могућности да види Бога) и физички. Однос између казне и греха је строго пропорционалан и та пропорција је утолико већа уколико се дубље силази у пакао.

Чисти́лиште

На чисти́лиште, високи брег који се диже из мора, Данте стиже кроз дуги подземни ходник који полази од Луциферових ногу. Међутим, душе ту стижу чамцем којим

РАЈСКА РУЖА

у пакленим круговима, у чистилишту анђео показује очишћеним душама пролаз ка следећем кругу, ка врху и коначном очишћењу од греха. Душе пролазе кроз све кругове за разлику од Пакла где су стално у истом, и, ако је потребно, задржавају се, у сваком да би испаштале грехе које су починиле. На врху, у шуми земаљског раја, душе завршавају своје чишћење од греха урањајући у воде Лете и Евноје које извиру из заједничког вечног извора: прва брише сећање на грех, а друга оживљава сећање на учињено добро. У Едену, односно у земаљском рају, Вергилије, симбол разума, опрашта се од Дантеа и његов водич постаје Беатриче, симбол милости и љубави, која ће водити Дантеа у рај.

Рај

У рају је боравиште блажених душа. Оне су распооређене у три основне категорије, у световну (на прва три неба ближа Земљи, Месечевом, Меркуровом и Венерином – душе оних који нису испунили завет, душе оних који су радили за добро да би заслужили земаљску славу и душе оних који нису одолели љубавној жељи), активну (Сунчево, Марсово и Јупитерово небо – душе учених људи, душе оних који су се борили за веру и душе оних који су волели правду) и контемплативну (Сатурново небо – контемплативне душе). Постоји хијерархијски ред у савршенству душа и то савршенство је утолико веће уколико је више небо на коме се налазе. Само на првом небу и на Емпиреју душе се појављују пред Дантеом у људском

су на Венерином, Меркуровом и Месечевом небу. Вечно боравиште изабраних душа је на небу Емпиреј, у огромном амфитеатру који формира Рајску ружу отворену крај божјег престола – извора светлости и блаженства. Када је песник стигао у средиште Рајске руже, Беатриче га препушта светом Бернарду, који му објашњава распоред блажених душа. Он моли Богородицу да помогне Дантеу тако да може да види Бога у његовој суштини. Молба је услишена и песник проживљава осећај блаженства.

Садржај

Садржајем *Божанствене комедије* доминирају ред и енциклопедијски приступ својствени средњовековној култури. Дело има чврсту идејну и концептуалну структуру; Данте снажно повезује све елементе библијске визије људске историје: Бог, највеће добро, и Сатана, највеће зло, супротстављени су чак и у смислу физичког боравишта у свету. Пад Луцифера, тог некада најлепшег божјег анђела који се побунио против Бога, одредио је сву будућу судбину људског рода са завођењем Еве, људским грехом и откупом путем Христове жртве и створио паклену провалију у којој се кажњава онај што није одолео пороцима зла. Тај пад је такође изазвао и стварање брега чистишта као инструмента окајања греха. Тако су онострана краљевства која је створило хришћанство чврсто повезана са људском судбином, као и са надљудском судбином

Данте силази у једно од тих краљевстава у пролеће 1300. године, односно у години јубилеја. Годину јубилеја установио је Мојсије тако што су сваких педесет година пуштани на слободу Јевреји у ропском статусу, земља враћана старим власницима и опраштани дугови. Католичка црква је наставила ту традицију опраштања и ослобађања, па је 22. фебруар 1300. назвала јубилејом, јер је дата велика индулгенција, односно велики опроштај грехова. Папа Бонифације VIII је утврдио да се сваких сто година проглашава јубилеј са општим опроштајем свим верницима који посећују, под одређеним духовним условима и одређени број пута, главне римске базилике. Касније су друге папе одређивале и друге временске периоде за јубилеје.

Дакле, Данте се, пошто је умрла Беатриче – жена која га је водила ка љубави према небеским стварима – губи у великој и мрачној шуми, симболу незнања и заблуде. Ту сусреће Вергилија, који представља разум, а кога је Беатриче послала да му помогне да савлада препреке у виду пантера, односно похоте и пожуде, лава, односно охолости и вучице, односно похлепе. Вергилије му је објаснио да ће морати да путује кроз три онострана краљевства. Данте са Вергилијем силази у пакао, велику провалију чији је улаз близу Јерусалима и која се протеже до земљиног средишта, у коме је Луцифер. Провалија у облику левка има десет кругова у којима грешници испаштају грехе. Што је грех већи, грешник је дубље смештен, односно даље је од Бога. Песници путују кроз све делове пакла до Луцифера, затим

„П“ симболизују седам главних грехова, а слово „П“ је почетно слово латинске речи *peccata* – греси). Те знаке пламеним мачем урезује анђео на улазу у чистилице. Овде, за разлику од пакла, грешник није осуђен на вечно испаштање греха и није везан увек за исто место, већ се креће кроз чистилице, задржавајући се да испашта у оним појасевима у којима се испашта неки од грехова које је починио. И када се избрише свих седам „П“, стиже се на врх где се налази земаљски рај, одређен за човека који га је изгубио због Адамовог греха. На врху се Данте опрашта од Вергилија, симбола земаљске науке, јер се очистио од греха, а и зато што Вергилије, пошто није веровао ни у Христа који је дошао нити у долазећег Христа, не може у рај. Његово вечно место је у Лимбу. Зато се у земаљском рају појављује Беатриче, симбол љубави, божје и теолошке науке и откровења. У земаљском рају Данте посматра, заједно са Беатричом, симболични приказ који обухвата најзначајније тренутке људске историје. Затим урања у воду реке заборавља грехова, у воду Лете, а потом и у воде Евноје да освежи сећање на добра дела. Потом може да крене ка звездама и са Беатричом се пење у Рај.

Њих двоје пролазе кроз рајска неба. Душе у рају нису распоређене као у паклу и чистилицу, јер степеновање заслуга је у супротности са рајским блаженством које подразумева пуно уживање, пуну слободу и ослобођење од било какве жеље. Дакле, све душе се налазе на десетом небу, Емпиреју, распоређене у облику рајске руже око

врхунцу екстазе, изван себе, не изгуби у Богу и потпуно уклопи у хармонију универзума стопивши се са љубављу која њој креће Сунце и ошале звезде.

Језик и стил *Божанствене комедије*

Језик *Божанствене комедије* има за основу тоскански, односно фирентински дијалект, и то искоришћен у свим елементима, па су у употреби свакодневне а не само академске речи, народни изрази, жаргон, као и неке речи својствене искључиво тосканском, односно фирентинском дијалекту. Данте користи и архаичне облике фирентинског дијалекта, а употребом синонима шири његову основу. Укључује галицизме и неологизме, односно речи које је сам исковао. Користи око петсто латинизама, посебно када је тон казивања свечан или учен, односно када се ослања на класичне форме, а такође и када говори о племенитим особама или збивањима. Из других тосканских и италијанских дијалеката Данте користи само оне речи које су се већ традиционално употребљавале у поезији.

Данте показује свој велики таленат у оригиналном коришћењу свакодневних речи и у нијансирању значења. Његова креативност посебно долази до изражаја при ковању рима, имајући у виду да су се други тадашњи песници везивали за устаљене риме тог времена. Стилски је врло различит, већ према потреби казивања. Може се рећи да користи велику скалу стилова – од трагичног до комичног,

Бонађунте из Луке: ...па слатки нови стил није могао *да нас радује*... Основна и једина права тема овог стила је слављење љубави према племенитој жени која може да пружи блаженство мушкарцу. Та љубав је подуховљена, унутрашња и искључује спољне догађаје, а изражава се кроз узвишен и елегантан говор.

Данте се с правом сматра оцем италијанског језика, јер, иако није први користио народни језик за писање, он га је оспособио да се на њему може написати било које књижевно дело. Појава Дантеовог дела значила је победу тосканског дијалекта, који постаје заједнички језик свих Италијана. Остали до тада коришћени дијалекти остају само дијалекти. Инструмент те победе био је тријумфални успех *Божансџивене комедије* постигнут код широке публике. То је нова публика коју је Данте створио за себе и за потоње писце, а која није била више ограничена само на уске академске кругове. Углед овог дела и његово капиларно ширење код читалаца свих друштвених слојева и у разним географским регионима довели су до језичке унификације у савремени италијански језик, чији је, у ствари, основ био језик *Божансџивене комедије*.

Филозофија и поетика *Божансџивене комедије*

Само изванредан ум и песничка моћ могли су да обједине у једно дело тако широк и разнородан свет. Дантеов геније је успео да превазиђе механизам традиционалне симболичко-алегоријске форме која у коме је

Дантеова визија живота и света је толико широка и сложена да он не обликује уметнички један симбол, једно стање свести или бића већ живот у целини и у његовом разнородном исказу. Дантеова поетска душа пронашла је начин да изрази сва осећања, све природне појаве, све жудње духа. Он је песник драме и лирског начина казивања, песник комичног исказа и реализма, песник осећања и неизрецивих појмова. Он зна да нас води једнако убедљиво кроз паклене кругове и најмрачније слике, преко простора наде у чистишту до рајских визија светлости. Кратким потезима слика ликове и душевна стања и у томе показује врхунско умеће синтетизовања и маште.

У филозофском смислу Данте сматра да је постојбина душе небо, одакле она силази у нас. Долазећи од Бога она не зна ништа, али има две особине: разум и тежњу, односно способност да прима оно што јој се свиђа. Душа тежи ка добру, али не зна да разликује добро. Незнање рађа заблуду, заблуда рађа зло. Зло, односно грех, налази се у материји, односно у чулном уживању. Добро се налази у духу, а највише добро је Бог, односно чисти дух. Човек мора да се бори против тела и приклања Богу. Зато му је дат разум, из кога се рађају слободна воља и моралност његовог понашања. Добро и зло се разликују помоћу филозофије; она је пут ка добру и моралности, а моралност је етика. За филозофирање је потребна љубав, односно тежња, а права срећа се постиже контемплацијом истине. Бити филозоф значи одупрети се страстима и задовољству, победити себе самога, сачувати душевни мир.

порока. Рај је слика добра и врлине. Чистилиште је прелаз од једног до другог стања кроз покајање. А свако од нас носи у себи и свој пакао и свој рај.

Спасење друштва иде истим путем као и спасење појединаца. Друштво које живи у анархији и неслози роб је материје, јер живи у заблуди и незнању. Као што човек не може ићи ка спасу ако не победи тело, тако и друштво не може живети у слози док се не покори једном владару који ће обезбедити владавину закона, односно разума.

На овим филозофским основама Данте обједињава све знање свога доба из метафизике, морала, политике, историје, физике, астрономије, етике, реторике, лингвистике итд.

Света песма, односно *Божанствена комедија*, универзално је дело које не припада једној генерацији нити једној нацији. То је дело непревазиђене дубине концепције, невероватна хармонија форме, искрена исповест једног човека, а истовремено и општељудска, чиме се уздиже до плана универзалности. У овом делу песник силази у таму људског греха и стиже до светлости ослобођења од њега, а на своме путу кроз три загробна царства он обухвата небо и земљу, време и вечност, божанско и људско. То је трагање људске душе за апсолутном срећом, слободом, миром и коначним просветљењем.

ΠΑΚΑΟ

ПЕВАЊЕ ПРВО

Уводно певање у целу „Божанствену комедију“

Данте има тридесет пет година и започиње своје путовање 25. априла 1300. године. Овај датум није изабран случајно. Папа Бонифације VIII је ту годину прогласио јубиларном и дао велико опраштање грехова, а 25 април је датум када је Бог, по средњовековном предању, створио свет, док је Исус Христос, разапет на крсту, истога дана искупио свет. Песник је залутао у густу шуму (шуму греха). Успева чудом да се избави из ње и креће пут брега (добра) обасјаног сунцем. Али, на путу му се испрече пантер (похота), лав (охолост) и вучица (похлепа). Тада му се указује песник Вергилије¹ који га храбри и нуди му се за вођу обећавајући му спас после дугог путовања кроз три краљевства онога света. Са Вергилијем треба да прође Пакао и Чистилиште, а Беатриче, његова младалачка љубав, одвешће га кроз Рај до спаса.

На пола нашег животног пута
нађох се у шуми где тама пребива,
јер нога са стазе праве залута.

Али, када сам у подножје брега² доспео,
тамо где би крај оној долини³
где ми срце прекри страха вео,
угледах му плећа у висини
обасјана зрацима⁴ планете⁵
што предводи остале у свакој тмини.
Тада се смири, баш као дете,
страх што је сву ноћ кроз језеро срца пливао,
а ја је провео пун мучне сете.
И као онај што се задихао
док је испливао, па на жалу
у опасну воду се загледао,
тако душа моја, измичући још валу,
окрену се да гледа то газиште
где нико жив не изађе на обалу.
Опустих уморно тело што одмор иште,
па наставих пут по плажи пустој
тако да се пењаш на више упориште.
Али, тамо на тој стази стрмој,
пантер лаки, та животиња љута,
скочи у кожи пегавој и црној;
и не склањаше ми се никако са пута
већ ми се тако на њему испречи сав
па хтедох да се вратим више пута

али не толико да страх ме не укочи
када преда ме лав се појави. 45

Чинило се да ка мени крочи
уздигнуте главе и од глади пун беса,
рек'о бих: уплашиле се и небеске очи. 48

И вучица што с мршавости стреса
све пожуде којих је сита та страва,
због које много је тужних до небеса, 51
а толико ме уплаши њена појава

када на њу поглед паде да поче да истиче
нада из мене да ћу стићи до врхунца плава. 54

Као што онај који радо стиче
срце има пуно туге и јада
када време дође да богатство измиче, 57

тако и мене растужи бештија сада
што прилазећи поче да ме гања
тамо где сунца није, већ само хлада. 60

Док сам силазио ниже кроз грања
преда ме неко се појави
наоко слаб од дугог ћутања. 63

Када га видех у тој пустој страви, –
„Смилуј ми се“ – довикнух њему –
„ма ко да си, сенка или човек прави!“ 66

Одговори: „Већ нисам човек у много чему,
а родитељи моји ломбардијског су соја

Али, зашто се враћаш у јаде своје?	
Што се не винеш на брега благи призор који је почетак и узрок радости било које боје?“	78
„Дакле, ти Вергилије јеси, ти ли си извор из кога прегршт речи тече као лава?“ – постиђеног чела би мој одговор.	81
„Ти што си песницима узор и слава, награђени су моја велика љубав и учење, јер твој спев и мене просветљава.	84
Ти си мој учитељ и моје дивљење, ти си онај што ме научити знао лепом стилу што прослави и моје творење.	87
Погледај скота што ме назад натерао, славни мудраче одбрани ме од гада љута, од њега сам се сав препао.“	90
„Ваља ти се држати другог пута“ – одговори када виде моју сузу да сија – „ако желиш побећи с тог места смркнута!	93
Јер та звер због које у теби страх клија не дозвољава да прође ни душа јадна, већ људе зауставља и редом убија.	96
А тако је зловна и тако гадна да никада похоту своју не задовољи, већ после јела још више је гладна.	99

Евријалт, Турн и Низ ¹¹ у онај час.	108
Свуда ће је гонити његова сила, док је у пакао не врати, одакле се завист и појавила.	111
Схватам и мислим да ти се највише исплати да ме следиш, а бићу ти вођа прави одавде кроз простор вечних сати, где ћеш чути крике очаја на јави, видети древне у болу сене што вапе да их друга смрт мука избави; и видећеш оне задовољне иако уз муке пламене, јер се надају да ће и они стићи било када међу оне душе блажене.	114
Будеш ли хтео, затим, њима прићи, дочекаће те душа достојнија од мене тада, с њом ћеш пут наставити, а ја ћу отићи,	117
јер онај цар што тамо горе влада, пошто бејаш противан његовом закону, неће да ја у град му дођем икада.	120
Царство му свуда, али ту је на трону, ту му град и високо престоље, благо ономе кога одабере за блаженост ону“	123
А ја њему: „Песниче, молим те, боље у име Бога кога ниси упознао води ме ван овога града и народа	126
	129
	132

ПЕВАЊЕ ДРУГО Дантеово страховање

Пада вече и Данте се боји тешког пута. Сећа се да су Енеја и Свети Павле већ посетили оноземаљска царства, али да им је помогао Бог у њиховој мисији. Он, међутим, не зна да ли је достојан да као Енеја уђе у подземље или као Свети Павле у рај. Вергилије га охрабрује и, као доказ небеске подршке, каже му да га је послала Беатриче, која је умрла десет година раније. Та благословена жена је сишла чак до пакла, на молбу Девике Марије и наговор Свете Луције. Данте је охрабрен и одлучује да пође са Вергилијем.

Дан је нестајао у загаситој тмини	
ослобађајући све што је живо умора	
на земљи овој, а само ја једини	3
спремах се где ме чека борба најгора	
на мучноме путу и тешкој муци	
што памћење непогрешиво описати мора.	6
О музе, о узвишена душо, будите ми при руци,	
о памћење што си записало оно што се догоди,	
сада нека се чују твоји племенити звуци.	9

никада умни човек не би помислио
да достојан није био избора највишег неба, већ често
да баш узвишеног Рима и царства буде отац мио, 21
а уистину треба рећи да за свето место
тај Рим и то царство бејаху одабрани
и да ту је наследника Светог Петра престо. 24
На том путу где славе му се дани
чуо је ствари што су узрок биле у свему
да победа његова и папска власт буду изаткани. 27
Касније Свети Павле крену њему
да би ту веру оснажио
што је почетак пута спасењу. Чему 30
бих ја тамо ишао? Ко би то допустио?
себе ни Енејом ни Павлом светим
не сматрам ни ја ни ико други, ма ко био. 33
Зато кренем ли тим путем, стрепим
да не буде то улудо превише,
мудар си, разумећеш боље него у речима лепим.“ 36
као онај што оно што је хтео брише,
па због нове мисли мења накану
и да почне што је хтео неће више, 39
тако и ја стадох на тмурну страну
брега, јер сам, размишљајући, од одлуке одустао
која испрва би јасна као на длану. 42
„Ако сам добро твоју реч разабрао“

када ме позва жена тако лепа и блажена ¹⁵	
па затражих да ми заповеда и води ме свуда.	54
Њене очи су сјале као звездана мрена,	
па анђеоским гласом поче тако драга	
своју причу да збори – тиха и снена.	57
„Ох, мантованска душо блага,	
чија слава још светом се креће	
и трајаће док је свету и веку трага,	60
мој пријатељ који се овде случајно не среће	
спречен је да у пустом крају	
корача, па од страха напред неће	63
по ономе што сам о њему чула у рају.	
Касно сам му у помоћ пошла, мним,	
и бојим се да изгубљен лута у очају.	66
Сада крени, па лепоречјем твојим	
и оним што ће да га спасе, ја те молим,	
учини да будем утешена сасвим.	69
Ја сам Беатриче што ти овако зборим;	
долазим оданде где бих да се вратим поново,	
љубав ме покренула путем овим.	72
Када изађем пред лице господово	
хвалићу пред њим често дело твоје.“	
Заћута онда, а ја почех своје слово:	75
„Ох, врла госпо, због које	
људски род већи је од створења свију	

плачући, сјајне очи окрену невесела,	
па да дођем тиме пожури мене	117
и дођох као што је она хтела,	
па сам те од дивље звери отео	
која ти је прилаз брегу омела.	120
та је дакле? Зашто си од оклевања занемео?	
Зашто кукавичлук цвета у твојим грудима?	
Зашто ниси одважан и смео	123
када о теби на небесима	
три блажене жене ²² брину да те бране,	
а ја ти толико обећавам речима?“	126
Као што ноћни мраз повијати стане	
цвеће и латице што се отворе весело	
када сунце опет јако гране,	129
тако и ја вратих снагу у своје тело	
и храброст се у мени таква пробудила	
да проговорих као искрен човек зацело:	132
„Ох, ти што ми поможе милостива си била	
и љубазан ти који си одмах послушао	
те истините речи које ти је упутила	135
Ти си твојим речима сада знао	
такву жељу да пробудиш у срцу моме	
да сам се првом науму опет предао	138
Сад хајде, иста је жеља у срцу моме и твојем,	
ти Вођа, ти посланик, ти криво, бичу мојем“	

ПЕВАЊЕ ТРЕЋЕ

Паклена врата и предворје: Страшљивци

Песници стижу пред врата пакла над којима стоји ужасан натпис, који је уплашио Дантеа. Улазе у предворје пакла где се налазе душе страшљиваца, који нису били ни верни Богу нити против њега. Данте је хтео да се заустави, али га Вергилије подстиче да наставе, јер ти несрећници нису достојни да од њих остане сећање на земљи. У пролазу Дантеу се, ипак, учини да је препознао душу папе Ђелестина V.²³ Песници стижу, потом, на обалу реке Ахеронта²⁴ где Харон²⁵ превози проклете душе. Харон прво одбија да превезе Дантеа, јер је жив, али га Вергилије опомиње да је то небеска воља. Данте губи свест у тој страхоти.

КРОЗ МЕНЕ СЕ ИДЕ У ГРАД БОЛАН И ПРОКЛЕТ,²⁶
КРОЗ МЕНЕ СЕ ИДЕ У ВЕЧНУ МУКУ ПАКЛЕНУ,
КРОЗ МЕНЕ СЕ ИДЕ МЕЂУ ИЗГУБЉЕНИ СВЕТ. 3
ПРАВДА МОГ УЗВИШЕНОГ ТВОРЦА ПОКРЕНУ;
БОЖЈА МОЋ МЕ СТВОРИ ЗА КАПИЈУ ОВОМ ЈАДУ
УЗ ПРВУ ЛЈУБАВ И МУДРОСТ УЗВИШЕНУ.²⁷ 6

Те речи што зраче мрачним сјајем
видех изнад једних врата,
па рекох: „Учитељу, оне ме плаше, признајем.“
А он ће мени као особа што све схвата:
Овде треба сумњу одбацити пре свега;
нека те малодушност не хвата.
Место о коме зборих, ево, сада њега,
ту ћеш видети људе у великој страви,
што су изгубили благодети ума свевишњег.
А када своју руку на моју стави
и разведри лице, утеши ме тада,
па ме уведе у свет подземни прави
Ту су уздаси, плач и гомила јада
одјекивали у ваздуху без иједне звезде
да и мене одмах суза савлада.
Разни језици, страшни урлици ту језде,
речи пуне бола, говор пун гнева,
гласови мукли и оштри ту се гнезде
и пљесак руку у хуци што мучно сева
у том ваздуху безвременом
попут песка који на вихору лети к’о плева.
А ја са главом свом сметеном
рекох: „Учитељу, какви се то гласови чују?
Ко су ти људи у болу пометеном?

Одговори: „Рећи ћу ти једноставним речима.	45
Таква душа смрт не може да спозна,	
а живот њен слепи таква је несрећа	
да све је боље него та судбина грозна.	48
Свет не жели да је се ико сећа;	
милост, као и правда, од ње лице крије,	
не говоримо о њој, крени у искушења већа.“	51
А ја, када се осврнух, видех барјак да се вије	
стално у брзом таласању	
као да никакав одмор за њега није,	54
а за њиме хрли у очајању	
толико душа што их је смрт покосила	
да избројати нико није у стању.	57
И када ми се нека душа познатом учинила,	
видех и познах и ону сену	
што је кукавички висок чин одбила. ²⁸	60
Схватих и бих сигуран у трену	
да је то било јато кукавица што цвили,	
које нема ни милост божју ни ону паклену.	63
Ти несрећници што никада живи нису били,	
бејаху голи, а њих су подбадали	
ројеви мушица и оса који су ту гнездо свили.	66
Лица су им крвљу ишарали	
што је, помешана са сузама	

на тужној обали Ахеронтове воде.“	78
Тада постиђен оборих поглед у страну, бојећи се да му не досадим док ме води, па све до реке моја реч не плану.	81
Ево где ка нама на чуну броди старац, са власима белим од старости, вичући: „Тешко вама, душе грешне, ко вас роди! Не надајте се небеској милости: долазим да вас на другу страну возим, у свет вечне таме, леда и огњене јарости.	84
А ти што си душа жива, мним, одлази од тих лешева!“	87
Али, када виде да не одлазим, рече: „Кроз друге луке и преко других путева ићи ћеш на онај свет, овуда нећеш проћи: лакшим ћеш бродом до оностраних крајева.“ ²⁹	90
А Вођа њему: Хароне, небеске су моћи одлучиле да овако буде сада, окани га се у твојој злоћи.	93
Образи вунасти се смирише тада кормилару мочваре немиле из чијих очију сева ватрена каскада.	96
Али, душама уморним и голим што су вапиле, зацвокоташе зуби и променише боју	99

сваку која оклева удара веслом к'о магаре.	111
Као што у јесен лишће опада	
са грана, лист по лист, цело племе,	
све док се на земљу не сложи тада,	114
тако се Адамово зло семе	
баца редом, на знак, са оне литице,	
као што птице на зов звуку стреме.	117
Тако се возе преко воде проклетнице	
и пре него што се чун на другој обали створи,	
на оној првој већ чекају нове душе несрећнице.	120
„Сине мој“ – Учитељ мили прозбори –	
„свако ко Бога разљути, па из живота оде,	
свако такав заврши у оваквој мори;	123
и сви желе на ону страну воде,	
јер божја правда их тако гази	
да се страх у жељу претвара, роде.	126
Ту добра душа никада не прелази,	
па ако се Харон на тебе жести,	
његове речи су ти добар знак, пази!“	129
После тога поче се трести	
мрачни предео, тако да од страве,	
када се тога сетим, зној ме онесвести.	132
Из сузне земље ветар се диже изнад главе	

ПЕВАЊЕ ЧЕТВРТО

Круг први: Лимб³⁰

Страшан удар грома буди Дантеа. Нађе се поред Ахеронта у првом кругу Пакла. Уђе са Вергилијем у Лимб и пита га шта се дешава знајући такође да он много пати, јер се налази у Лимбу, своме одредишту после смрти, где су смештене некрштене душе или они који су умрли прерано, као и они који су умрли пре настанка хришћанства. Те душе нису посебно кажњене, али живе у сталној и очајној жељи да виде Бога. Данте и Вергилије, затим, сусрећу четири велика песника античког доба: Хомера, Хорација, Овидија и Лукана. Са њима Данте уђе у град опасан са седам зидова и ту види древне праведнике који нису могли да се спасу, јер нису били крштени. Данте на крају напушта то мирно место и наставља пут.

Из дубоког сна поврати ме међу људе
тежак удар грома да сам се престрашио
као човек кога силом сада буде,
па сам унаоколо одморан поглед бацио
и усправивши се, свуда сам загледао

„ја ћу први, а ти за мном само.“	15
Ја, који приметих да је тако побледео	
рекох: „Како ћу када страх испуњава груди	
теби који моме страху треба да си вео?“	18
А он ће мени: „Мука оних тамо људи	
што су доле, а не страх како се теби приказује,	
бледило и сажалење у мени буди.	21
Хајдемо, јер дуго још има да се путује.“	
Тако он крену и тако ме уведе	
у први круг што понор опасује.	24
Ту, по ономе што чух, не би друге беде,	
ни плача, већ само су уздаси	
вечни ваздух могли да тресу и цеде.	27
Тако би, јер су бол без мучења ти сиромаси	
осећали – та гомила непрегледна	
деце, жена и мужева што их крст не спаси.	30
А добри учитељ ће мени: „Твоја реч још ниједна	
да ме пита ко су те душе што јецају?	
Хоћу да знаш да су то бића чедна,	33
пре него даље кренемо, а заслуге ако имају	
довољно није, јер нису крштења имали,	
што је део вере коју такви као ти познају.	36
Они су пре хришћанства постојали,	
а такав сам и ја сам био,	

заслуге своје или туђе да блажен буде икада?³⁰
 А он схвативши мој наум прикривени, одмери 51
 одговор: „Бејах нов сред ове куће јада
 када видех да неки моћник долази
 крунисан знаком победе тада. 54
 Видех да са сеном прародитеља³¹ излази
 и оном Авеља³² сина његовога и Ноја³³ сама,
 па Мојсија³⁴ што је законе умео да издаје и пази; 57
 са сеном краља Давида³⁵ и сеном патријарха Аврама,³⁶
 Израела³⁷ са оцем и породом што га има
 и са Рахилом³⁸ за коју толико учини и сенама 60
 многих других, а онда их учини блаженима.
 И треба да знаш да пре тих сена
 нема ниједне људске душе међу спасенима. 63
 Разговор нас не заустави ни трена,
 већ смо кроз шуму и даље пролазили,
 кроз ту шуму сена и горког пелена. 66
 Још нисмо били дуг пут превалили
 од мога сна, када ватру моје очи спазише,
 чији су пламенови ону таму просветлили. 69
 Од ње нисмо били удаљени превише
 да не бих разазнао бар једним делом
 какав частан свет на том месту дише. 72

Ти што си част чинио и метио, динио и тобом

да се разликују од других на свету целом?“	75
А он ће мени: „То часно име које још знају	
у свету у коме живиш и ти,	
прибавило им је милости што се таквима дају.“	78
У том часу неки глас загрми:	
„Укажите почаст великом песнику у овај час:	
отишао је, па се враћа нашој осами.“	81
Када се смири и утихну тај глас,	
видех четири велике сени да се приближавају,	
ни тужне ни веселе, спрам нас.	84
Учитељ прозбори у том пакленом очају:	
„Види онога што мач у руци има,	
па као краљ иде, а остали га не задржавају.	87
То је Хомер, песник над песницима;	
други је што долази сатирик Хорације;	
Овидије трећи, а Лукан за њима.	90
Али, пошто у свима срце песника бије,	
када похвалу мени онај глас објави,	
част ми указују и ником криво није.“	93
Тако видех да се скупиле, к’о на јави,	
лепа школа највећег међу свима,	
који као орао над другима слави.	96
Пошто су мало разговарали мајстори рима,	
окренуше се мени са поздравима,	

кроз седам капија прођох са мудрацима: стигосмо на травњак свеж и чио.	111
На њему људи часних и озбиљних има, са изгледом достојанственим јако: мало су зборили благим гласовима.	114
Повукосмо се на једну страну замка тако на место отворено, светло и високо, да је могао да се види од њих свако.	117
Тамо над зеленилом моје око виде духове највећих великана што их има, да се тиме и сада поносим дубоко.	120
Видех Електру ³⁹ са многим друговима, међу којима препознах Хектора ⁴⁰ и Енеју, ⁴¹ наоружаног Цезара ⁴² са соколовим очима.	123
Видех, на другој страни, Камилу ⁴³ и Пентесилеју, ⁴⁴ па сам и краља Латина угледао, ⁴⁵ са ћерком Лавинијом – где се греју.	126
Видех Брута ⁴⁶ што је Тарквинија ⁴⁷ прогнао, као и Лукрецију, Јулију, Марцију и Корнелију; ⁴⁸ и Саладина ⁴⁹ који је усамљен остао.	129
А када подигох мало поглед очију, видех учитеља оних што знају ⁵⁰ како седа у филозофску фамилију.	130

Сви му почаст чине, сви га гледају: Угледах и Сократа и Платона ⁵¹ што ближи су од других његовом сјају;	135
И видех Орфеја ⁵² и Цицерона, ⁵³ Диогена, наксагору и Талеса, ⁵⁴ Емпедокла, Хераклита и Зенона; ⁵⁵	138
Демокрита ⁵⁶ што сматра да из атома је сва смеса и Дискорида ⁵⁷ што знао је биљу тајну да открије, Сенеку и Линоса, ⁵⁸ песника од грчке крви и меса, па Птолемеја и Еуклида, ⁵⁹ оца геометрије, Хипократа, Галена и Авицену, ⁶⁰ Авероеса, тумача Аристотелове филозофије. ⁶¹	141
Опширно да опишем не могу сваку сену, јер морам да журим због дуге приче моје, па ми често речи не следе сваку промену.	147
Од шесторице нас два остало је: мудри вођа другим путем сада вије са мирнога места ка ваздуху дрхтав што је, па се нађох тамо где ни трачка светла није.	151

⁵¹ Сократ је био један од најважнијих филозофа старог Грчког.

ПЕВАЊЕ ПЕТО

Круг други: Развратници

На улазу у други круг пакла стоји судија Минос⁶² који свакој души одређује место мучења уврћући реп онолико пута колико жели да несрећник сиђе. Минос жели да спречи Дантеа да уђе, али га Вергилије одвраћа од тога. Песници улазе у други круг пакла где се налазе развратници у вечној олуји. Дантеу је омогућено да разговара са двоје славних љубавника античког доба – Паолом и Франческом. Паоло плаче док Франческа говори о њиховој трагичној љубави. Данте је потресен и онесвешћује се.

Тако сиђох из првог круга несреће
у други мање простран где туга
болнија је, па јауке изазива веће. 3

Ту страшни Минос режи као куга:
на улазу грехе одмерава;
суди и вртећи репом казује број круга. 6

Када душа у којој несрећа рођења спава
пред њега дође, па се исповеди,

рече Минос када виде мене тада прекидајући посао на своме суду, „пази како улазиш и коме верујеш пун јада: нека те не заваља ширина капије!...“	18
А мој ће му вођа: „Што вичеш сада? Да му запречиш суђени пут добро није: тако жели онај што када жели може што хоће, не питај више, боље ти је.	21
У тај трен почех звук невесели да разбирам и нађох се на оној страни где ме потресе плач васцели.	24
СТИГОХ на место где не светле дани што риче као море у олуји, када га туку ветрови разнострани.	27
Паклена олуја ту вечно бруји, носи душе у своме вртлогу, бије их и врти у својој струји.	30
Када на урвине ставе ногу, чују се крици, плач и стењање, клетве свакојаке упућују богу.	33
Разумех да су на такво стање осуђени они што им је било од разума јаче телесно уживање.	36
Као што и вепак шири своје крило	39

што их црни дух тако кажњава?	51
„Прва о којој желиш да чујеш од мене“, рече ми, „царица се звала за многе народе оновремене.	54
Блуду се је до те мере одала па је похоту озаконила да спере срамоту у коју је пала.	57
Предање каже да је то Семирамида ⁶³ учинила која наследи Нина ⁶⁴ коме би жена: сада султан влада земљом што је њена била.	60
Друга је она ⁶⁵ што се због љубави уби ојађена и не би верна Сихејевом ⁶⁶ пепелу; ту је и Клеопатра ⁶⁷ распаљена.	63
Јелену ⁶⁸ види која, с ватром у телу, толико зла дозва, па Ахилова ⁶⁹ тамо је сена који се за љубав борио пред смрт невеселу.	66
Види Париса, ⁷⁰ Тристана“; ⁷¹ и тога трена више од хиљаду сена ми је показао што их од живота растави љубав снена.	69

63 Семирамида је асирска и вавилонска краљица којој легенда приписује оснивање Вавилона и његових висећих вртова. Причало се да је живела у недопустивој љубави са сином, па је такав однос дозволила законом.

64 Нино, асирски краљ, ожењен Семирамидом.

65 „она“ = Дидона или Елиса, кћи Мута, краља града Тира, и сестра Пигмалиона. Пошто је њеног мужа Сихеја убио Пигмалион, побегла је и отишла да оснује

Пошто сам мога учитеља саслушао како набраја жене из давнине и витезове, сажалих се тако да замало у несвест нисам пао.	72
Заустих: „Песниче, чуј речи ове, радо бих разговарао са оно двоје што се чини да на ветру лако плове.“	75
А он мени: „Када дођу близу руке твоје, ти их замоли чим буду на твојој страни, у име љубави што их води, и доћи ће обоје.“	78
Чим их ветар ка нама накани, прозборих: „О, душе ожалашћене, дођите да разговарамо, ако то бог не брани.“	81
Као што голубице жудњом привучене уздигнутих крила у гнездо мило би слетеле, долетевши кроз ваздух жељом ношене,	84
тако су из јата, где и Дидона беше, излетеле те душе прилазећи нам кроз ваздух пун море, толико су моје речи љубав плеле.	87
„Ох, блага душо и мили створе што кроз ваздух пун тамнога немира посећујеш нас што свету окрвависмо одоре,	90
да нам је пријатељ краљ свемира, молили бисмо га да те миром обрадује, јер си се сажалио на грехе нашега хира.	93

да, као што видиш, још не напушта срце моје.	105
Љубав нас доведе до смрти:	
Каина ⁷² чека онога ко нас уби.“	
Тако нам рекоше у тај час шкрти.	108
Пошто сам разумео њихов удес груби,	
погнух главу и дуго стајах у сени	
све док песник не рече: „Шта ти би?	111
Када се огласих, рекох: „Јао мени,	
колико слатких мисли, колико жеље у срцима,	
наведе њих на тај корак изгубљени!	114
Затим прозборих окренувши се њима	
овим речима: „Франческа, твоје муке	
тугу и сажалење буде у мојим грудима.	117
Реци ми: уз уздахе, те слатке звуке,	
коме си и зашто љубав дала,	
како су вам се у тајној жељи сплеле руке?“	120
А она ће мени: „Нема већег жала	
од сећања на доба што срећом зраче	
у време јада: то твој учитељ зна, вала!	123
Како је почела и расла све јаче	
љубав наша, ако желиш толико да знаш,	
испричаћу као биће што збори и плаче.	126
Читали смо једнога дана из доколице баш	
о Ланселоту ⁷³ како га је љубав мучила:	

Као Галеот⁷⁴ писац књиге проводација је био:
тога дана више нисмо читали занесени.

138

Док је један дух то говорио,
други је плакао тако да од јада
к'о да сам умро ја сам се онесвестио
и пао к'о што мртво тело пада.

142

ПЕВАЊЕ ШЕСТО

Круг трећи: Прождрљивци

Кербер, пас са три главе и репом и косом начињеним од змија, бди над прождрљивцима, који су потопљени у блато и шибају их киша, снег и град. Вергилије му баца у уста блато и док га он прождире уводи Дантеа у његово тужно краљевство. Чако, један Фирентинац, о чијој личности знамо само из Дантеовог казивања (било је неоснованих покушаја да се он поистовети са песником Чаком дел Ангуиларом), открива му будућу судбину Фиренце у време борбе између Црних и Белих (дивља странка названа тако, јер су се њени припадници доселили из околине и остали прости, иако су се обогатили трговином), када је пала и крв 1. маја 1300. год. Иако су коловође Црних прогнане из града 1301. године, већ 1302. године победили су Црни уз помоћ папе Бонифација VIII, који је позвао Карла Валоа, брата француског краља, да умири Фиренцу. Међу онима који су том приликом прогнани налазио се и Данте. После разговора са Чаком Данте пита Вергилија да ли ће муке осуђених бити веће после Судњег дана и добија потврдан одговор, јер што је нешто савршеније, оно утолико више осећа и бол и радост.

кроз мрачни ваздух, све то лије;
земља је натопљена смрадом тога јада. 12
Кербер, окрутна животиња да чудније на свету није,
из три грла псећа ту на свет лаје,
на те душе потопљене у гадости најодвратније. 15
Црвене му очи, брада црна прљава је,
велики трбух и канџе равне оштрици;
гребе, кожу дере и черечи душу што несрећна је. 18
Под кишом псећи звуче им крици,
једном страном штите другу страну тела;
често се окрећу јадни мученици. 21
Када нас примети, Кербер отвори ждрела,
тај одвратни црв показу нам зубе гадне;
уздрхтала му је телесина цела. 24
Мој вођа рашири тада руке хладне,
па земље заграби пуне шаке своје
и њоме напуни чељусти гладне. 27
Као псето које лаје што гладно је,
па се смири када залогај бациш пред луду,
јер само да ждере оно намерно је, 30
тако су биле претворене у пожуду
те образине демона Кербера који тако урличе
на те душе да желе глуве да буду. 33
По сазнању смо дошли до краја књиге

да ли сам те икада видео не могу знати.	45
Реци ми ко си ти на такво место осуђен,	
на такву казну да ако од ње веће има,	
сигурно нема одвратније за било коју сен.	48
А он мени: „Твој град испуњен завистима,	
до те мере да се чаша прелива јако,	
живот ми је испунио ведрим уживањима.	51
Ви грађани сте ме звали Чако:	
због моје склоности ка прождрљивости,	
као што видиш,под кишом се мучим овако.	54
А нисам једини осуђен због те гадости,	
јер овде јесу духови сви ти	
због сличног греха. „И реч више не изусти.	57
Ја одговорих: „Чако, због твојих мука ја ћу лити	
сузе, јер због њих и ја патим,	
али, реци ако знаш, шта ће то бити	60
са грађанима завађеног града, да схватим,	
ако још праведних има међу њима	
и што је толика неслога тамо затим?“	63
А он мени: „У дугим неспоразумима	
крв ће пасти и дивља страна, к’о олуја,	
прогнаће другу са многим понижењима.	66
Затим ће победничка струја,	

за три године конзервати да је друго праведно

Фарината и Тегјајо⁷⁵ што су били часни проклето,
 Јакопо Рустикучи, Ариго, Моска⁷⁶ и други које знам,
 а хтели су да раде поштено све то, 81
 реци ми где су и помози да их упознам,
 јер велика ме жеља да сазнам обузима
 да ли их рај љуби или трује пакао сам?“ 84
 Он одговори: „Они су међу несрећницима:
 због других грехова налазе се тамо ниже,
 ако сиђеш видећеш се са свима. 87
 Али, када земаљски свет почне око тебе да се ниже,
 молим те да друге подсетиш на мене:
 више ти нећу одговарат нити рећи ишта ближе.“ 90
 Изокренуше се очи те сене:
 још ме мало погледа, па главу сави
 и паде с њоме међу друге слепце измучене. 93
 А вођа мени рече: „Не надај се више овој глави
 док се анђеоска труба не зачује кроз безнађе
 и непријатељ њихов се не појави: 96
 свако ће свој гроб тада да нађе,
 своје тело и своје лице опет ће да има
 и сазнаће каква ће вечна казна да га снађе.“ 99
 Тако прођосмо спорим корацима,
 кроз прљаву смесу тела и кише,
 бујични манастир на пољанима

Иако тај проклети свет стање савршеније
да достигне никада моћи неће,
он му се нада најискреније.“ 111

Разговарали смо идући ивицом тог пута несреће
више него што се види из стиха мог,
па стигосмо до места где се силази у зло веће:
ту смо срили Плутона,⁷⁷ непријатеља великог. 115

ПЕВАЊЕ СЕДМО

Круг четврти: Тврдице и расипници
Силазак у круг пети: Напрасити и лењивци

Плутон, стражар четвртога круга, љути се када види Дантеа и Вергилија, па призива сотону. Вергилије га је смирио и увео Дантеа да му покаже како су кажњени расипници и тврдице. Они су осуђени да вечно јуре својим полу-кругом тако да се на једном и другом крају тог свога полу-круга састају, па се враћају натраг ваљајући тешке терете. При сваком сусрету пребацују једни другима грех због кога пате. Песници, затим, разговарају о богињи среће. Срећа је, по Дантеу, небеска, анђеоска интелигенција, неумољиви извршилац божанске воље, којој људи не могу да измакну. Она није ни слепа ни превртљива. Данте и Вергилије иду даље и силазе у пети круг у мочвару Стикс, која окружује ужарени град Дис. У горњим деловима и на површини мочваре кажњени су напрасити, а у њеним дубинама, под површином, даве се лењивци.

„Ох, Сотоно, ох, Сотоно, краљу демона!“⁷⁸

поче Плутон храпавим гласом да бучи,

то се хоће тамо где Михајло арханђео ⁷⁹	
учини да на охолост казне се сруче.“	12
Као што једра која је ветар разапео	
смотана падну када се јарбол сломи,	
тако паде на земљу тај враг цео.	15
Ми се нађосмо у кругу четвртоме	
ходећи по тој болној стрмини	
која све зло света носи у пртљагу своме.	18
Ах, правдо божја! Ко сабра у тој количини	
нове муке и јаде које сам видео	
и зашто нам наш грех толико патњи чини?	21
Као што се над Харибдом ⁸⁰ талас бео	
ломи са оним на који налеће,	
тако се и овде вртложи свет увео.	24
Ту видех гомиле људи највеће	
како са једне и друге стране, уз урлике,	
снагом груди ваљају терете повеће.	27
Када тврдице налете на расипнике,	
свако се окрене и, вичући, крене на страну другу:	
„Зашто чуваш?“ и „Зашто бацаш златнике?“	30
После се враћају по мрачноме кругу,	
свако ка супротној страни лети	
један другоме упућујући поругу;	33
Затим се када стигну окрену другој мети	

„Сви су били слепци“, мој учитељ прослови, „по стању ума у првome животу, никада са мером нису трошили људи ови.	42
Врло јасно и гласно казују своју голготу када на две тачке круга се сударају, тачке што раздвајају њихову срамоту.	45
Ови што косе на глави немају – попови су били, папе и кардинали, који су знали у тврдичлуку да претерају.“	48
Рекох: „Учитељу, када видим тај свет пропали, требало би да препознам, у кругу овоме, неке који су се тим гресима окаљали.“	51
А он мени: „Залуд се надаш томе, живот њихов, што га грех блати, замрачио је лик грешнику свакоме.	54
Вечно ће се на два краја сударати: једни ће стиснутих пести, а други без косе, из гроба, судњегa дана устати.	57
Тврдичлук и расипништво рај не доносе, зато су ови на кавгу осуђени и нећу речи трошити на њих напосе.	60
Сада можеш видети, синко, јао мени, пролазност блага што га Срећа може дати и због којег су људи често завађени,	63

и да сваки део светли другим деловима делећи светлост свима подједнако, па и за земаљска добра сва	75
управницу и вођу одреди, тако претаче пролазна добра за која свет зна са народа на народ, са човека на човека, упркос противљењу људскога ума;	78
зато један народ влада, други ропство чека, према одлуци коју она одмери, скривеној к'о у трави змија нека.	81
Ваше знање узалуд се са њом мери, она одлучује, суди и краљевством управља као и богови други у истој сразмери.	84
Вечно она своје промене обнавља: божја воља јој налаже брзину, па се промена среће често многима јавља.	87
То је она коју су на крст, ваистину, разапели и они што треба да је славе, а упућују јој клетве и погрду њину;	90
али, она то не чује сред блажености праве: срећна је са другим прастворовима, свој точак окреће и ужива блажене главе.	93
Сада сиђимо ка јаднијим просторима: већ залазе све звезде што су се јављале	96

блатњаве људе, који су се сударали, и сваки је понижен и наг био.	111
Они су се не само рукама ударали, већ главом, грудима и ногама, па зубима један другоме месо кидали.	114
Добри учитељ рече: „Сине, у овим душама напраситост је све надвладала превише, а желим, такође, да уверим и тебе сама да и под том водом има света који дише, па уздасима мехуре ствара на површини као што видиш куда год погледаш више.	117
Утонули у мемлу зборе: 'Тако се чини са нама што смо ленствовали на светлости са душама огрезлим у лењој маглини; зато патимо сада у овој каљавости.'	120
Не могу да изговоре ништа јасно, па им песму глас ломи као кости.“	123
Тако обиђосмо то блато ужасно у луку између обале суве и мочваре, гледајући те људе што гутају блато масно: затим стигосмо у подножје једне куле старе.	126
	130

ПЕВАЊЕ ОСМО

Круг пети (наставак): Напрасити и лењивци

Два светла се појављују на кули на обали Стикса да најаве долазак Вергилија и Дантеа, док трећи пламен из града Диса потврђује да је обавештење примљено. Ти знаци, који подсећају на тадашње војне обичаје, најављује барку демона Флегије⁸² који превози два песника. Усред мочваре на барку је навалио Филипо Арђенти,⁸³ један фирентински напрасник, али га Вергилије одбија. Пошто су изашли из барке, демони покушавају да им, на капији, спрече улазак у град Дис. Вергилије настоји да разговара са демонима, али су му они залупили врата града. Вергилије храбри Дантеа објашњавајући му да ће доћи божји посланик да им помогне.

Кажем, настављајући, да раније подоста
него што смо у подножје куле стали,
поглед нам ка њеном врху уперен оста –
због два пламичка што су заблистали
и једног другог који с њима разговара
из такве даљине да смо га једва угледали.

3

6

Никада тетива није одапела стрелу, знам, да тако брзо кроз ваздух лаки лети као што видех да чамац брз к'о плам долази кроз воду ка нашој мети са само једним веслачем у чуну том који је викао: „Ту си, роде проклети!“ „Флегијо, Флегијо, залуд грмиш к'о гром“, рече мој господар, „овога пута бићемо са тобом само док путујемо мочваром.“ Као онај који сазна да је превара љута њему учињена, па онда због тога жали, тако Флегија у љутњи ућута. Мој вођа тада сиђе у чун мали, па и мене уведе у том трену, а барка се дубље у воду ували. ⁸⁵ Чим вођа и ја уђосмо у њу, стара барка загази том водом дубље него када вози душу било коју. Док смо пролазили тим мртвилем, преда ме искочи сва блатњава душа нека и рече: „Ко си ти што долазиш у часу прераном?“ А ја њему: „Ако сам ту, нећу остати довека, али, ко си ти тако наказно блатан?“ Одговори: „Вилиш па плачем без лека.“	15 18 21 24 27 30 33 36
---	--

она што те роди благословена би тога сата!	45
Ово је била у свету особа напрасита, не би доброте никакве у тој сени, па је њена душа овде сва љутита.	48
Многи што на земљи мисле да су краљеви рођени, овде ће к'о свиње ући у блатни пакао, а потомцима ће остати у најгорој успомени.“	51
А ја на то: „Учитељу, баш бих се обрадовао да га видим да тоне у тој мочвари пре него што је чун буде прешао.“	54
Он одговори: „Пре него ли крај овој бари будеш видео, задовољан ћеш бити; праведно је да ти се жеља оствари.“	57
Мало затим видех како срдити духови муче онога тамо тако да још Богу не могу довољно захвалити.	60
Сви су викали: „Филипа Арђента мучите јако!“ А Фирентинац тај и себе самога зубима је још кидао кроз тај пак'о.	63
Ту га остависмо, доста о њему забога, али тада зачух такав лелек бола да сам само зурио пут звука онога.	66
Добри учитељ рече: „Пута је мање од пола, приближавамо се Дису граду	

а зидине ми се учинише гвоздене, без варке.	78
Још смо доста дуго путовали	
док не стигосмо тамо где лађар, нама као свима:	
„Изађите“ викну „на циљ сте пристали“.	81
Видех више од хиљаду, над вратима,	
оних што су с неба пали, како зборе	
гневно: „Ко је тај што право има	84
да без смрти шета кроз мртво море?“	
А мудри вођа даде знак њима	
да жели да тајно говоре.	87
Тада они престадоше са повицима	
и рекоше: „Ти дођи, а онај нека одлази	
што се усудио да шета по мртвим краљевствима.	90
Сам нека се враћа и гази,	
нека проба ако зна, а ти остани сада,	
ти који си га допратио по тој мрачној стази.“	93
Помисли, читаоче, како сам неутешан био ја	
у звуку проклетих речи,што туда лута,	
да сам се уплашио да се нећу избавити никада.	96
„О драги вођо, више од седам пута,	
ти мене заштитио и избавио јеси	
из велике опасности што ми би наметнута.	99
Не остављај ме“ рекох, „тако самог ти,	
па ако напред не можемо пут цео,	

дуго са њима стајао није, када јурнуше унутар града	114
ти наши противници и залупише капије пред мојим господаром који оста вани, па се окрену и ка мени крену све спорије.	117
Погледом у земљу нанишани обесхрабрен, па прозбори кроз уздисаје: „Болна места да видим ко ли ми брани?“	120
А мени рече: „Нека те не баца у очаје моја љутња, јер ја ћу савладати искушење упркос ономе ко град чува, ма ко да је.	123
Та њихова дрскост није ново инађење; већ су је показали на капији мање тајног кова. ⁸⁷	
Зато и данас без браве ено ње.	126
Видео си на њој мртва слова, ⁸⁸ а већ кроз њу неко ка нама силази без пратње, дуж паклених кругова, због кога ће отворити врата ти врази.“	130

ПЕВАЊЕ ДЕВЕТО

Круг шести: На вратима града Диса – јеретици

Вергилије је узрујан због недоласка небеског изасланика, па говори сам са собом. Он се уздржава да не би свој немир пренео на Дантеа, па смирује Дантеа објашњавајући му да је он већ једном туда прошао и да познаје пут до дна пакла. На једној кули града Диса појављују се Ериније или Еумениде, кћери Ахеронта и Ноћи, које су биле одређене да служе Прозерпину, краљицу вечног плача. Оне призивају Медузу⁸⁹ против двојице песника. Вергилије позива Дантеа да сакрије лице да га Медузин поглед не би скаменио, а затим да погледа у даљину, на површину Стикса, где се појавио небески ослободилац. Он отвара врата Диса, грди ђаволе и затим се враћа одакле је и дошао. Данте и Вергилије улазе у шести круг у коме су кажњени јеретици.

То бледило што од страха у мени проклија
када видех вођу да се враћа немирно,
нагна њега да свој немир сузбија.

Стаде као човек који послушнује мирно.

али мање ме не уплаши ни то што изговори, јер одала га је реч испрекидана, да можда постоји значај још гори.	15
„На дно овог тужног бездана да ли је сишао икада ико из првога круга коме је незнађе казна одабрана?“	18
Тако запитих: „Ретко бића друга,“ на то ми одговори, „ буду међу нама и прођу дуж ових паклених јаруга.	21
Истина је да ми је већ знана ова тама када ме прокле Ерихта ⁹⁰ окрутна што враћа душе у тела сама.	24
Кратко време ми је душа била из тела одсутна када ме она нагна, међу те зидине, да извучем једну душу из Јудина круга мутна.	27
То је место најдубље, место највеће тмине и најдаље од неба, које све покреће: добро знам пут, нека те ништа не брине.	30
Ова мочвара чије толико смрди смеће, окружује град где од бола душе јече, у који нико, па ни ми, без срџбе, ући неће.“	33
Нисам упамтио шта ми још рече, јер поглед ми је пао тада на врх високе куле што ужарен пече,	36

Ено Мегере где лево стоји смркнута; Алекта на десној страни плаче, Тизифона је у средини.“ Тад заћута.	48
Свака је ноктима гребла груди све јаче, ударала се шакама и викала да се све ори, па се ја привих уз песника од страха што се заче.	51
„Дођи Медузо, у камен га претвори!“ – викале су, доле гледајући тада, „Тезеј ⁹¹ се ту већ некажњен створи.“	54
„Окрени се и очи своје затвори сада, јер ако би Горгона ⁹² видела твоје зене, ти се вратио не би, из овога света, никада.“	57
Тако учитељ рече, па он сам мене окрену и не беху му довољне моје руке, већ и својима покри моје очне мрене.	60
Коме разум плови кроз здраве луке нека му ум наук овај разабере под велом песме што има чудне звуке.	63
Већ је поврх вала високих преко мере стизала грозна бука пуна језе да су обе обале почеле да трепере.	66
Беше као када почне да везе бесни ветар у судару две топлотне струје, па руши незауставно шумске бреже,	69

непријатељице змије, кроз воду полете	
док се не скрију у шевару,	78
тако видех како беже силуете	
многих душа пред једним што је пешице	
прелазио Стикс, а биле су му суве пете.	81
Скидао је густо испарење што му обливаше лице	
леву руку употребљавајући често	
и једино то му је сметало сред оне измаглице.	84
Разазнах да је то гласник што га небески престо	
посла, па се окренух учитељу, а он знак даде у тишини	
да поклоним му се када стигне на наше место.	87
Ах, како пун презира ми се учини!	
Дође пред капију, па да је отвори палицом, оде,	
без отпора његовој силини.	90
„О, изгнаници с неба, презрени народе,“	
започе он на том страшном прагу,	
„откуда толики пркоси да се у вама роде?	93
Зашто се опирете, трошећи снагу,	
вољи чији циљ никада спречен не може бити,	
а патње је увећавала вама и сваком врагу?	96
Чему служи судбини се противити?	
Ваш Кербер, ⁹³ знате ви да зато	
врат и браду одеране увек ће носити.“	99
Онда се врати кроз оно блато,	

и видех велико поље што се простире
пуно бола и мука седам. 111

Као што у Арлу⁹⁴ где Рона⁹⁵ спорије надире,
као што у Пули⁹⁶ крај кварнерске пучине
где Италију граниче таласи што се ту смире, 114

гробови земљу неравном чине,
тако је било сред ових паклених стена,
само што је све било још пуније горчине. 117

Јер међу ракама гори ватра пламена
због чега су гробнице биле тако ужарена лика
да ниједном занату не требају таква гвожђа жежена. 120

Сви поклопци били су подигнути, и вика
чула се, а уз њу јауци худи,
као да потичу од несрећника и мученика. 123

А ја: „Учитељу, ко су ти људи
који, сахрањени у те гробове,
пуштају крике бола од којих цепају се груди? 126

А он мени: „Јересијарси⁹⁷ су сподобе ове
са следбеницима свих секти, има их више сада
но што мислиш да је стало под те покрове. 129

Свој са својим у гробу се јада,
а гробнице им бора се мени и мени гробнице “

ПЕВАЊЕ ДЕСЕТО

Круг шести (наставак): Јеретици и епикурејци

Данте сазнаје од Вергилија да су на том месту кажњени епикурејци, који су по тадашњим тумачењима, поред онога да су следбеници филозофа Епикура, били противници тумачења о бесмртности душе. Њихови гробови ће, после Судњег дана бити, као и гробови јеретика, заувек покривени. Душа Фаринате дељи Уберти⁹⁸ препознаје Дантеа као Фирентинца и разговара са њим о политичким приликама у Фиренци. Њихов разговор је, накратко, прекинуо долазак душе Кавалкантеа деи Кавалканти,⁹⁹ који је био отац песника и филозофа Гвида Кавалкантија, најбољег Дантеовог пријатеља из младости. После разговора, Кавалкантеова душа пада у свој гроб, а Данте наставља да прича са Фаринатом, који прориче Дантеу да ће бити прогнан. Данте пита Фаринату како то да душе у Паклу знају шта ће бити у далекој будућности, а о блиској будућности и садашњости знају само оно што им кажу новодошли. Фарината му то тумачи.

Мој учитељ крену тајном стазом
између мученика и зидина града,

могу ли се видети? Сви су покрови подигнути и нико не чува те сени.“	9
А он мени: „Сви ће се затворити окови када из Јозафата ¹⁰⁰ стигну у ово скровиште њихова тела која им још чувају земни гробови. Овде имају своје грешно гробиште Епикур ¹⁰¹ и његови следбеници, јер их је заветовао да уче да душа са телом иде на губилиште. Зато на то што си ме запитао на овоме месту одговоре ћеш добити као и на жељу коју си ми скрио.“	12 15 18
А ја: „Добри вођо, немам шта крити, већ ћутим да бих мање зборио као што си ме томе учио и ти.“	21
„О Тосканче, што жив ходиш кроз пакао немио и говориш тако уљудно и гласно, застани ту где си до сада био. Твој говор открива сасвим јасно да си се родио у граду племенитом коме сам ја, можда, дојадио ужасно.“	24 27
Те речи изненада одјекнуше у трену том из једног од гробова, па па се прибих ближе уз свога вођу, сав обузет страхом. А он ми рече: „Каква те мора стиже?	30

Када сам стао уз ту урну паклену, он ме погледа скоро подозриво: „Ко су твоји преци?“ – питањем ме прену. Ја који ништа нисам скрив’о, радо му рекох све што је хтео чути, а он на то веће своје подиже живо, па рече: „Били су они противници љути мени, прецима мојим и мојој странци из оних дана да сам их морао два пута силом макнути.“ „Вратила се та странка прогнана,“ – одговорих – „оба пута у оно доба, што никада није научила ваша страна.“ У том часу из отворенога гроба друга сена до браде извири, верујем, клечећи на колена оба. Свуда око мене стала је да вири као да жели да види са мношћом још кога, па оставши без наде, сва се узнемири и плачући рече: „Ако ти већ сред овога слепога затвора ходиш снагом свога ума, реци син где ми је? Зашто си без сина мога?“ Одговорих: „Не долазим снагом мога наума: онај што тамо чека мене води ономе кога Гвидо није поштовао сред земаљских шума.“	42 45 48 51 54 57 60 63
---	--

нит' врат покрену, нит' бок, нит' врх браде,
већ настављајући тамо где је стао: 75

„Ако то“ – рече – „нису научила моја племена,
теже ми пада него овај гроб зао. 78

Али, неће проћи ни педесет месечевих мена,
а ти ћеш се и сам уверити
колико је тешка та вештина паклена.¹⁰² 81

Дабогда се у свет живих ти могао вратити,
па реци ми: „Зашто су Фирентинци толики
противници мога рода у свој својој бити?“ 84

На то ја њему: „Кланица и покољ онолики,
код Арбије¹⁰³ што се зацрвени од пира крвавога,
чине да је у Фиренци против вас народ свеколики.“ 87

Он уздахну и главу стресе трена тога:
„Ту нисам једини био,“ – рече – „а зацело
ни са другима тамо без разлога. 90

Али, био сам једини, тамо где се плело
зло да се Фиренца са земљом сравни,
који је за њен спас заложиио душу и тело.“ 93

„Ех, дабогда вам се смирио род славни,“ –
замолих га – „објасни ми једну мору што ме трује,
што ме мучи, један мој изазов давни. 96

Изгледа да ви видите, како се чује,
будућност и шта ће она да нам подари,

наша свест да нестане и посиви када будућност затвори врата спаса.“	108
Тада, као они што се осећају криви, рекох: „Кажите ономе што је у гроб пао да његов син још живи,	111
а што сам на његово питање оклевао разлог је у томе што сам размишљао о овој ствари коју сам сада разабрао.“	114
Мој учитељ ме је тада натраг позвао, па ко је још са њиме у тој пакленој врежи – упитах духа, би ли ми рекао.	117
Рече ми: „Више их од хиљаду овде лежи, ту је Фридрих Други ¹⁰⁴ крај Кардинала, ¹⁰⁵ а о другима не бих изрекао суд неки тежи.“	120
Тада је душа та у тами нестала, па ја ка песнику кренух размишљајући о речима тим што ми прорекоше много зала.	123
Он крену, па тако ходајући рече мени: „Зашто си тако пометен?“ И ја дадох му одговор задовољавајући.	126
„Упамти што си чуо у тај трен да ће против тебе бити.“ – мудрац ми заповеди. „А сада слушај добро.“ – и подиже прст смотрен:	129
„Када будеш крај оне чији сјај вреди	

ПЕВАЊЕ ЈЕДАНАЕСТО

Круг шести: Јеретици

Подела доњег пакла према почињеним греховима

На ивици доњег пакла, али још у кругу јеретика, гроб је папе Анастазија, за кога је Данте, по тадашњем погрешном мишљењу, мислио да је јеретик. Два песника седају крај тог гроба да се мало привикну на смрад и Вергилије користи ту прилику да Дантеу објасни како су смештени грешници у Паклу.

По ивици високе стрме обале, чије
урвине чини стење расуто кружно,
стигосмо до душа мучених још окрутније. 3

А ту, због ужасног смрада што кужно,
из дубоког бездана, испарава,
заклон да нађемо било је нужно 6

иза поклопца великог гроба где се читава
овакав натпис: „Папа Анастазије,¹⁰⁷
што Фотина с правог пута заведе, овде спава.“ 9

„Треба да силазимо спорије

сваки мањи што си дубље сред камења.	18
Сви су пуни проклетих душа што цвиле, а због чега само бацити поглед треба да разумеш шта су Богу скривиле.	21
Свакој злоби што изазива гнев неба циљ је неправда, а таква намера силом или преваром ближњегга вреба.	24
Пошто је превара урођена људска мера, Богу је одвратнија, па зато варалице кажњава већим болом и дубље их у пакао тера.	27
У првом кругу казна се насилницима одмерава, али, пошто насиље у себи тројство носи, ¹⁰⁹ низ од три појаса тај круг обележава.	30
Богу, себи и ближњему своме насиље се наноси, кажем, њима и њиховоме имању, како ћеш јасно чути да насилник пркоси.	33
Смрт или ране силник је у стању да нанесе ближњему и ономе што он има, да ужива у палежу, пљачкама и разарању.	36
Зато у појасу првом суди се разбојницима, убицама, штеточинама и онима што ране задају; за сваки грех чета је одређена њима.	39
Људи на себе руку дићи знају, и на своје имање, зато у другом појасу	

под печатом његовим Каор ¹¹⁰ и Содома ¹¹¹ и они што богохуљењем дижу буну.	51
Превара што сваког вређа и доводи до слома, може да се чини против особе поверењу склоне, као и оне што не верује муњи вараличиног грома.	54
Овај последњи начин, изгледа, да убија оне љубавне везе што природа ствара, па у круг осми мора да потоне	57
свако ко је лицемер, ласкавац и ко магијом чара, ко лаже, краде као и разни симонијаци, ¹¹² подводачи, преваранти и слична фукара.	60
Са начином првим она се љубав одбаци коју природа ствара, као и она што се потом рађа и посебним поверењем сијају њени зраци.	63
Зато у најнижем кругу безнађа, у средишту света у коме Дис столује, издајнице такве вечна казна погађа.“	66
А ја: „Учитељу, добро разликује твоја мисао и објашњава јасно овај понор и народ што ту јадикује.	69
Али, реци ми, они што у мочвари кукају гласно, они што их ветар шиба и киша туче и што се речима вређају ужасно,	72
зашто нису у граду где ватра суне	

са којима твоја Етика ¹¹³ збори	
о три ствари које небо не жели никако,	81
о неумерености, злоби и бесу што га твори	
дивљаштво? И како неумереност тада	
Бога мање вређа и мање се кори?	84
Ако добро схватиш ову поуку сада,	
па се сетиш ко су били они мученици	
што казну трпе изван града,	87
видећеш добро зашто су ти јадници	
раздвојени од ових и зашто божја слава	
блажу казну одређује њиховој кривици.“	90
„О сунце, што сваки вид просветљава,	
задовољаваш ме када сумње развејеш моје,	
па ми је то драго као и када ме знање испуњава.	93
Али, још нешто нека објасне речи твоје,“ –	
рекох – „о зеленаштву кажи што тако да вређа уме	
божју доброту и распрши сумње што ми се још роје.“	96
„Филозофија “ – рече – „онога ко је разуме	
учи, у многим књигама,	
да природа почетак има сред шуме	99
божјег ума и у његовим вештинама,	
па будеш ли твоју Физику ¹¹⁴ читао,	
наћи ћеш већ на првим страницама	102
да ваша уметност, колико је ко знао,	

За мною сада низ стазу камену,
јер сазвежђе Рибе већ своју светлост шаље,
док Велики Медвед бди над Кауrom¹¹⁶ у том трену,
зато низ ову стрмину поћи ћемо даље.“

ПЕВАЊЕ ДВАНАЕСТО

Круг седми: Насилници

Појас први: Насилници против ближњега свога

Песници силазе у седми круг. Пут је стрм. Чувар круга је Минотаур,¹¹⁷ симбол жестоке бестијалности. Иду дуж врлетне урвине која је настала после земљотреса изазваног у тренутку смрти Исуса Христа. Ту су кентаури¹¹⁸ чији вођа Хирон,¹¹⁹ на Вергилијеву молбу, одређује Несу, једног од кентаура, да пренесе Дантеа на другу обалу реке Флегетон-та.¹²⁰ У току прелажења, Нес показује песницима тиране потопљене до чела у реку вреле крви, убице потопљене само до врата и тако редом све мање грешнике који су зато и све мање потопљени у Флегетонт.

Место на коме смо силазили низ хриди
стрмо је било и по ономе што ту хучи
тако ужасно да нико то не би желео да види.

3

Као што онај одрон који се сручи
иза Трента¹²¹ у Адиђа¹²² од потреса настаде
или зато што су попустили земљини обручи

6

таква је до понора овде била стрмина, а ивицом тог одрона шета она критска стрвина ¹²³	12
што је у лажној крави ¹²⁴ зачета, па када нас виде, уједе се од јада као неко кога бес изнутра решета.	15
Мој мудрац довикну њему тада: „Зар мислиш да је краљ Атине пред тебе стао, онај од чије руке ти на земљи настрада? ¹²⁵	18
Склањај се животињо, овај није дошао зато што га твоја сестра ту запути, већ да би ваше муке разабрао.“	21
Као што се бик отргне када ударац љути њему смртну рану нанесе, па тамо амо скаче к’о лудак суманути,	24
тако видех Минотаура да се тресе. А вођа мени викну: „Трчи ка пролазу, лакше је проћи када га бес занесе.“	27
Тако кренусмо низ стрму стазу док нам је камење измицало под стопама нашим у том богазу.	30
Док сам размишљао, он рече: „Мислиш ли помало на овај одрон што га је чувала она бештија чији сам бес смирио мало?	33

затресао се тако страшно онај камен да помислих да је свемир пао у љубавни занос, тај љубавни пламен, који је, мисле неки, свет у хаос већ враћао.	42
У тај час се камен стари, као лава, овде и тамо одронио и сурвао. ¹²⁷	45
Погледај у долину, јер се приближава крвава река у којој кључа онај што је над ближњим знао да се иживљава.“	48
Ох, слепа срџбо и љутино које нас мамузате у краткоме животу, па јао, у вечноме овако испаштамо грехе своје!	51
Видех широки јарак што је опасао у великом луку цели простор штури као што је то мој вођа рекао,	54
а у подножју урвине, крај јарка, Кентаури су трчали један за другим, наоружани стрелама, као што се на земљи у лову јури.	57
Видећи нас да силазимо, сви стадоше, па ка нама тројица се издвојише са луковима и раније извађеним стрелицама,	60
а један викну из далека: „Реците нам свима на које муке долазите низ ту стрмину? Одговарајте да стреле не полете ка вашим грудима!“	63

али је успео да освети себе сама. 69

А онај у средини што размишља у миру
велики је Хирон учитељ Ахила, друже;
трећи је Фоло, склон бесу и хиру. 72

На хиљаде око јарка круже
гађајући стрелама душе које у крви
потону мање него што грехом заслуже.“ 75

Тим хитрим животињама ми приђосмо први;
Хирон врхом стреле браду је склониио
откривајући чељусти којима снажно мрви, 78

и када је велика уста разоткрио
рече друговима: „Јесте ли приметили да све што је
такао онај позади, он је и померио? 81

Тако мртви не остављају трагове своје.“
А мој добри вођа већ се приближио грудима
где две различите природе срасле стоје, 84

па одговори: „Жив је једини међу нама свима,
треба да му покажем ову долину лелека;
нужда га води, а не жеља за уживањима. 87

Неко¹²⁹ са певања алелује дође издалека,
па ми службу ову исходи;
није лопов нити сам ја црна душа нека. 90

Молим те зарад врлине што води
коракe моје овом дивљом стазом

у којој су грешници вриштали к'о луди.	102
Видех људе потопљене до чела,	
а велики кентаур рече: „То су тирани, пуни зала,	
што им је душа туђа имања и крв хтела.	105
Оплакују бездушне грехе сред овога кала.	
Ту су Александар ¹³⁰ и окрутни Дионисије ¹³¹	
због кога је Сицилија годинама муке имала.	108
Ено оно чело што косу црну вије	
Ацолино ¹³² је, а до њега онај плави	
Обицио ¹³³ је, коме, нема шта да се крије,	111
несин на свету земаљском поради о глави.“	
Онда се окренух песнику који ми рече:	
„За њиме ти сада, а ја ћу иза тебе по овој страви.“	114
Мало даље кентаур, крај те крви што тече,	
показа свет утонуо до грла ¹³⁴ што ту је	
извиривао из врелине што пече.	117
Показа сену што издвојена своју судбу оплакује,	
рекавши: „Тај ¹³⁵ прободу у божјем храму	
срце које се још крај Темзе поштује.“	120
Затим видех људе кроз кључалу скраму	
што су главу и прса држали на површини ¹³⁶	
и препознах многа лица утонула у таму.	123
Она крв што је пекла врелином	

и најзад се примакосмо газу оном.	126
„Као што видиш да на овој страни опада та крв из које кључали мехури зраче,<“	
рече кентаур, „знај да даље од овог јада на другој страни њено дно тоне јаче све док не достигне ону дубину на којој сваки тлачитељ мора да плаче.	129
Божја правда овде суди тиранину Атили, ¹³⁷ што на земљи бич је био свима, суди и Пиру ¹³⁸ и Сексту. ¹³⁹ На ову тмину и сузе осуђени су у врелим вировима Ринијер из Комета и Ринијер Пацо, ¹⁴⁰ пирати, који су онолико пљачкали по друмовима.“	132
Затим се окрену и преко реке врати.	135
	139

ПЕВАЊЕ ТРИНАЕСТО

Круг седми (наставак) – Појас II: Насилници
против себе самих (самоубице и распикуће)

Пошто их је Несо напустио, два песника су се запутила кроз чудну шуму са искривљеним деблима на којима живе Харпије,¹⁴¹ из којих се чују уздаси. Данте, на наговор Вергилија ломи једну гранчицу и дрво, у коме је заточена душа Пјера дела Виње,¹⁴² прво се жали, а затим прича како је, као жртва зависти на двору Фридриха II, иако праведна према људима, постала неправедна према себи и Богу чинећи самоубиство. Објашњава да, после Судњег дана, само душе самоубица неће моћи да се врате у своја тела. Затим, Данте сусреће Лану из Сијене¹⁴³ и Ђакома из Сант Андрее,¹⁴⁴ расипнике и самоубице. На крају, од једног Фирентинца самоубице Данте сазнаје узрок несреће своје домовине.

Још Несо није прегазио реку
када, иако тамо ниједна стаза није водила,
ми стигосмо у шуму неку.

Не би зеленог лишћа, већ му је боја тамна била,

и Чечине ¹⁴⁶ беже од места питомих и тихих.	9
Ту гадне Харпије свијају гнезда проклета због којих Тројанци напустише Строфаде ¹⁴⁷	
када им најавише да ће их стићи глад клета.	12
Крила имају широка, вратове и главе људске, да ти се згаде,	
ноге са канцама и трбух перјем обрастао, на дрвећу кукњавом казују чудне јаде.	15
А добри учитељ: „Пре него што кренеш у тај пакао, знај да се налазиш у другоме појасу,”	
тако рече мени, „и ту ћеш бити док не будеш стигао до ужарене пешчаре на злу гласу;	18
зато гледај добро, па ћеш видети такво страдање да ми на реч не би поверовао у овом часу.“	21
Ја са свих страна зачух јадање, а нигде онога ко је тако завапио, па збуњен стадох на то јецање.	24
Вођи се учинило да сам помислио да су гласови у оном грању долазили од некога ко се тамо скрио.	27
Зато рече: „Ако одломиш гранчицу мању са некога од тих стабала, видећеш потом: добро разабрати ниси био у стању.“	30
Тада пружих руку, па шаком	

па на једној страни гори, а на другој пишти	
због ваздуха што из њега бије,	42
тако су из стабла рањенога што вришти	
излазили крв и речи, па испустих гранчицу	
и стајох као човек кога страх ништи.	45
„Да сам могао раније да развејем његову неверицу,”	
одговори мудрац мој, „у оно што је знао,	
рањена душо, када је читао моју песмарицу ¹⁴⁸	48
не би он руку на тебе дигао,	
али, ствар је толико невероватна сада	
да сам га на то навео, иако ми је жао.	51
Реци му ко си ти био, а нека ти накнада	
буде, када се он горе врати по божјој вољи,	
да сећање на тебе он обнови тада.“	54
А стабло: „Твој слатки говор ме тако одобровољи	
да нећу ћутати, а ви немојте замерити, јао,	
ако потраје дуже прича о мојој невољи.	57
Ја сам онај што је држао	
оба кључа Фридрихова срца и њих сам,	
закључавајући и откључавајући, тако благо окретао	60
да сам једини што и сада све његове тајне знам.	
Високу службу верно сам служио, части ми,	
па сам изгубио сан и здравља плам.	63
Блудница завист чији поглед увек бди	

учини неправду против себе и своје вере.	72
Кунем се у своје чудно корење	
да господара никад нисам могао издати,	
што је частан био и указао ми поверење.	75
Ако неко од вас у свет живих се врати,	
нека поправи оно што учини завист мени,	
и клевету спере због које ми душа пати.“	78
Вођа поћута, па рече: „Реци овој сени,	
не губи време, да ти каже, час сада је,	
све што би желео да зна твој дух блажени.“	81
А ја њему: „Испуњена јадом душа моја је,	
ти питај оно што мислиш да треба да знам,	
јер од бола реч ми у грлу застаје!“	84
Он зато настави: „Ако желиш да овај човек и сам	
учини то што си сада замолио,	
душе заточени, ти реци нам’,	87
молим те, како ти се дух свио	
у то стабло, сред те чворновате куће,	
и да ли се ико икада тога ослободио?“	90
Тада силно дуну оно квргаво пруже,	
па се тај ветар у глас претвори:	
„Укратко ћу објаснити како је то могуће.	93
Када гневна душа тело отвори,	
па се од њега одвоји, својом вољом,	

да их повешамо, свако на трн најљући, крај непријатељских душа на квргавим гранама.“	108
Стајали смо крај стабла, чекајући да нам још о нечему збори, када се зачу звук заглушујући	111
као што бива с оним што се у лову створи, па чује хајку и вепра кога страх мори док се иза њега бесни лавез ори.	114
И ето две прилике с леве стране, у гори, беже изгребане и потпуно наге, ломећи грање и шибљак најгори.	117
Онај први рече: „Још нема моје смрти драге!“ А онај други што је за њиме каснио викну: „Лано, ниси тако, из све снаге, у бици код Топа, ¹⁴⁹ јурио.“	120
А онда, као да му даха нестане, сасвим се у један грм скрио.	123
Иза њих је кроз паклене јаде јурио чопор брзих и крвожедних паса као што хрт пуштен с ланца јурити знаде.	126
Онога у грму дочепа се разјарена маса, па га растрже на безброј комада и од тела не остаде ни трага ни гласа.	129
Узе ме под руку мој вођа тала	

да видите окрутно недело	
када кидају лишће с мојих грана,	141
скупите га у подножје моје невесело.	
Из града сам што светог Јована слави	
уместо Марса, ¹⁵⁰ па ће он, зацело,	144
увек ратном муком да га млави.	
И да његов кип нису оставили	
на мосту што се преко Арна ¹⁵¹ плави,	147
они што су касније град обновили	
из пепела који је Атила ¹⁵² оставио,	
узалуд би сав труд уложили.	
Ја сам се у својој кући обесио.“	151

ПЕВАЊЕ ЧЕТРНАЕСТО
Круг седми (наставак) –
Појас III: Насилници против Бога, хулитељи

Песници стижу до пешчаре на коју падају огњене паху-
љице. Ту су кажњенихулитељи, који леже на леђима, содо-
мисти који непрестано трче и зеленаши који седе погурени.
Међу богохулитељима је и Капанеј,¹⁵³ кажњен због прези-
рања богова. Вергилије, затим, објашњава Дантеу порекло
паклених река и открива му да је статуа Старца на Криту
уствари симбол људске историје, а да из његовог тела, осим
главе, теку сузе које упија земља и од њих настају све реке
и језера у Паклу.

Љубав према родној груди ме је подстакла
да прикупим лишће расуто по стази
и вратим га самоубици што заћута сред пакла. 3
Стигосмо тамо где се прелази
из другог појаса у трећи и види шта чини
страшно умеће којим правда грешнике гази. 6
Да бих добро описао ствари у тој нигдини,

којом је Катон ¹⁵⁵ морао да путује.	15
Освето божја, оно што видех у пакленој шкрињи	
велики ће страх да изазове у свакоме	
ко буде читао шта у њој грешнике кињи.	18
Видех чете голих душа у очају у коме	
бедно оне кукају све заједно, а ипак	
свака је другачије кажњена у песку ономе.	21
Неки су лежали на земљи наузнак,	
неки су тамо згрбљени седели,	
а неки непрестано трчали, пак.	24
Било је више оних што су наоколо летели,	
а мање оних што су тамо лежали,	
али су се зато у много већи бол сплели.	27
Над пешчаним пределима су падали	
ројеви огњених пахуља по душама свима	
као када се, без ветра, снег на Алпе свали.	30
Као што је Александар ¹⁵⁶ у врелим пределима	
Индије видео да на пространство сво	
киша пламених језика пада у јатима,	33
па наредио да гази мноштво пламено то,	
јер се тако гаси боље, цела његова армада,	
пре него што се нова огњена киша сручи на тло,	36
тако овде вечни жар није престајао да пада,	
па се песак палио као искра на кремену	

изашли пред нас на врата градска,¹⁵⁷ 45
 ко је онај велики што не мари за жар злослутни,
 већ лежи пун презира и љутине
 као да га се не тиче овај огањ мутни?“ 48
 А тај исти примети у паклу оне врелине
 да се о њему распитујем код вође мога,
 па викну: „К’о жив што сам био и мртав сам сред тмине. 51
 Да Зевс измори ковача свога
 од кога расрђен узе ватрену стрелу своју
 којом ми проби срце часа онога 54
 или ако измори и све друге коваче у зноју
 у Монђибелу,¹⁵⁸ тој црној ковачници,
 вичући: ’Добри Вулкане¹⁵⁹ помози освету моју!’ 57
 као што учини код Флегра¹⁶⁰ у бици
 и да ме свом снагом прострељује,
 не би могао да ужива у освети радосници.“ 60
 Тада мој вођа проговори попут олује
 како га никада нисам чуо до тада:
 „О, Капанеју, баш зато што се не смирује 63
 твоја охолост, ти си кажњен сада,
 а нема казне веће од оне коју
 твој бес може теби самоме да зада.“ 66
 Затим се окрену, смиливши љутњу своју,
 па нареди: „Ој, брзи, иди и кажи оном ко је

на прсима му, к'о украс неки, сагорева. 72

Сада за мнош пођи и слушај упозорење
да не газиш по песку пуном жара,
већ нека ти се нога дуж рубашуме пење.“ 75

Ћутећи доспесмо тамо где се отвара
ток речице, у оним мрачним шумама,
чије руменило још у мени језу ствара. 78

Као што поточић истиче из врела Буликама,¹⁶²
чију воду затим захватају грешнице,
тако се и она разлива по оним пешчарама. 81

Дно њено, обале и њене ивице
били су од камена, па сам разабрао
да се ту може прећи мимо оне жеравице. 84

„У свему ономе што сам ти показао
од када смо прошли кроз капију
чији је праг свако прошао, 87

нису могле да виде ствар важнију
очи твоје од ове речице што гаси
све пламенове који над њом бију.“ 90

Тим речима мој се вођа огласи,
па га замолих да ми још те хране стави у уста
и глад, што је у мени изазвао, угаси. 93

„На сред мора лежи земља пуста,
рече он, „која се Крит зове сада,
под чијом владом¹⁶³ свет проживе доба златоуста 96

његов плач, да му робље виком заклон зида.	102
Унутар планине Старина се усправила	
окренута лицем ка Риму, што као огледало блиста,	
а леђима ка Дамјети ¹⁶⁵ покрај Нила.	105
Глава му је од злата чиста,	
руке и груди од сребра бела,	
у појасу сва бакрена је његова биста,	108
а надоле од гвожђа му трупина цела,	
осим десне ноге, која је од глине,	
на коју је више ослонио тежину тела.	111
Сваки део је имао распуклине,	
осим онога од злата, из којих су сузе лиле,	
па тонуле у подземне дубине.	114
Те сузе су овде дотекле и створиле	
Ахеронт, Стикс и Флегетонт, реке хада	
које теку кроз јаруге немиле,	117
све донде где нема више пада,	
па стварају Кокит ¹⁶⁶ што Пакао плави;	
видећеш га када тамо стигнемо, не о њему сада.“	120
А ја њему: „Ако се овај поток прави	
у горњем свету и из њега тече,	
како то да га видех тек у овој страви?“	123
„Ти знаш да је ово место кружно“, вођа рече,	
„па иако си велики пут прошао	

о другој, а за ову кажеш да се од суза надима.“	132
„Заиста ме весели питање твоје, одговори, „али, бар је кључање црвене воде морало да ти каже да Флегетонт то је.	135
Лету ћеш видети када се из овога јарка оде тамо где душа иде, очишћена, да заборави пошто је окајала своје грехе, мој роде.“	138
Затим рече: „Време је да се пут настави кроз шуму. Нека ти нога само стаје по рубовима каменима што их ватра не плави, а над њима сваки пламен нестаје.“	142

ПЕВАЊЕ ПЕТНАЕСТО

Круг седми (наставак) – Појас трећи (наставак):
Насилници против природе

Међу содомистима који трче дуж насипа под ватреном
кишом, Данте препознаје Брунета Латинија¹⁶⁸, кога слави
као свога бившег учитеља. Брунето му предсказује ново
изгнанство. Затим упознаје још две душе које су тамо ка-
жњене – Присцијана¹⁶⁹ и Франческа д'Акорса.¹⁷⁰ На крају,
Брунето Латини препоручује Дантеу своја дела и придру-
жује се гомили која непрестано трчи под ватреном кишом.

Ишли смо дуж обале од камена
док нас је засењивала речна пара,
тако да је штитила воду и насип од пламена. 3
Као што Фламанац насипе ствара
између Висента¹⁷¹ и Брижа¹⁷² у страху од мора
да се одбрани од његових удара 6
и као што Падованац уз Бренту¹⁷³ мора
да штити своју земљу и градове

Већ сам толико далеко од шуме био
да нисам могао да је видим више
ни да сам се окренуо да бих је потражио, 15
када нам у сусрет испод оне ватрене кише
дођоше многе душе, па све оне тад,
идући по ономе насипу, погледе у нас упиљише, 18
као у вече док сија месец млад,
и у нас оне су зуриле нетремице
попут кројача старог када конац у иглу да удене је рад. 21
Док су ме гледале те грешне душице,
једна ме препозна и скутове моје
ухвати вичући: „Какво чудо сред ове тмице!“ 24
А ја, када ка мени пружи руке своје,
загледах се у ту душу, коју пече ватра грозна,
па иако њено лице ужасно спржено је, 27
то не спречи мој ум да је препозна
и, надневши руке над образ њен ужарени,
одговорих: „Шјор Брунето, ви ту, да ли то ко зна?“ 30
А он: „Синко мој, може ли, благо мени,
Брунето Латини с тобом мало да се врати
и накратко остави друштво ових сени?“ 33
Рекох му: „Само изволите, можете остати
колико желите и са вама ћу сести сада,
ако нема ништа против овај што ме прати.“ 36

и ко је тај што ти пут показује верно?“ 48

„Тамо горе, док још уживах земаљску доброту,
одговорих, „изгубих се у долини некој
пре зрелог доба у моме животу. 51

Тек јуче ујутру окренух леђа равници тој,
а овај се појави док сам се враћао
и поведе ме у спас по стази овој.“ 54

А он мени: „Ако будеш знао
да следиш своју звезду, доћи ћеш до славе,
као што сам то за земнога живота разабрао. 57

А да ми тако рано смрт не дође главе,
видећи колико ти је небо склоно,
ја бих ти потпора био за стихове праве. 60

Али, незахвално племе оно,
тај род што се из Фијезола¹⁷⁴ у древно доба испилио
и чија суровост и неотесаност још звоне к'о звоно, 63

мрзиће те само зато што си добро чинио
и у праву ће бити, јер крај опорих трњина
да расте смоква слатка, никакав ћар не би био. 66

Позната је слепоћа њина,
пуни су тврдичлука, зависти и охолости,
гледај да се ослободиш таквих особина. 69

Твоја судбина ће са толико части да те угости
да ће обе стране желети да те имају,

„Када би се моји захтеви испунили,
одговорих, „из људскога рода и горњег света
вас још не би прогнали и избацили,
јер сте у моме сећању живи и у мени цвета
драга и очинска ваша слика поштована,
као када сте у доба ваших земних лета
учили мене како се стиже до вечно славних дана,
а толико је ценим да све док живим
нека се о њој слуша са мојих усана.
То што кажете да ћу да доживим
чувам заједно са другим пророчанствима
да ми протумачи она којој се дивим¹⁷⁶.
Нека је толико знано вама и свима
да, само ако ми савест није погођена,
поднећу сваки наум који судбина према мени има.
Таква будућност није мени први пут предвиђена:
зато нека ме коло среће куша
по вољи, не брине ме претња њена.“
Мој учитељ се, на страну где је она душа,
тада уназад окрену, па мене гледајући,
рече: „Ко памти, тај добро слуша!“
Свеједно, нисам престао да зборим ходајући
са шјор Брунетом, па упитах ко су његови
најпознатији и најугледнији другови у тој збој кући

видео би и онога што га је Слуга свих слуга ¹⁷⁷	
с Арна до Бакиљонеа ¹⁷⁸ пренео где је отегао	
срамне удове, па трчи сред овог пакленог круга.	114
Сада не бих више са тобом ишао	
нити говорио, јер сам управо опазио	
да се из песка нови дим подигао.	117
Долази свет с којим не бих био:	
нека мој Трезор ¹⁷⁹ буде на уму твојме;	
у њему још живим, ништа ти више не бих тражио.“	120
Затим се окрену, па полете налик тркачу ономе	
што у Верони због зелене чоје ¹⁸⁰	
лети низ поље, али је изгледао у јуришу томе	
као онај што побеђује, а не онај изгубио што је.	124

ПЕВАЊЕ ШЕСНАЕСТО

Круг седми (наставак) – Појас трећи (наставак):
Насилници против природе

Три Фирентинца – Гвидо Гвера, Тегјајо Алдобранди и Јакопо Рустичи¹⁸¹ су препознали у Дантеу свога суграђанина и желе да чују од њега новости, надајући се да ће он да оповргне гласине о корупцији које је у Пакао донео Фирентинац Гуљелмо Борсијере.¹⁸² Данте, нажалост, потврђује такве вести и они одлазе растужени. Двојица песника стижу до ивице понора и Вергилије баца у њега уже чији један крај држи позивајући чудовиште Гериона. Герион се одазива и пење до Дантеа и Вергилија. О овом чудовишту ће бити речи у наредном певању.

Стигох до места где се чује
вода како у следећи круг пада
к'о звук пчела када у кошници зује.

3

Три сенке се одвојише од стада
које је пролазило, па потрчаше

6

Када се сетим, и сад осетим муку невеселу.	12
На њихове повике, мој вођа, испред мене,	
окрену се, па ми рече: „Стани сред овога дима,	
са њима љубазна реч нека крене.	15
И да ватра ужареним громовима	
не пече ово место, рекао бих ти	
да би било боље да ти пожуриш њима.“	18
Када смо стали, они су наставили	
стару јадиковку, па када су се на нашој страни	
нашли, у коло су се ухватили	21
као што борци голи и намазани	
меркају где да дохвате противника	
пре него што се један на другог наклони;	24
тако су они, кружећи, сен свога лика	
уносили мени у лице, па су се вратови	
и ноге стално кретали код тих прилика.	27
Један рече: „Ако ови бедни пешчани сметови	
презир изазивају према нама и нашим молбама,	
као и наши чађави и спржени ликови,	30
зарад наше земне славе, реци нама	
ко си ти и како те свет зове,	
тебе што кроз пакао сигурно газиш стопама.	33
Овај чије видиш да пратим трагове,	
иако је го и сав коже огуђене	

жртва моје охоле жене ја сам био.“ 45

Да сам могао од ватре да се штитим некако
међу њих бих се бацио и сишао

и верујем да би ми то вођа дозволио лако, 48
али, пошто бих се ја сав испекао,

страх моју добру намеру заустави,
иако сам жељу да их загрлим имао. 51

Затим рекох: „Не презир, већ бол прави
и тако велики ваше стање изазва у мени,

да ће много времена требати да ме остави, 54
чим мој господар рече за ваше сени

речи из којих сам разабрао
да сте такви каквима сте ми представљени. 57

Из вашег сам града и добро сам знао
ваше дело и ваша имена часна,

с љубављу их изговарао и поштовао. 60
Чемер пакла напуштам зарад вођа сласна

које ми је обећао мој вођа што са мношћем ходи,
али пре тога треба да сиђем до дна ужасна.“ 63

„Нека душа твоја још дуго води
тело твоје, „одговори сен она иста,

„и нека твоја слава и после тебе броди; 66
реци да ли поштење, да ли племенитост блиста

у нашем граду као што је обичај владао

одговорише сва тројица, „да задовољиш друге, срећан си да што ти на уму то и на уснама!	81
Али, ако успеш да напустиш ове паклене јаруге и опет угледаш лепих звезда боју, па будеш хтео рећи: 'Бејах сред оне туге', прозбори тада и о нама реч коју.“	84
Затим круг отворише и њихове ноге у бежању хитре беху као крила у птичјем соју.	87
Ни амин да изговори нико не би био у стању тако брзо као што су они нестали, па да пођемо - пожеле мој вођа на овоме путовању.	90
Ја га следих и мало смо могли да идемо када се шум воде зачу тако близу да смо једва успевали да се чујемо.	93
Као она река ¹⁸⁴ што ка Монвизу ¹⁸⁵ ток свој има на левом боку, ка истоку, у Апенинском низу,	96
што се зове Аквакета, ¹⁸⁶ па низ стрмину дубоку са висине у долину путује и код Форлија ¹⁸⁷ губи име у свом току,	99
па изнад Сан Бенедета дел Алпе, ¹⁸⁸ одјекује и низ један водопад се стропоштава тамо где хиљаду вода како пада може да се чује,	102

са којим сам некада мислио	
да уловим шареног пантера витког стаса.	108
Пошто сам га са појаса откачио,	
онако како ми је вођа наложио,	
дадох му га, пошто сам га у клупче свио.	111
Он га је онда десном руком ухватио,	
па га је, стојећи даље од ивице,	
у онај дубоки понор бацио.	114
„Нешто ново ће се збити сред ове тмице,“	
помислих у себи, „јер погледом	
вођа је уже пратио нетремице.“	117
Ах, како опрезни морају бити људи редом	
крај оних који не виде само шта дела зборе,	
већ и мисли читају у уму твојем.	120
А он мени: „Брзо ће доћи горе	
то што чекам, а ти би да откријеш у мислима;	
брзо ће ти се указати створење најгоре.“	123
Увек човек истину која привид лажи има	
треба да крије све док је то могуће,	
јер ће, иначе, лажов испасти у очима свима,	126
али ово сада свако од мене чуће	
зарад ових рима, кунем се читаоцима,	
желећи да моје дело траје кроз векове будуће,	129
да видех сред оног тешког дима	

ПЕВАЊЕ СЕДАМНАЕСТО

Круг седми (наставак) – Појас трећи: Насилници
против природе и заната (зеленаши)

На ивици понора појављује се Герион,¹⁸⁹ чувар дубоког пакла. Док се Вергилије погађа са њиме да их однесе, на леђима, до дна пакла, Данте препознаје неке зеленаше по породичном грбу који се налази на торбама што им висе око врата. Они седе око ивице понора, под ватреном кишом, и узалуд се штите рукама. Данте, пошто их је напустио, пење се са страхом на леђа Гериона и док га Вергилије чврсто држи, стижу до осмог круга.

„Ево звери са репом као што има шкорпија
која прескаче брда, ломи оружје, сваки зид обори,
ево звери што свет смрадом обавија!“

3

Тако поче мој вођа да ми говори
и знак јој даде да нам приђе ближе,
све до пута мраморног у оној мори.

6

И гнусна она слика лицемерја се диже,
па показа своју главу и своје груди,

али до ивице понора њен реп не стиже

9

да ни Татари ни Турци нису тако ткали боје, нити је Арахна ¹⁹⁰ такав вез плела.	18
Као што чамци на обали стоје, делом у води, делом на обали, па ми се учини као дабар који репом жртве своје, у земљи прождрљивих Немаца, мами, јер тако је та грозна животиња стајала на каменом рубу који опасује песак сами.	21 24
По ваздуху је тако репом махала, вијући своје рашље отроване, да је као нека шкорпија изгледала.	27
Вођа рече: „Не треба да се стане, већ пут наш да се настави кроз пределе ове, пут зле бештије што лежи с оне стране.“	30
Зато кренусмо доле надесно и нове коракe по рубу начинисмо, десет равно, да избегнемо ужарени песак и пламенове.	33
А када стадосмо пред оно биће огавно, видех нешто даље, на песку оном, људе што седе на рубу где је гротло тавно.	36
Ту ће вођа: „У појасу овом, да би своје искуство ти стекао, иди и види како им је у жару том.	39
Буди кратак док будеш разговарао	

исто тако лети раде пси, час њушком, час репом када их гризу буве, мушице и обади зли.	51
Погледах неке у лица, када приђох близу, на која је ватрена киша лила, никога не препознах, али у том низу видех да је свака сен око врата носила торбу одређене боје, са одређеним знаком, па се чинило да је оку њиховом она била мила.	54
А када сам међу њих стигао кораком, на једној жутој торби видех знак плави, што је био налик неком лаву опаком.	57
Затим мој поглед даље настави, па виде другу торбу крваво-црвене боје, са гуском бељом него што је маслац прави.	60
А један што је крмачу имао као обележје своје, плаву и скотну на торби белој, рече мени: „Шта радиш сред јаруге моје? Одлази, а пошто си још жив у раци овој, знај да ће мој сусед, Виталиано ¹⁹¹ се зове, седети ускоро на левој страни мојој.	63
Међу Фирентинцима једини сам из Падове, они ми често уши парају својом виком: 'Нека дође витез што је надмашио све витезове	66
	69
	72

Нађох вођу мога који је већ узјахао на плећа оне дивље звери, па ми рече: „Скупи сву храброст коју будеш имао.	81
Сада се само овако силази у паклене двери: узјаши напред, да ја будем у средини тако да реп не може на тебе да се намери.“	84
К’о онај што осећа шта му грозница чини, па му нокти постану сасвим бледи и дрхти када осети хлад у близини,	87
тако ме говор мога вође тада заледи, али стид ме обузе, па сам се понашао као слуга који храброг газду следи.	90
На она грозна плећа сам узјахао и хтедох рећи: „Загрли ме снажно, ама!“ Али, глас ме је од страха издао.	93
А, онај који ми је већ помогао у мукама другим и тешким, чим сам се попео обгрли ме и чврсто стегну рукама,	96
па рече: „Герионе, одмах да си полетео; спуштај се у широким круговима и лагано, мисли на живог човека који је на тебе сео.“	99
Као што бродић излази из луке полагаано, па уназад броди, тако се неман отиснула, а када је осетила море пространо,	102

да губи перје, јер се восак топи под топлотом
док му је отац викао: „Лошим путем си се запутио!“, 111
као што мој беше када не видех у гротлу том
ништа осим ваздуха, само тама
и леђа немани у ништавилу оном. 114
Она је летела лагано сасвим сама,
кружећи силазила, а то сам знао
по ваздуху што је одоздо дувао ка нама. 117
Већ сам са десне стране слушао
вртлог који је под нама хујно жуборио,
па сам зато главу надоле сагао. 120
При нагињању још више сам се уплашио,
али када видех ватре и чух јауке плачне,
сав дрхтећи још јаче сам ноге скупио. 123
Затим видех сред рупе мрачне
оно што пре силаска нисам видео
и муке какве само пакао може да зачне. 126
Као што соколу који је дуго летео
не уловивши никаква плена ни птице тако,
соколар каже: „Авај, већ си слетео!“ 129
када уморан, са висина где лети лако,
правећи сто кругова, соко је крила сложио
даље од господара, увређен и зловољан јако, 132
тако нас је Герион на дно спустио

ПЕВАЊЕ ОСАМНАЕСТО

Круг осми – Прва зла јаруга: Подводачи и заводници
Друга зла јаруга: Ласкавци

Герион оставља двојицу песника у осмом кругу пакла у коме има десет злих јаруга. Те су јаруге концентрично поређане око дубоког бунара, који се налази у средини округле пољане. Од ивице пољане до бунара воде мостови преко свих јаруга. У свакој злој јарузи кажњени су грешници једне врсте. У првој су подводачи и заводници жена. Ту Данте препознаје Венедика Каћанемика¹⁹⁴ и Јасона.¹⁹⁵ Затим песник прелази у другу јаругу где међу грешницима види Алесија Интерминелија¹⁹⁶ и Таису.¹⁹⁷

Место злих јаруга сред пакла постоји
сво од камена и сивкасте боје
као и зидина што око њега стоји. 3
Усред поља у коме толико зло је
налази се бунар широк и дубок, права куга,
о коме ћу касније рећи што је. 6
Онај појас између бунара усред круга

тако су те јаруге што бунар окружују	
изгледале, и као што с прага тврђава	
преко јарака мостићи воду премошћују	15
тако су од подножја стења које долину опкољава	
ишли гребени преко јаруга и међа	
све до руба бунара где им се пут завршава.	18
На том месту,са својих леђа,	
Герион нас збаци, па песник лево крочи,	
а ја за њиме смркнутих веђа.	21
На десној страни нове патње видеше моје очи,	
нове муке и нове ђаволе	
што их прва јаруга за грешнике срочи.	24
На дну су биле душе грешне и голе:	
с ову страну средине једна гомила ка нама шета,	
с ону друга напоредо с нама, брже,корача надоле,	27
као што су Римљани због много света	
у светој години јубилеја, преко моста, смислили	
да једна гомила другој не смета,	30
па су једни ка замку окренути били	
и ка Светом Петру ишли у колони својој,	
а други, супротно, ка брду одлазили. ¹⁹⁸	33
И с ову и с ону страну на грозоти каменој	
видех рогате ђаволе са великим бичевима	
који су их окрутно тукли у јарузи тој.	36

овога сам видео и пре ових зала.“	42
Зато сам стао да га препознам, па се и мој вођа зауставио и пристао да се вратим и нешто питам.	45
А онај бичевани је помислио да се скрије, спуштајући поглед, али узалуд, јер тада ја рекох: „О ти што си поглед спустио, ако ме твој изглед не вара сада, ти си Венедико, по презимену Каћанемико, али шта те је довело сред овога хада?“	48
А он мени: „Да се исповедам нисам свико, али твој ме на то гони говор мио, јер ме сети на свет који сам волео онолико.	51
Ја сам био онај што је Гизолабелу ¹⁹⁹ убедио да се Маркизовим ²⁰⁰ жељама пода лако ма како ружан помен томе био.	54
Нисам једини из Болоње кога овде муче тако, јер на овом месту их толико има да такво мноштво не живи свакако ни између Савене и Рена ²⁰¹ у нашим крајевима и ако желиш потврду тога у овом плачу, сети се лаконости која је била драга нама свима.“	57
Док је говорио, ударац бича се зачу и глас једног демона: „Нема овде жена	60
	63

Када смо стигли тамо где се види пролаз да бичевани могу да пролазе, вођа рече: „Стани, даље не иди, нека те њихов поглед опази, раније им ниси видео лика, јер су напоредо с нама ишли по стази.“	75
Са старога моста гледали смо гомилу заводника која је долазила к нама са друге стране и коју је, такође, шибао бич крвника.	78
А мој учитељ и без питања стане да збори: „Види оног великог што је к нама пошао и не допушта да му због бола ни суза кане: још је краљевско држање задржао!	81
То је Јасон, који је Колхима ²⁰² умом и срцем златно руно узети знао.	84
Он стиже на острво Лемнос, ²⁰³ путујући морима, где је смела женска рука већ била немилосрдно одсекла главе свим мушкарцима.	87
Ту је миловањем и уз ласкања мила Хисифилу ²⁰⁴ преварио онако младу, која је раније и сама друге жене преварила.	90
Оставио ју је затруднелу у јаду, и због тога је на ове муке осуђен био, а тиме је и Медеја ²⁰⁵ освећена у овом хаду.	93
	96

а који следећем луку служи као упориште баш.	102
Тада се у другој јарузи зачула сила	
заводника, што кука и хукће од страве,	
док се длановима сама удара та гомила.	105
Обале су биле сасвим буђаве	
од паре која са дна стиже,	
па у очи и нос доноси мирисе нездраве.	108
Дно је дубоко, па се тамо ниже	
не види ако се на врх лука не стане,	
тамо где се гребен највише уздиже.	111
Ту смо стигли, па у јарузи са те стране	
видех људе потопљене у измету,	
који из људских нужника, мним, ту пане.	114
И зурећи очима у ту јаругу проклету	
видех једног тако умазаног говнима	
да се није знало је ли поп или припада обичном свету.	117
Он викну: „Зашто ме гледаш таквим очима	
више него друге што овде грехе испаштају?“	
А ја њему: „Јер мислим да међу свима	120
већ сам видео тебе косе суве у земаљском крају	
и ти си Алесио Интерминели из Луке: ²⁰⁶	
зато ме више од осталих твоје сени занимају.“	123
А он тада ударајући се по глави од муке:	
„Ту сам доспео, јер сам ласкао безмерно	
и увек волео ласкања звуке.“	126

ПЕВАЊЕ ДЕВЕТНАЕСТО

Круг осми (наставак): Трећа зла јаруга: Симонијаци

У трећој су јарузи симонијаци, који тргују црквеним добрима и службама. Данте се обрушава на симонијаке и хвали божју правду. Симонијаци су кажњени тако што висе стрмоглавце у малим бунарима из којих им вире ноге, а мучи их ватра која им лиже стопала. Папа Никола III, из куће Орсини, када је чуо Дантеа да долази, помислио је да је то Папа Бонифације VIII, кога је очекивао. Када је чуо да није тако, открива Дантеу да после Папе Бонифација VIII тамо треба да стигне и Папа Клемент V. Данте врло оштро говори против похлепе папа. Вергилије је задивљен тиме и враћа Дантеа на мост који стоји над четвртом јаругом.

О Симоне²⁰⁷ врачу, о његови бедни следбеници,
што божје ствари ,које у намене добре и свете
морају да буду употребљене, похлепни безбожници,
за сребро и за злато ви те светиње продајете,
па зато нека се сада о вама засвира у трубу

Видех на камену оловно-сивом, по страни и по дну, рупе к'о бунарчиће, све исте, ни шире ни дуже, сваку видех једнаке величине и округлу.	15
Нису ми изгледале ни веће ни уже од посуда у мом лепом Сан Ђованију ²⁰⁸ које при обреду крштења поповима служе.	18
Једну од њих, да спасим живот детету, палом у њу, разбио сам ја пре неколико година и лаже ко мисли да сам имао намеру другачију.	21
Из сваке рупе, жива је истина, висили су стопала и ноге грешника до бедара, а унутра била је њихова телесина.	24
Пламенови су лизали оба стопала несрећника, па је тако снажно трзала глежњеве свака хуља не би ли пукле везе од прућа тих јадника.	27
Као што горе ствари масне од уља, па пламен само по површини гори, тако и њих овде од прстију до пета ватра жуља.	30
„Ко је онај, учитељу, што се више бори и трза од својих сапатника,“ – рекох – „и најцрвенији пламен га мори?“	33
А он мени: „Ако желиш, сада је прилика да те блажом страном доле спустим, па ћеш све чути од тог грешника.“	36

не спусти ме, већ ме носио и тако смо ишли.	45
Ма ко да си што си у бунар наглавце пао,	
тужни душе, забијен ту као колац“, –	
почех да зборим, „би ли гласа од себе дао?“	48
Ја сам стајао као када неки свети отац	
исповеда убицу који је главу у рупу већ ставио, ²⁰⁹	
па га зове да одгоди час када ће бити мртвац.	51
А он викну: „Јеси ли се и ти у бунар забио,	
Јеси ли најзад стигао, Бонифације? ²¹⁰	
За неколико година спис ме је преварио.	54
Зар ти оно благо више мило није	
због кога си лепу жену уграбио,	
па си је опљачкао попут лије?“	57
Стајах као онај који није схватио	
мисао изречену, па, к’о дете осрамоћено,	
не зна шта би јадан одговорио.	60
А Вергилије рече: „Нека му овако буде узвраћено:	
’Нисам тај за кога мислиш да је био.’“	
Ја одговорих као што ми би речено.	63
На то је дух ноге сасвим згрчио,	
па уздишући гласом плачним	
рече мени: „Дакле, ако сам добро схватио	66
да ти је стало, у овим понорима мрачним,	
да сазнаш ко сам, па си сишао низ литице.	

да сам горе много стекао, па овде допао жеравице.	72
Других има испод мене у бунарима истим који су пре мене били симонијачка ругоба са телима, међу стенама, сада укљештеним.	75
И ја ћу доле пасти када буде доба да стигне онај за кога сам мислио да ти си када сам те онако питао из овог гроба.	78
Али, много дуже тело моје наглавце виси у ватри што лиже табане него што ће њега пећи, толико дуже да ти то замислити у стању ниси,	81
јер ће иза њега стићи грешник већи, пастир један, ²¹² без закона, са запада, толико грешан да ће над обојицом лећи.	84
Нови Јасон из књиге Макабејаца ²¹³ биће та накарада, и као што њему краљ његов би наклоњен, тако ће и краљ Француске бити овој склон тада.	87
Не знам бејаш ли превише дрзак у тај трен када му узвратих на начин овакав:	
„Реци ми колико блага Господ наш узвишен затражи од Светога Петра или поклон какав да би му предао кључеве светих врата?	90
Само: „Следи ме!“, би његов захтев сав.	93
Ни Петар ни други нису ни сребра ни злата тражили од Матије када су га изабрали	

оно према кључевима узвишеним у власти	
које си држао док су ти текли земни дани,	102
ја бих могао и теже речи касти,	
јер ваша похлепа растужује свет мио,	
уздижући зле, а газећи оне који имају части.	105
Вас је, пастире, Богослов ²¹⁶ приметио	
кад је видео ону што седи на води	
и да се курва са краљевима, када је схватио:	108
ону што се са седам глава роди	
и која је десет рогова носила на глави	
све док јој је муж поштенaм стазом знао да ходи.	111
Такав као ви Бога од сребра и злата прави	
и каква је разлика између пагана и вас	
осим што ви стотину, а он једнога слави.	114
О Константине, ²¹⁷ колико је зла донело међу нас	
не твоје преобраћање, већ што си дао дарове	
које први богати папа прими у онај час!“	117
И док сам му говорио речи ове,	
не знам да ли је јако грчио	
од гриже или беса своје удове.	120
Мислим да је мој вођа задовољан био,	
јер видех да му лице пажљиво прати	
звук истинитих речи које сам говорио.	123
Затим ме са обе руке ухвати	

однесе ме лако на врх гребена
што са четвртога води на пети бедем сиви. 129
Ту се пажљиво ослободи свога бремена,
лагано, јер гребен био тако каменита стрмина
да би и козама била тешка та стаза камена.
Ту се, преда многу, отвори нова удолина.²¹⁸ 133

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТО
Круг осми (наставак) – Четврта зла јаруга:
Врачеви и чаробњаци

Муке на које су осуђени врачеве и чаробњаци (они су изобличени тако да им је глава окренута, па им је лице на леђима) изазивају самилост код Дантеа, али му Вергилије зато упућује жустре замерке. Међу кажњенима у овој злој јарузи налазе се Амфиарај, Тирезија, Арунс, Манто, Еврипил, Микеле Ското, Гвидо Бенати и Азденте.²¹⁹ Потом два песника настављају своје путовање.

О новој казни сада бих да певам стихове
и отелотворим певање по реду двадесето
првог дела пева где описујем паклене кругове. 3

Већ сам био спреман да уклето
погледам отворено дно јаруге
где сузе квасе пространство проклето. 6

Видех свет који пун туге

крећу се поворке процесија, тихе и дуге.	9
Погледах боље, и у бунару пакленом	
видех да има тело чудесно изобличено	
свако од њих од браде ка трупy свом.	12
Над крста свакоме је лице наднесено,	
па је уназад морао да хода свако,	
јер напред да виде њима је забрањено. ²²⁰	15
Можда се због парализе тако	
неко од њих изокренуо незгодно,	
али у то не могу да поверујем лако.	18
Нека ти Бог подари, читаоче, да буде плодно	
твоје читање, а сада и сам просуди	
могах ли да не патим када родно	21
племе наше видех такво и да су ти људи	
тако уврнути да су сузе свима	
падале међу гузове уместо на груди.	24
Плакао сам наслоњен грудима	
на оштру литицу, а мој вођа, у трену том,	
рече: „Ниси ваљда сличан њима?”	27
Само када не плачеш над овом гомилом,	
ти си самилостан, јер ко је безумнији, да ли знаш,	
од онога који има сажалења над казном божјом?	30
Дигни главу, дигни да онога угледаш	
пред којим се, на очиглед тебанске раје,	

он је од мушкарца постао жена и све удове имао такве да их се стиди. Змију што са змијом је сплетена морао је шибом да прогања да му се врати мушкост изгубљена. Онај што се на њега трбухом наслања – Арунс је из лунијских планина, ²²² где оре Карарски сељак ²²³ из низине, а ту му је имање, међу белим мрамором имао пећину горе за своје боравиште из кога је могао да блуди његов поглед у звезде и море. А она што је прекрила груди, које не видиш, с расплетеним косама и рутава је да човек полуди, Манто је била што је лутала многим земљама, па се скрасила тамо где сам се ја родио и зато слушај ко је била та дама. Када се њен отац ²²⁴ са животом раставио и град Бахуса ²²⁵ у роба се претворио, њен је корак дуго светом кружио. Горе у лепој Италији лик једног језера се скрио у подножју Алпа с немачком границом у додиру, зову га Бенако, ²²⁶ над Тиролом ²²⁷ сјај је свио. Безброј је извора, мислим, што извиру	42 45 48 51 54 57 60 63
---	--

који у поменуто језеро увиру.	66
На средини је место где би пастир из Трентина, онај из Бреше и онај што из Вероне ²²⁹ стиже, могао да благосиља када би тамо ступила нога њина.	69
Лепа и јака тврђава Пескијера ²³⁰ се уздиже и онима из Бергама и Бреше ²³¹ се опире, тамо где се обала спушта ниже.	72
Ту се излива сва вода што увире у крило Бенака и ту не може стати, па се речне воде низ зелене пашњаке шире.	75
Када вода почне тако протицати, то није више Бенако, већ се Минчо зове, све до Говернола где ће у Поу нестати.	78
Не тече дуго када стигне до равнице нове у којој се разлива и претвара у мочвару, која, често, лети има усахле ритове.	81
Окрутна девица, пролазећи кроз пустару, виде земљу усред оне барске воде, ненастањену и пусту у шевару.	84
Ту, да би избегла друштво људи, остаде крај воде, са слугама да свет враџбинама храни, ту поживе, ту са света душа њена оде.	87
Затим се људи, унаоколо расејани, скупеше на месту окруженом	

пре него што Казалодијеву глупост тада Пинамонтијева превара ²³³ искористи и надјача. Зато те опомињем да ако чујеш икада да се другачије о пореклу мога града збори, истина не сме због лажи да страда.“	96
А ја: „Учитељу, твоји су ми одговори тако јасни и толико верујем у реч твоју, да су сви други исто као и угаљ када сагори. Реци, међу светом што је овде у великом броју, видиш ли некога вредног помена из твојих уста, јер само на то обраћам пажњу моју.“	99
Тада ми рече: „Тај што му брада густа пада низ мрка плећа бавио се враџбинама када је Грчка остала без мушкараца, пуста и када их је тек мало остало у колевкама, па је са Калхасом у Аулиди ²³⁴ дао знак да се пресече уже баркама.	102
Еврипил се звао, све о њему сам написао у моме чувеном епу, у једном делу, то добро знаш, јер си га целог читао.	105
Онај други што је тако мршав у телу, био је Микеле Ското, што је заиста тајну чаробних вештина знао целу.	108
	111
	114
	117

А сад пођи,²³⁵ јер већ Каин под Севиљом иде крају
обе хемисфере, са трњем, имај на уму,
и спушта се ка морском рају.

126

А ноћас био је пун месец на друму,
чега се сећаш, јер ти је користан био
више пута кроз ону густу шуму.
И даље смо ишли док ми је тако говорио.

130

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ПРВО

Круг осми (наставак) – Пета зла јаруга: Варалице

У петој јарузи налази се црна смола која кључа и у којој се кувају варалице односно подмитљивци, који за новац или неку другу корист издају интересе заједнице или свога господара. Око јаруге пуне кључале смоле обилазе ђаволи са кукама да дохвате свакога ко се помоли из те врелине. Песници виде како један ђаво носи на леђима неког грешника из Луке, баца га у смолу, а остали демони га одмах хватају и ругају му се. Вергилије тражи од ђавола да омогуће песницима да прођу без проблема. Злорепи, вођа тих ђавола, даје им пратњу од десет ђавола, али их упућује са лажним обавештењем ка непостојећем мосту.

Тако с моста на мост, зборећи,
о ономе што за моју песму важно није,
стигосмо на врх, па ту стојећи –
остали смо да видимо дно нове провалије
злих јаруга и у њој јаднике што вриште;

не због ватре, већ по вољи божјој	
и лепила се за све стрме обале одреда.	18
Видео сам смолу ,али не видех у њој	
ништа осим мехура који су избијали као искрице,	
док се маса надимала, па сплашњавала у јарузи тој.	21
Ја сам стајао и доле гледао нетремице	
када мој вођа рече: „Гледај, гледај тамо!“ –	
па ме повуче даље од литице.	24
Окренух се као човек који жели само	
да види оно од чега би да бежи, ма шта да је,	
и кога нагли страх свлада, па, као што знамо,	27
упркос жељи да види, бежи и не стаје;	
тако сам црног ђавола иза нас угледао	
како уз гребен трчи ка нама и не посустаје.	30
Јао, како је само дивље изгледао	
и колико ми се окрутан учинио	
са раширеним крилима, лаконог и зао!	33
Његово кошчато и уздигнуто раме је објашио	
неки грешник са обе своје ноге,	
а он га је чврсто за глежњеве ухватио.	36
Са нашег моста рече: „О, Злоканце ²³⁶ многе,	
ево једног од старешина града Свете Зите, ²³⁷ ево вама!	
Загњурите га да се ја, после ваше казне строге,	39
вратим у онај град који сам напунио варалицама	

повика: „Овде нема места Светом Лицу ²³⁹ сада:	48
овде се другачије него у Серкију ²⁴⁰ плива!	
Ако не желиш да те дохватимо канџама,	
ти знај да из смоле не сме да се исплива.“	51
Затим су га боли многим вилама,	
говорећи: „Скривен треба да плешеш ту,	
тако да ако можеш, још нешто зграбиш преварама.“	54
Исто тако кувар налаже своме помоћнику	
да у котлу потапа месо виљушкама	
да не би испливавало на површину.	57
Учитељ рече: „Међу овим стенама	
ти се сакри да не би сазнали они	
да се налазиш овде са нама,	60
без обзира на то како ме буду вређали демони,	
не бој се, јер су ствари познате мени	
пошто сам већ био ту где је место сотони.“	63
Затим пређе с ону страну, по стени,	
па када је на обалу шесту стигао,	
требало је храбрости да се од страха не скамени.	66
Са жестином и бесом као пас зао	
када крвожедно полети на убогога,	
који проси тамо где је на путу застао,	69
излетеше ђаволи испод мостића тога	
и уперише у њега све оне виле двозубе,	72

„и да се ваших вила не бих бојао да то божја воља и судбина не траже одлучно. Пусти ме да прођем, јер следим небеску жељу јасну да другоме покажем ово место мучно.“	81 84
Тако му охолост на то спласну да му виле падоше на тло: „Нека не буде рањен!“ – изрече наредбу гласну. А вођа ће мени: „О ти што скривен си међу стенама моста, врати се мени сада брзо.“	87 90
Ја на то кренух њему хитро доста, али кренуше напред ђавољи следбеници да мишљах да од договора ништа не оста.	93
Тако сам видео да су се бојали војници када су после предаје излазили из Капроне ²⁴¹ видећи да су око њих онолики противници.	96
Прибих се сасвим до сени оне мога вође и нисам поглед скидао са оних злих слуга сотоне.	99
Када су спустили виле, један је другог запитао: „Хоћеш ли да га убодем у крста?“ Други одговори: „Ја бих у томе уживао!“	102
Али онај демон што је кроз испарења густа зборио са мојим вођом брзо се окрену и рече: „Трапавко, ²⁴² запуши уста!“	105

Али, ако вам је пут и даље мио,	
идите само по овоме бедему спаса	
до другог моста који се још није срушио.	111
Јуче, пет сати касније од садашњег часа,	
хиљаду и двеста шездесет и шест година ће се бити ²⁴³	
од када се срушио овај мост што води преко ужаса.	114
Неке од мојих ђавола са вама ћу упутити,	
да неко из смоле не извири они ће да пазе,	
идите с њима, вама не смеју зло чинити.“	117
„Напред Палокрили и Газимразе,“	
па настави да набраја, „и ти Псино.	
Десеторица следите Брадоковрцавог дуж стазе.	120
Зубоња нека пође, пођи и ти Змајчино,	
Свињозуби такође и Псодер њему ближе,	
Риђолуди крени, па и ти Злађаволчино.	123
Претражите сву врелу смолу коју пламен лиже,	
нека мирно иду песника два	
до следећег моста који се изнад јаруге диже.“	126
„Авај, учитељу, шта то видим сада ја?“ –	
рекох. „Хајдемо даље без пратње, сами,	
ако пут знаш, мени не треба она.	129
Ако си опрезан, као увек, зар у овој чами	
не видиш како зубе своје показују	
и мрште обрве претећи нам у тами?“	132
А он ће мени: „Нека те тиме не застрашују.	

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ДРУГО
Круг осми (наставак) – Пета зла јаруга (наставак):
Варалице

Песници иду бедемом између пете и шесте зле јаруге у пратњи десет ђавола и виде како се грешници дижу из вреле смоле да се охладе, али зарањају натраг чим виде ђаволе. Међу њима Данте види и варалицу Ђампола ди Навару, али га виде и демони, па га један од њих извлачи на обалу. Ђамполо прича Дантеу о свом сапатнику Микелеу Занки, а затим вара ђаволе обећавајући им, ако га мало оставе на миру, да ће извести на површину седам варалица. Међутим, он их вара. Два песника настављају пут сами.

Већ сам видео коњицу када колане притеже
и креће на јуриш или крочи парадним кораком,
а понекада и коњанике када беже, 3
видех на вашој земљи тркаче у касу лаком,
о Аретинци, и чете војника,
сударе на турнирима и у двобоју лом. 6

и који свет гори у њеним недрима.	18
Као што делфини морнарима знаке дају	
избацујући леђа на површину, у луку,	
да свој брод на време спасавају,	21
тако сада, да би олакшали своју муку,	
неки грешници су леђа помаљали на површини,	
па их скривали док пљеснеш руком о руку.	24
И као што из воде у некој баруштини	
вире жабе са главом напољу напола,	
а ноге и тело скривају у дубини,	27
тако свуда вире грешници пуни бола,	
али када Брадоковрцавог сред паклене вреже	
виде, зароне и прекрије их кључала смола.	30
И видех једнога, још ми се од тога срце стеже,	
који је заостао као што се дешава	
да једна жаба заостане, док друге беже.	33
А Псодер када га виде да испливава,	
дохвати га и извуче са слепљеним власима	
налик на кожу видре када се пресијава.	36
Знао сам већ имена свим ђаволима,	
запамтио сам их када су бирани да пођу с нама	
и пазио када су се дозивали по именима.	39
„О, Риђолуди, дохвати га канцама	
и одери са њега сву кожу његову!“	42

која је уништила себе и страћила имовину. Тебалда, доброг краља, служио сам потом и ту ми је варање постало мана, па зато испаштам у овом паклу врелом.“	51
А Свињозуби, коме су са свих страна вирили зуби из уста као некој свињи, показа му како ће му кожа бити одрана.	54
Миш је доспео у шапе зле мачке да га кињи, па га Брадоковрцави руком дохвати: „Станите, ја ћу га набости, мој је кукавац сињи.“	57
Затим се он моме вођи обрати: „Питај,“ – рече – „ако још желиш ти да знаш више, јер ће га остали одрати.“	60
Дакле, вођа рече: „Кажи, још има ли неког Латина испод тог катрана?“	63
А он одговори: „Малочас би у тој смоли један са тих страна: камо среће да ме још прекрива врела смеса, не бих се бојао да ће ми кожа бити одрана!“	66
„Сувише смо чекали!“ – викну Зубоња пун беса и закачи мишицу оног јадника вилама, па откину са ње већи комад меса.	69
Змајчина је већ хтео да га дохвати канцама за ноге, када се њихов десетар окрену и све ошину погледом к’о злим муњама.	72
	75

који је држао у шаци непријатеље свога господара и све их је за новац, да оду, пустио.	84
Пусти их да оду мирно за много пара, како он каже, а и у другим службама лопов над лоповима би та варалица стара.	87
Микел Занке ²⁴⁷ из Логодора је са варалицама, са фра Гомитом о Сардинији стално збори, никада разговора о њој није доста тим протувама.	90
Јао, онај зубима шкрипи и од жеље гори; још бих причао, али мним у страху мом да хоће красте да ми одере и ране отвори.“	93
А њихов предводник окрену се ђаволу оном Злођаволчини, који је спремао виле проклете: „Склањај се, злокобо, покори се вођи свом!“	96
„Ако желите да видите или чујете, настави одмах уплашено онај одрани, „Тосканце или Ломбардијце, довешћу варалице све те, али нека се Злоканцама зла намера забрани тако да се они не боје освете тих врагова, а ја ћу, седећи на овом месту и страни за мене једног довести седам нових духова када, по нашем обичају, звизнем у болу као што бива када неко изађе из врелих котлова.“	99
Псина на те речи њушку подиже голу и тресући главом, рече: „Чусте ли, та злоћа сама	102
	105

да видимо да ли би ти сам бољи од нас био.“	117
О читаоче, чуј за нову игру за коју нико чуо није:	
сви су на другу страну окренули очи,	
а пре свих онај ²⁴⁸ што је имао намере најокрутније.	120
Онај из Наваре тада добру прилику уочи,	
одби се ногама од тла, па у трен утече	
њиховој злој намери, јер у смолу скочи.	123
Сваки ђаво је осећао да га кривица пече,	
али највише онај што је грешку начинио:	
„Ухваћен си!“ – па крену када то рече.	126
Али, мало је то вредело, јер је страх такав био	
да бржа нису од њега крила; потону, к’о клада,	
грешник, а ђаво, летећи, над смолом је прса извио:	129
исто тако се понаша дивља патка када	
соко је гања, па она зарони сред мочвара,	
а он се врати у вис љут и уморан тада.	132
Газимраз, бесан што је успела превара,	
летео је иза њега, желећи душом и телом	
да грешник умакне, па да туче свог другара,	135
и чим је варалица нестала у котлу врелом,	
он крену канцама на свога сабрата,	
у коштац се с њиме ухвати над јаругом невеселом.	138
Али, други је био прави дивљи соко, па око врата	
канцама захвати друга и та се ђавоља сила	
стропошта баш сред оног врелог блата.	141

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ТРЕЋЕ

Круг осми (наставак) – Шеста зла јаруга: Лицемери

Данте се боји да ће ђаволи Злоканце, које је преварио Ђамполо од Наваре, желети да се освете њима и Вергилије се са тиме слаже. Заиста, ђаволи крену претећи ка песницима, али Вергилије узима Дантеа у наручје и спусти се са њиме у шесту злу јаругу у којој Злоканце немају власт. Ту су кажњени лицемери, покривени споља позлаћеним кабаницама, а изнутра начињеним од тешког олова, јер су им речи споља златне, а крију терет (олово) злих последица лажи. Разговарају са Каталаном деи Каталани, болоњским гвелфом, који је неко време био начелник у Милану, Парми и другим градовима и био један од оснивача напола војничког Реда благословене девице Марије. Он открива Вергилију да су сви мостови над шестом злом јаругом срушени и да треба да се иде уз камени одрон да би се из ње изашло.

Ћутећи, сами, без дружине,
ишли смо један иза другога,
као што фрањевци чине.

Због ове туче, трећа тога

због које жмарци страха почеше да ме леде. 12

Мислио сам овако: „Та гомила врагова
увређена је, уз много подсмеха и штете своје,
да ће бити љућа од сто вихорова. 15

Када се бес и злоба заједно споје,
ђаво ће за нама окрутније да јури и режи
од пса када зеца зграби у зубе своје. 18

Већ сам осећао да ми се кожа од страха јежи
и ослушкивао шта бива за нашим леђима
када рекох: „Учитељу, ако се не бежи 21

и не скрива, страх мене сада обузима
од Злоканци, већ су иза нас у лову,
тако их живо замишљам да их чујем ушима.“ 24

А он ће: „Када бих био стакло на олову,²⁵⁰
не бих боље твој спољни лик одсликао
него што сам ти наслутио мисао ову. 27

Твоје мисли и ја сам у глави имао,
једнаке по облику и садржини,
да сам и ја на исту помисао дошао. 30

Ако буде као што се чини, да по десној стрмини,
можемо у нову јаругу да сиђемо низ одроне,
ми ћемо побећи тој ђавољој дружини.“ 33

Тек што је савет изрекао, када сотоне
видех да стижу са раширеним крилима

што јаругу од јаруге деле сред пакленог града. 45

Никада вода није тако текла из јаза

да покреће витло земаљскога млина

када приђе до млинскога улаза, 48

као што је мој учитељ дуж оних стрмина

клизио носећи ме, не као друга,

већ, на грудима, као свога сина. 51

Тек што је на дно оних јаруга

стао ногама, када се указа ђавољем роду

лик на рубу, али безопасна је већ била та куга, 54

јер божја воља која је Злоканцама дала слободу

да служи у петој јарузи пакла

спречавала их је да из ње у шесту оду. 57

Тамо нађосмо грешнике што сијају попут стакла

од позлате и ходају у круг плачући док их слама

умор и скршени су због казне која их је такла. 60

Носили су плаштеве са кукуљицама

навученим преко очију, тако да су личили

на редовнике из Клинија²⁵¹ са њиховим капуљачама. 63

Споља су плаштеви сасвим позлаћени били,

али изнутра све олова и тако тешка бремена

да би се они Фридрихови²⁵² лаки к'о слама чинили. 66

Ох, тешког ли плашта за вечна времена!

Тада на леву страну кренусмо вођа и ја,

А један када чу речи тосканскога говора, викну иза нас: „Успорите бар мало, ви што кроз тмину хитате без одмора!	78
Можда ћеш од мене чути оно до чега ти је стало.“ Тада се вођа окрену и рече: „Сачекај, па онда следи то биће посустало.“	81
Застадох и видех кроз тај тамни очај двојицу како се напрежу да пожуре, али их је успоравао велики терет онај.	84
Када ме стигоше почеше искоса да зуре и гледали су ме без речи у оној мори, затим се згледаше сред оне клисуре:	87
„Овај изгледа жив, бар када збори, али,ако жив није, како би он могао да хода, а да није у тешкој одори?“	90
Затим ми рекоше: „О, Тосканче који си овде стигао и у друштво жалосних лицемера запао, ко си ти да ли би нам рекао?“	93
А ја њима: „Рођен сам и одрастао крај лепе реке Арна у великом граду и тело имам које сам увек и имао.	96
Али ко сте ви што у тешкоме јаду од бола реку суза роните низ лице и какав грех испаштате у овом хаду?“	99

именовани за начелнике у завичају твојом,	105
као што се човеку самцу обично да	
мир да одржава, а ми смо такви били	
да се то око Гардинга ²⁵⁵ још види и зна.“	108
Ја почех: „О фратри, зла која сте починили...“,	
али заћутах када видех на тлу	
распетог на три коца како цвили.	111
Када тај угледа прилику моју,	
сав се згрчи дахћући у браду,	
а фратар Каталано, приметивши душу ту,	114
рече мени: „Тај распети у овом јаду,	
саветовао је фарисеје да ће бити од користи	
да за народ једнога јединог на муке даду. ²⁵⁶	117
Е па сада, као што видиш, го лежи тај исти,	
попреко на овој стази да би осетио	
тежину свакога ко иде кроз пакао нечисти.	120
Тако је и његов таст мучен био	
у овој јарузи, као и остали из одбора,	
који је Јеврејима толико зла причинио.“	123
Затим видех Вергилија како се чудити мора	
над оним што је лежао са распетим удовима,	
као на крсту на дну пакленог понора.	126
Затим се окрену фратру и обрати речима:	

А овај на то: „Један гребен зле јаруге спаја, ближе него што мислиш, све их надвисује и ту се из великог круга одваја, само је овде срушен и ову не премошћује.	135
Моћи ћете да се пењете уз одрон, по рушевинама, који лежи по страни, а на дну почетак му је.“	138
Вођа је стајао погнуте главе с нама, а затим рече: „Лоше нас је обавестио онај горе што грешнике гања вилама.“	141
А фратар: „Још сам у Болоњи схватио да ђаво има мане многе, а међу њима да је лажов и отац лажи био.“	144
На то мој вођа крену великим корацима, срдит мало, судећи по мргодним веђама, па се ја растадох са оним грешницима и пођох за његовим драгим стопама.	148

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТО

Круг осми (наставак) – Седма зла јаруга: Лопови

Данте је жалостан што је Вергилије био узнемирен
срцбom на Злоканце из двадесетитрећег певања, који су га
лагали у односу на порушени мост. Убрзо се Данте смири
када види да Вергилије није више љут. Песници се, с много
муке, пењу по развалинама шесте зле јаруге и долазе на руб
седме. У њој су кажњени лопови сред мноштва змија у
сталном претварању човека у змију и обрнуто. Данте по-
сматра претварање Ванија Фучија из Пистоје, који му от-
крива крађу коју је починио у богатој ризници цркве Све-
тога Јакоба у Пистоји. На крају Фучи прориче Дантеу из-
гнанство.

У доба између јануара и фебруара
када сунце под Водолијом зраке отопљава
и дужина ноћи се на дужину дана обара
и слана на земљи и поврх првих трава

Тако је мене вођа уплашио	
када га видех да мршти чело онако,	
а исто тако ме је брзо из невоље избавио,	18
јер када до срушеног моста стигосмо некако,	
он се окрену мени са благим изразом који је имао	
при нашем првом сусрету на улазу у пак'о.	21
Рашири руке, пошто се посаветовао	
сам са собом и добро загледао рушевину,	
па је мене рукама отпозади шчепао.	24
И као што човек који ради и гледа у даљину,	
па се чини као да све унапред прорачунава,	
тако је дижући мене уз стрму урвину,	27
већ гледао у други камен као да нешто проверава	
говорећи: „На онај тамо стани, али пази	
и прво провери да ли те овај издржава.“	30
Туда није могло са плаштем да се гази,	
јер једва смо ми могли, он лак, а гурао је мене,	
да са стене на стену идемо по стази,	33
а да није унутрашња страна провалије камене	
била много краћа ²⁵⁷ од спољне, идући наниже,	
не знам он, али ја не бих савладао те стене.	36
То је зато што се кроз зле јаруге стиже	
до најдубљег дела бунара идући низбрдо,	
па је зато од сваке јаруге следећа ниже,	39

а ко без ње свој живот проводи,	
може само такав траг на земљи да остави	
који је налик диму на ветру или пени на води.	51
Зато, устани, савладај умор нездрави	
са духом који до победе стиже на крају	
ако га тежина тела не заустави.	54
Много теже степенице тебе чекају	
па одавде отићи није чин једино важан,	
и ако ме разумеш, нека те савет води ка рају.“	57
Устадох тада показујући се врло снажан,	
иако се нисам баш тако осећао,	
па рекох: „Хајде, јак сам и одважан.“	60
Кроз клисуру с њим сам пошао,	
која је била стеновита, уска и тегобна,	
а још стрмија од оне кроз коју сам прошао.	63
Ишао сам, говорећи, кроз она места загробна,	
да заварам слабост, када се наједном зачу	
глас којим одјекну нова долина гробна.	66
Не разабрах шта рече у том плачу,	
иако сам стигао на врх гребена, по стрмини,	
али у гласу сам му осетио љутњу јачу.	69
Гледао сам надоле, али поглед у оној тмини	
није могао да допре до мрачног губилишта,	
па рекох: „Учитељу, сада ти учини	72

Нека се Либија не дичи својим пешчаним просторима,
 јер иако се хелидриси, јакуле и фареје боре
 са кенхрисима и амфисбенама²⁵⁸ у њеним недрима, 87
 никада овакву гамад и овакве злотворе
 није имала заједно са целом Етиопијом,
 нити заједно са пустињама уз Црвено море. 90
 Сплетени са тим окрутним и тужним мноштвом,
 трчали су голи људи, престрашени међу гујама,
 без наде да се скрију или спасу са Хелиотропом.²⁵⁹ 93
 Руке су им биле везане позади са змијама
 и док су акрепи спреда у клупчад били смотани,
 бубреге су им пробадали реповима и главама. 96
 И гле, једнога, који је стајао на нашој страни:
 на њега се устреми и прободу га љута змија
 на споју врата са плећима, без могућности да се брани. 99
 Тако брзо „О“ или „И“ не би исписала рука ничија
 колико се брзо он упали, изгоре и сав претвори
 у пепео док се стропоштавао између оних бештија. 102
 А када се на тлу у прах претворен створи,
 пепео се сам од себе сабирати стане
 и он се опет појави у пређашњој одори. 105
 Тако кажу мудраци стари да плане
 Феникс,²⁶⁰ па умире и рађа се поново
 и васкрсне пре него што му петстото лето сване. 108

Па као онај што падне, а не зна како,
да ли је због демонске силе пао
или због невоље коју не разуме свако, 114
па, унаоколо гледа, пошто је устао,
сав унезверен, јер је на великим мукама
много пропатио; тако је изгледао 117
онај грешник који је сада стајао на ногама.
Ох божја моћи, колико си ти строга
када се светиш таквим казнама! 120
Вођа га запита ко је он, иза тога,
а он одговори: „Стигао сам из Тоскане
пре краћег времена у срце пакла грознога. 123
Не водих живот људски, већ имадох зверске мане,
како је мени, копилету, пристајало; ја сам Вани Фучи,²⁶³
звер и у Пистоји сам имао јазбине на све стране.“ 126
А ја вођи: „Реци му да нас бекством не мучи
и питај због каквог греха овде пребива,
јер сам га знао склоног крви и тучи.“ 129
Грешник када то чу, не хтеде ништа више да скрива,
већ је пред мене лицем својим стао
и видех да му тужни срам лик прекрива, 132
па рече: „Више ме боли што си ме нашао
у овом чемеру где ме сада гледаш,
него када сам се од живота растао. 135

отвори уши и чуј моје пророчанство шта је:
из Пистоје када Црне буду протерали,
и Фиренца ће променити људе и обичаје. 144
Када бог Марс муњу из Вал Магре опали,
окружен мутним облацима да мрачнијих није
икао силна и бесна олуја када навали, 147
на Пиченском пољу битка ће да се бије,
па ће муња да растера мутне облаке тада,
тако да свако од Белих крв пролије.
То рекох баш да бих ти бол задао сада!“ 151

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ПЕТО
Круг осми (наставак) – Седма зла јаруга (наставак):
Лопови

Вани Фучи показује шипак Богу, а Данте то узима за повод да се обруши на Пистоју. Змије кажњавају Фучија, што је Дантеу драго до те мере да би могао и да се спријатељи са змијама. Митско чудовиште Како стиже да га казни. Данте види неке фирентинске лопове (Ањела Брунелескија, Буоза дељи Абати и Пућа Шанката) који разговарају са песницима, али их прекида долазак Ђанфа Донатија у облику змије који се сплиће са Ањелом и Франческом Кавалкантијем, који, иако претворен у змију, спаја своју природу са природом Буоза.

На крају говора, гле тога лопова,
подиже руке, шипак показа с обе,
па повика: „Ево ти Боже, два шипка ова!“

Тада ми посташе пријатељице змијске сподобе,
јер му се једна смета око врата

да неко против Бога тако хули, то не видех никада.	15
Он ²⁶⁵ побеже, а да реч више није изговорио	
када видех једнога кентаура пуног беса	
да долази вичући: „Где се тај дрзник скрио?“	18
Марема ²⁶⁶ верујем да нема у дубини свога леса	
толико змија колико је овај на себи имао	
све до места где му почиње лик од људског меса.	21
На раменима, иза потиљка му је стајао,	
са раширеним крилима, један змај	
који је све редом ватром нападао.	24
Мој учитељ рече: „Ово је Како, ²⁶⁷ знај,	
који је под стенама планине Авентина	
често локвама крви ²⁶⁸ прекривао цели крај.	27
Са својом браћом не ходи та стрвина	
због покварене крађе ²⁶⁹ коју је починио	
над стадом што је пасло крај његових пећина.	30
Тада га је Херкул, да би га спречио	
да зло чини, чак и сто пута батином лупио,	
али је умро пре него што га је десетпута ударио.“	33
Како је прошао док је вођа говорио,	
а пред нас бануше нека тројица	
коју не опазих, а ни вођа их није приметио,	36
све док не повикаше: „Ко сте вас двојица?“	

као што има случајева да се збива,	
па неко некога мора да ослови,	42
почеше да се дозивају: „Ћанфа ²⁷⁰ где се скрива?“	
Ја на то, дајући знак вођи своме,	
ставих прст на уста да пази шта се збива.	45
Чудо неће бити, читаоче, ако моме	
казивању ти не би баш поверовао,	
јер и ја који то видех, једва верујем оку своме.	48
Док сам у њих нетремице гледао,	
шестоноги акреп се устремио	
на једнога од њих и целог га је обмотао.	51
Средњим ногама му је трбух обавио,	
предњима руке му затим веже,	
па му је онда зубе у оба образа забио,	54
а задњим ногама стао бедра да притеже	
и реп му је међу њих ставио,	
па њиме бубреге почео да стеже.	57
Бршљан се око стабла никада није свио	
као што је акреп страшни у томе часу	
око његових удова своје удове обавио.	60
Затим, налик на врелу воштану масу,	
слепише се и смешаше њихове боје у трену том,	
па нису више знали ни ко су ни шта су,	63
као што се дешава са белом хартијом	

па се њихова два лика појавише	
на лицу једном у које се стопише тада.	72
Из њихова четири уда руке се развише,	
бедра са ногама, стомак и груди, јао,	
у никада виђене удове се претворише.	75
Њихов пређашњи лик је сасвим нестао,	
на оба и на никога личили су у трену том,	
па, затим, одоше лагано кроз пакао.	78
Као што гуштер под великом жегом,	
за пасјих дана, да би замакао у живицу,	
претрчи пут, брз као муња у трку свом,	81
тако бих описао једну љуту змијицу	
која се устремила на ону двојицу, ²⁷²	
а имала, као зрно бибера, црносиву кошуљицу.	84
Она зари своју главу отровницу	
у пупак где људи прву храну узимају,	
па паде опружена пред њега на земљицу.	87
Убодени је погледа без речи у оном очају,	
напротив, мирно је стајао, па зевао	
као неко кога сан и грозница обузимају.	90
Змија га је гледала, а он њу посматрао,	
пушило се из његове ране, а из уста димила змија	
док се дим та два грозна створа мешао.	93
Нека о судбини Сабела и Насидија ²⁷³	
Ћути, Дукан, и није, све и свему	

пошто две природе никада није, као ове,
променио тако да своје облике
замене и своја тела претворе у сподобе нове. 102
Ово двоје се тако слило, ох, гадне ли слике,
да је змија свој реп у рачве претворила,
а рањени скупио своје ноге тако, отприлике, 105
да су бедра са ногама слепљена била
тако савршено онога краткога трена
да се линија споја сасвим изгубила. 108
Рачвасти реп је губила, таква би промена,
она сен што је нестајала и кожа њена глаткија
постајала, док је тврђу добијала друга сена. 111
Видех како се рука под пазухо свија
и како на људској сени бива краћа и вене
онолико колико се продужава оној што би змија. 114
Затим се задње ноге, међусобно преплетене,
претворише у онај уд који човек крије,
а на двоје се расцепи уд друге несрећне сене. 117
Док је дим лик човека и лик змије
новом бојом прекривао и стварао
змији длакаву кожу, а њему стао да је брије, 120
она је умрла, а онај што би човек је пао,
а за то време су злогледали једно другога
и њихов лик се лагано мењао. 123

што је рачваст имао споји и дим преста да влада.	135
Душа која је постала животиња у збивању томе	
побеже дуж јаруге сикћући на све редом,	
а онај други, говорећи, пљуну у бесу своме.	138
Затим се окрену са својим новим изгледом	
и рече другоме: „Нека сада Буозо пузи	
као што сам и ја гмизао испуњен бедом.“	141
То су биле, ето, у седмој јарузи	
промене и мене, па нека ми буде опроштено	
ако због таквих ствари моје перо превише засузи.	144
Иако је око моје било замућено,	
а душа клонула, да побегну тако	
ипак није оним сенама било дозвољено	147
да ја Пућа Шанката не препознам лако,	
а био је једини који је међу тројицом умакао,	
успевајући да се не промени никако,	
док је други био онај због кога си ти, Гавиле, ²⁷⁵ плакао.	151

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ШЕСТО
Круг осми (наставак) – Осма зла јаруга:
Зли саветници

Данте се згражава над Фиренцом чији се толики становници налазе у паклу и призива божји гнев. Затим се са Вергилијем пење на мост, па идући даље, стижу над осму злу јаругу у којој пате зли саветници тако што је свако од њих умотан у један пламен који их прати свуда, као што су на свету своје савете увијали у лаж. У једном двоструком пламену Данте види заједно Одисеја и Диомеда. Одисеј прича о свом последњем путовању и својој смрти.

Толико си велика, Фиренцо, ето ти радовања,
да по земљи и мору име ти одјекује,
па чак и по паклу оно навелико одзвања! 3
Међу лопужама пет таквих ту је
грађана твојих да ме срамота свлада,
а и теби, због њих, велика слава не следује. 6

Настављајући самотни пут на коме смо били, између крша и стена, гребена голи', и ногама и рукама за њих смо се качили.	18
Тада ме је болело, а и сада ме боли када се сетим шта сам видео у јаругама и дух свој, више него обично, кочим да одоли и не лута, а да га не води врлина сама, па дар који добре звезде подарише мени или божја милост, не страћим, већ посветим врлинама.	21 24
Као сељак који се одмара на брежуљку, у сени, у време када сунце, које свет осветљава, најмање скрива од нас свој лик ужарени, као у вече, када комарац уместо мушице узнемирава, види свице како лете по долини, можда баш на њиви или у винограду које окопава, тако је сва у пламеновима, у дубини, светлела осма зла јаруга што сам приметио чим стигох на вис одакле јој се дно види у низини.	27 30 33
И као што је онај што се осветио са медведима, видео Илијина ²⁷⁷ кола да одлазе када се са коњима ка небу устремио, па његове очи нису могле да опазе баш ништа осим један пламен светао, који се као облачак пење дуж небеске стазе.	36 39

рече: „У пламеновима су духови нечији,
сваки је увијен у онај у коме гори сада.“ 48

„Учитељу мој,“ – одговорих – „сада сам сигурнији
када те чух, али већ сам тако и мислио
да јесте и хтео сам да те питам чији 51
пламен је онај што се на два дела расцепио
на врху тако да личи на огањ ломаче
који је Етеокла²⁷⁸ са братом спалио?“ 54

Он одговори: „Тамо унутра, на мукама се растаче
Одисеј са Диомедом,²⁷⁹ и као што су заједно у бесу били,
тако им и у освети душа једног с душом другог плаче, 57
а из њиховог пламена сада цвили
превара са коњем који је врата отворио
племенитом семену из кога су се Римљани родили.²⁸⁰ 60

Ту оплакују превару коју је њихов ум смислио,
па Дејдамија²⁸¹ и мртва још Ахила оплакује,
а и због Паладијума²⁸² њих је бог казнио.“ 63

„Ако нешто може од њих да се чује
из оне буктиње,“ рекох, „учитељу, молим те само,
преклињем по хиљаду пута да ми се душа обрадује, 66
немој бранити да ми овде сачекамо
док двороги пламен не дође до нас,
видиш да много желим да га нешто питамо!“ 69

Твоја молба заслужује похвалу у овај час “

одговори, „и ја је радо прихватам, али ти не смеш да пустиш ни глас.	72
Остави мени да зборим, пошто ја знам шта хоћеш, јер би они, ко би га знао, зато што су Грци могли да замере нам’.“	75
А када је пламен до нас стигао и моме вођи се учини да су место и доба, он је овако говорио, док сам ја ћутао:	78
„О вас двојица у једном пламену пакленог гроба, ако сам вас задужио док сам још жив био, ако сам мало или много заслужан, јер сам оба ваша имена у узвишеним стиховима ²⁸³ опевао, станите, па нека један од вас двојице збори где је умро када је у мрежу смрти упао.“	81
Већи врх пламена што вечно гори поче да се таласа и шуми титрајући баш као пламен који ветар вијори, па врхом својим, тамо амо лелујајући, као да је неки језик који говори, глас поче да пушта и рече: „Напуштајући Кирку ²⁸⁴ која ме онако затвори, више од годину дана, на острву Гаета, пре него што му Енеја име створи, ни нежност према сину, ни самилост света	84
	87
	90
	93

Видех све обале Шпаније и сјај жалова
све до Марока и спрудове Сардиније
као и све што је на удару валова. 105

Већ смо били стари и друштво све уморније
када стигосмо у теснац уски²⁸⁵ до међе
где Херкул постави оне стубове чије 108

границе ниједан човек није смео да пређе;
Севиља²⁸⁶ је остала са наше десне стране,
а на нашој левој Суета²⁸⁷ и њено залеђе. 111

'О браћо' – рекох – 'ви што сте без страха и мане,
кроз хиљаде опасности стигли до запада,
за то мало живота што још може да остане 114

свакоме од вас, немојте ви никада
да одустанете, сунчев пратећи траг,
да свет без људи не видимо сада. 117

Сетите се вашег рода који вам је драг,
нисте ви рођени да живите као скотови,
већ да вас врлином и знањем милује ветар благ.' 120

или обузети моји другови
за путовањем, после тог мог малог говора,
да их више не бисмо зауставили ни ја ни валови. 123

Онда окренусмо крму према истоку, па дуж мора
полетесмо помоћу весала у лудом лету поврх воде
скрећући непрестано пут западних гора. 126

да још не видех такву да је постојала.	135
Ми смо се развеселили, али брзо суза кану из ока	
када се са новог копна диже ветар луди	
и удари на лађу с прамца и са бока.	138
Три пута вртлог лађу заврте и залуди,	
а четврти пут подиже јој крму у висину,	
док прамац крену на доле, како нам бог пресуди,	
и тако сви ми потонусмо у морску дубину.“	142

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ СЕДМО

Круг осми (наставак) – Осма зла јаруга (наставак):
Зли саветници

Песници разговарају са другим злим саветником Гвидом да Монтефелтром. Данте му прича шта се дешава у данашњој италијанској покрајини Ромањи крајем XIII века. Гвидо, не знајући да разговара са живим човеком, открива Дантеу зашто је проклет. Наиме, он је дао зао, лош савет папи Бонифацију VIII, када га је од њега тражио, обећавши му опроштај грехова. Али, човеку се не може опростити грех чак и ако му сам папа да опроштај, уколико се није уистину покајао. Песници, затим, одлазе на мост који се уздиже над деветом злом јаругом.

Већ се пламен усправио и заћутао
да не би говорио више, па је од нас отишао
са дозволом коју му је благи песник дао,
када један други што је иза њега ишао
привуче погледе наше ка врху свога плама

Равена ²⁹³ је, као што је била и за твојих дана, тамо орао из Полента ²⁹⁴ још шири своја крила и њима Червинију ²⁹⁵ наткриљује из свога стана.	42
Граду ²⁹⁶ чија је судбина пуна искушења била, а Французе на кржаве гомиле растурио, у зеленим канџама душа се свила.	45
Псине, млада и стара, што их изнедри Верукио ²⁹⁷ које су онако лоше поступиле са Монтањом, зубе оштре над градом где се њихов зао дух надвио.	48
Градове што се граниче са Ламонеом и Сантерном, ²⁹⁸ води лавић што се у белом гнезду крије, који мења странке са летом и зимом.	51
А град коме Савио ²⁹⁹ обале мије, као што се налази између брда и мора, тако живи између слободе и тираније.	54
Сада реци ко си ти, удостоји нас одговора, нека ти то не буде теже него ли је било другоме, нека твоје име дуго одјекује сред земаљских гора.“	57
Затим пламен прасну мало по своме, па је оштри врх тамо амо залелујао, и он проговори у даху ватреноме:	60
„Када бих знао да бих мој одговор дао некоме ко ће се на земљу вратити,	

свој пламен не бих кроз говор разиграо;	63
али, пошто се нико из ових дубина, зашто крити,	
жив не врати, ако чух истину у паклу овоме,	
без страха од срамоте, ја ћу ти одговорити.	66
Био сам војник, па фрањевац по избору своме,	
верујући да ћу тако грехе окајати	
и моје веровање би се обистинило, при томе,	69
да не би папе, ³⁰⁰ нека га зло прати!	
који ме је на грехе пређашње повратио,	
а на који начин, сада ћеш сазнати.	72
Док сам човек од крви и мяса био,	
као што ме мајка роди, не бејаш сличан лаву,	
већ сам на делу на лисца личио.	75
Барке и како да скријем стазу праву	
знао сам у танчине и тако њима баратао	
да ми је та вештина целим светом ширила славу.	78
Када сам видео да сам стигао	
до онога доба када би свако	
да спусти једра и смота ужад морао,	81
оно што сам чинио поста ми одвратно тако	
да се покајаш и замонаших сред фрањевачких леја;	
авај мени бедноме, то би ми помогло свакако.	84
Али, поглавар нових фарисеја ³⁰¹	
док је ратовао око Латерана, ³⁰²	
али не против Сарацена или Јевреја,	87

Већ као што је Константин ³⁰⁵ тражећи спаса од губе, позвао Силвестра у пећину планине Сант'Оресте, тако ме он позва онога часа	96
да лек нађем да га бол охолости мине и затражи савет, али ја сам само ћутао, јер ми се учини да збори пун пијане мучнине.	99
Али, он тада рече: 'У срцу да се ти не би бојао, греха те разрешавам, а ти мене научи како бих Палестрину ³⁰⁶ ја сада савладао.	102
За отварање и затварање неба у мене су кључи као што знаш, али два су кључа света што претходник мој није умео да разлучи.' ³⁰⁷	105
Закључих да може више да ми смета ћутање, па ме озбиљни разлози нагнаше тада да кажем: 'Оче, нек ме твоја рука пресвета	108
опере од греха у који ћу пасти сада: обећај много, али ништа од тога не испуни ти, па ће твоме светом престолу победа бити награда.'	111
Умрех и Фрањо ³⁰⁸ дође да ме испрати, али један од херувима ³⁰⁹ , тих црних псина, рече њему: 'Не води га, немој ми се замерати.	114
Тај мора доле у гротло паклених дубина, јер је зао савет дао, па моја дужност од тада је	117

и једно другоме никако не пристаје.'	120
Ох, јадна ли мене, какву осетих муку	
када ме дохвати говорећи: 'Можда ниси знао	
да сам тако упоран да те одведем у паклену буку!'	123
Миносу ме је одвео, а овај показа на пакао	
и осам пута заврте репом у трену,	
па га је сав бесан још и угризао	126
говорећи: 'Овај је зрео за ватру жежену.'	
Зато сам ја овде где ме видиш допао	
и ходам овако изгубљен у пламену."	129
Пошто је своју причу испричао,	
пламен оде оплакујући свој јад,	
увијајући и титрајући врх кроз пакао.	132
Кренусмо даље ја и мој вођа тад,	
уз гребен све до новог лука	
који премошћава место где је град	
оних што сејући неслогу допадају мука.	136

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ОСМО
Круг осми (наставак) –
Девета зла јаруга: Сејачи неслоге и шизме

Са моста над деветом злом јаругом. Данте види сејаче неслоге и шизме, који су, баш зато што су на земљи раздвајали својим злим деловањем оне који би требало да буду сложни, сада исечени и страшно осакаћени. Они који су унели раздор и кривоверство у веру, расцепљени су према величини греха. Онима који су унели смутњу међу земаљске вође расечене су главе. Онима који су завадили рођаке одсечене су руке, а ономе ко је побунио сина против оца одсечена је глава. Данте разговара са Мухамедом. Пошто су сазнали да је Данте ту, многи духови се окупљају око њега, а међу њима Пјер да Медичина, из породице Катани, највероватније, која је владала између Болоње и Имоле. Он је неуморно сејао раздор између породица Полента из Равене и Малатеста из Риминија. Затим види народног трибуна Курију и Моску деи Ламберти за кога се распитивао код Чака из шестог певања Пакла. Последњег сусреће провансалског песника Бертрана де Борна.

због Тројанаца,³¹¹ и дуге ратне несреће,
 који запленише прстења гомиле целе,
 као што пише Ливио³¹² који погрешити неће, 12
 и с њим онај народ што осети болне стреле,
 јер је против Роберта Гвискарда устао
 па и онај чије се кости још беле 15
 у Чеперану,³¹³ тамо где је сваки Пуљежанин слагао,
 па и свет што је код Таљакоца био
 где је стари Алардо без оружја победити знао, 18
 када би сав тај свет осакаћене удове открио,
 све то заједно не би било ништа као тужни
 приказ страхота девете јаруге где сам се задесио. 21
 Ни буре када му спадне дуга или део дна полукружни,
 не распада се као један кога сам угледао
 расеченог од браде до места где пушта смрад кужни; 24
 између ногу свежањ црева му је испао,
 срце, плућа и јетра су му висили и са свим тим
 желудац у коме постаје говно све што би прогутао. 27
 Док сам пиљио у њега очима разрогаченим,
 он ме погледа и рукама рашчепа расечене груди,
 па рече: „Сада видиш како се черечим! 30
 Видиш како је осакаћен Мухамед³¹⁴ худи!
 Испред мене Алија³¹⁵ ходи плачући

311. Паута под Тројанима пограђеном Римљанима, а свако их изиша, јер су остали

с лицем расеченим од браде до перчина.Ту се суди	33
свима онима које сада видиш ти,	
који су сејали раздор и саблазни на све стране	
док су живи били, па су сада овако исечени сви.	36
Демон је иза нас и задаје нам ране	
тако окрутно мачем, брз попут корбача,	
сваки пут када се пред њега стане,	39
пошто обиђемо овај кружни пут плача,	
јер наше се ране нама увек затворе	
пре него опет станемо испред његовог мача.	42
Али, ко си ти што зуриш са гребена, одозгоре,	
можда зато да би казну избегао	
досуђену ти због грехова што те море?“	45
„Још није мртав нити је због греха дошао	
да га испашта,“ – учитељ њему одговори,	
„већ да би потпуно искуство стекао.	48
Ја који сам мртав, по пакленој гори,	
из круга у круг водим га сада,	
а истина је то што мој језик збори.“	51
Најмање стотину њих, сред онога јада,	
када то чу, око мене у јарузи се сјати	
и од чуђења на муке заборави тада.	54
„Ти који ћеш ускоро сунце угледати,	
реци фра Долчину ³¹⁶ да се снабде намирницама	

и нос одсечен до веђа над очима,	
а само са једним ухом је ишао,	66
застаде зачуђен да ме гледа са осталима,	
а онда је, пре свих, грло своје отворио	
из кога је шикљала крв у млазевима,	69
па рече: „О ти који грех још ниси починио,	
и кога сам ја видео у земљи Латина,	
уколико се због сличности нисам преварио,	72
сети се ко је Пјер да Медичина ³¹⁷ —	
ако се икада вратиш на лепу равницу	
која води од Верчелија до Маркабоа и његових зидина ³¹⁸	75
Обавести у Фану ону најбољу двојицу,	
господара Гвида и с њим Анђолела поштованог,	
да, ако је тачно пророчанство пакла за обојицу,	78
биће бачени у воду са брода њиховог,	
затворени у врећу, крај Католике на Јадрану,	
због издајства једног тиранина подлога.	81
Између острва Кипра и Мајорке, на Медитерану,	
не виде Нептун ³¹⁹ да такве гадости икада	
чине ни грчки гусари ни пирати на океану.	84
Тај ћорави издајник, владар једнога града, ³²⁰	
који, један што се овде са мношћу мучи,	
не би желео да види више икада,	87
позваће их да се с њима договори и одлучи,	

А ја њему: „Покажи мени и реци, душе проклети, ако желиш да вест о теби однесем живима, ко је тај чији поглед ка граду горко лети?“	93
Он тада пружи руке ка чељустима једнога друга и уста му отвори вичући: „Он је тај, ³²² гласа нема у устима.	96
Тај је прогнаник, када сумња поче да мори Цезара, ту сумњу одагнао, јер га је убедио да губи онај ко је спреман, а оклева да се бори.“	99
Ох како ми се скрушен учинио, са језиком одсеченим у грлу до корена, Курије који је онако смео у говору био.	102
А други, коме је и једна и друга рука била одсечена, подижући патрљке кроз ваздух паклени тако да му је по лицу шикљала крв из вена,	105
повика: „И Моске се сети, тешко мени који рекох, јадан: 'Конац дело краси', ³²³ а то би зло семе за тоскански народ унесрећени.“	108
Ја додадох: „И твоме племену смрт се огласи“. Зато му се бол од казне због мојих речи удвостручи, па оде тужно као лудак који не може да се спаси.	111
А ја остах да гледам ону гомилу пуну жучи и видех нешто што не бих помињао заиста, јер недостатак доказа за то мене мучи,	114
да ми савест не налаже да не оклевам, јер иста	

носећи је као да је неку лампу носио, а она нас је гледала и говорила: „Тешко мени, јао!“	123
Сам је себи тако светиљка био, и били су двоје у једноме и једно у двоје: како то може бити зна онај ³²⁴ који је то наредио.	126
Када је стигао под мост на коме песници стоје, диже руку подижући високо главу своју да бисмо изблиза чули речи његове које	129
овако су гласиле: „Сада видиш мучну казну моју, ти што дишући међу мртве си пошао, па има ли веће казне задате људском соју?	132
А да би ти о мени нешто више знао, знај да Бертран де Берн ³²⁵ ја сам био, онај који је краљевића онако зло саветовао:	135
Авесалома и Давида нико није тако завадио нити икада икоме дао савете злобније, чак их ни Ахитофел ³²⁶ није више унесрећио,	138
него штоја раздвојих род да ближег рода није, па сада мозак носим одвојен тако од кичме која се у овом телу крије.	
Одмазда се нада мном врши овако.“	142

ПЕВАЊЕ ДВАДЕСЕТ ДЕВЕТО

Круг осми (наставак) –

Девета зла јаруга (наставак): Сејачи неслоге и
шизме. – Десета зла јаруга: Кривотворци

Вергилије замера Дантеу што се толико задржао да гледа сејаче неслоге и шизме, а он се правда да је желео да ту пронађе једног свога рођака, Ђерија дел Еска. Вергилије каже Дантеу да је он и видео тог рођака испод моста како прети. Данте оправдава такво понашање, јер његова смрт није још освећена, а затим песници долазе над десету, последњу злу јаругу. У њој су кривотворци, наиме фалсификатори метала или алхемичари. Кажњени су болешћу, јер су у животу били морално болесни, па као што су изопачили злато, тако је и њихово тело изопачено губом и шугом. Данте говори са Грифолином из Ареца и Капокијом из Сијене.

Толики свет и грозне ране разне
очи су моје тако замаглили сузама
да бих још гледао призор плачан због казне,

да је мало времена остало нама.“	12
Одговорих: „Да си, у мислима твојим, обратио пажњу на разлог због кога сам гледао, можда би ми дозволио да још ту стојим.“	15
Док сам одговарао, вођа је већ пошао и ја сам за њим кренуо додајући: „Ја сам се загледао у јаму, јер ми се учинило да сам чуо у њој плач сени мога соја због греха који тако кажњава пакао труо.“	18
Тада учитељ рече: „Нека мисао твоја не буде заокупљена њим и његовим јадом, нека њега ту где је свет мука без броја.	21
Видех га под мостићем над хадом када је показивао на тебе и прстом ти претио, а чух да је то Ђери дел Бело, ³²⁸ главом и брадом.	24
Ти се се тада веома заокупио био оним што је у Отфорту ³²⁹ владао и ниси тамо ни погледао, па се он изгубио.“	27
„О, мој вођо,“ – тада сам одговор дао, „насилна смрт која још није освећена ни од кога ко је за срамоту његову знао, срди га, па је зато његова сена	30
	33

прострелише ме тако страшни крици тих јадника, чији су вапаји били саилошћу оковани, да сам уши запушио да не чујем ни крика.	45
Као када би сва зла и болови били сабрани из болнице у Валдикијани, ³³⁰ од лета до јесени, па и они из Мареме и са Сардиније придодани и у једну јаму били заједно сабијени, тако је било, такав је био смрад, као да трули удови шире тај смрад паклени.	48 51
Сиђосмо по задњој обали тад, дуж дугог гребена, левом страном стрмине, и већ сам могао боље да видим онај јад на дну где правда са своје висине, по налогу непогрешивог господара свевишњег, кажњава кривотворце за грехе њине.	54 57
Не верујем да је било жалосније од овога свега гледати у Егини свет оболели часа онога када је ваздух кухњи обавио њега, тако да и животиње, све до црва сићушнога, помреше, па су се стари народи, како тврде песници из извора поузданог, обновили из мрављег семена ³³¹ које нови живот роди, него што је било жалосно у оној долини сена гледати кроз какве муке овде гомила душа броди.	60 63 66

Видех двојицу како седе међусобно наслоњени, као што се наслоњен греје тигањ са тигањом, од главе до пете крастама су били прекривени.	75
И никада не видех да тако жустро чешагијом ради шталски момак кога господар чека, нити онај који коња увече спрема, а жуди за сном, као што се овде гребу, осуђени довека, та двојица због великог свраба на њима, коме никада више нема лека	81
и љуштили су красте по својим телима као што се ножем чисте, са црвенперке, крљушти, или са неке друге рибе која их још веће има.	84
„О ти што нокат твој тако красте љушти, обрати се мој вођа једном од двојице, „да прсте у клешта претвараш, дај одговор сушти, има ли кога Латина сред ове тмице, међу вама, тако ти нокти вечито били на услузи да чешеш твоје крастице.“	87 90
„Ми смо Латини, ми које видиш, роде мили, обојица,“ – одговори један који је плакао, „а ко си ти што питаш, рекао нам би ли?“	93
А вођа одговори: „Ја сам овде сишао идући са овим живим, од круга до круга, са намером да му покажем пакао.“	96

не спречава да ми дате одговор на питања ова.	108
„Ја сам из Ареца,“ – одговори један тада,	
„а Алберо из Сијене ³³² ме је на огњу спалио,	
али нисам због тога овде сада.	111
Тачно је да сам у шали говорио:	
’Могао бих кроз ваздух да летим лако.’	
Али, он је глуп и радознао био	114
и да му покажем ту вештину желео је свакако,	
па пошто га у Дедала претворити нисам могао,	
спалио ме је онај ³³³ што га је као сина волео јако.	117
У последњу од десет злих јаруга ја сам дошао	
због алхемије коју сам за живота практиковао,	
по пресуди непогрешивог Миноса, ако ниси знао.“	120
А ја рекох песнику: „Да ли има, би ли рекао,	
сујетнијих на свету од ових из Сијене? ³³⁴	
Чак ни Французима не бих већу сујету признао!“	123
Тада други губавац, када чу мене,	
одврати на те речи: „Стрика изузимам свакако,	
јер је знао да троши своте умерене,	126
и Николу који је први открио како	
с каранфилом скупим може да се слади	
у башти ³³⁵ где његово семе клија лако;	129
и дружину с којом онолики виногради	

а Абаљато свој ум сасвим ојади. ³³⁶	132
Али, да би знао ко те овако служити уме	
против Сијенежана, погледај ме пажљиво ти,	.
тако да то твој ум добро разуме,	135
па да сам Капокиова ³³⁷ сен ти ћеш видети:	
ја сам помоћу алхемије метале кривотворио	
и сетићеш се, ако те добро препознајем, очију ми,	
да сам као мајмун добар имитатор природе био.	139

ПЕВАЊЕ ТРИДЕСЕТО
Круг осми (наставак) –
Десета зла јаруга (наставак): Кривотворци:

- кривотворци особа
- кривотворци новца
- кривотворци речи

После прве групе кривотвораца из претходног певања, оних који су кривотворили метале, друга група кривотвораца је она која се лажно представљала, трећа фалсификатори новца, а четврта они који су лагали. Кривотворци особа односно они који су се лажно представљали, своје грехе су починили лежећи, па сада морају да испаштају бежећи и грешили су устима, па морају да гризу. Фалсификатори новца су били жедни блага, па су сада жедни воде, а кривотворци речи су лагали и измишљали преваре, па им глава гори у грозници. За сваки грех Данте наводи казну која је у највећој супротности са уживањем због кога се греши.

а жену је са другим вртлог прогутао ³³⁸	12
А када коб покрену низ стрмине	
охолост Тројанаца, која је свима пркосила,	
тако да и краљ са краљевством гине,	15
Хекаба ³³⁹ јадна када је робиња била,	
па видела Поликсену ³⁴⁰ без даха у грудима,	
а затим и Полидора ³⁴¹ приметила	18
да мртав лежи на обали запљуснут таласима,	
сва на себе као псето залаја,	
толико је полудела пред тим призорима.	21
Али, ни у Теби ни у Троји пуној сјаја,	
не би таквог беса да гризе звери уплашене	
или да удове људске черечи и раздваја,	24
као што видех две бледе и голе сене	
које су уједале и брзо трчале	
као свиња када из свињца крене.	27
Једна дохвати Капокија за потиљак, па к'о од шале,	
зубе му зари и повуче га тако да је гребао	
стомаком тло тврдо вучен од те сени подивљале.	30
А Аретинац, ³⁴² који је дрхтећи ту стајао,	
рече мени: „Тај лудак је Ђани Скики ³⁴³	
и друге мучи тако подивљао.“	33
„Ох!“ – рекох њему, – „Ако ти није проблем велики,	

а нека ти друга сен зубе не зарије,	
реци ко је она пре него оде у ад свеколики.	36
А он мени: „То је душа оне змије,	
безумне Мире ³⁴⁴ која је могла противприродно	
са оцем у грешну љубав да се слије.	39
Она је на грех навела биће сродно	
прерушавајући свој лик, та Мира,	
као што учини, сасвим неприродно,	42
и онај други, ³⁴⁵ што хода пун немира,	
да би добио краљицу ергеле, где грешника,	
узе лик Буоза Донатија да тестамент издиктира.“	45
Пошто прођоше крај нас она два несрећника	
које сам пажљиво до тада посматрао,	
окренух се да гледам друге гомиле јадника.	48
Видех једног што би као гитара изгледао	
само да одсечен део тела му је	
од места где је труп са ногама срастао.	51
Тешка водена болест ³⁴⁶ удове тако распарује,	
због течности што кроз тело неприродно тече,	
да лице несразмерно трбуху је,	54
а усне су отворене, због жеђи која их пече,	
као што их отвара човек јектичави,	
једна на горе, друга на доле, жеђ да излече.	57
„О ви који сте некажњени у овој страви,	

Сплет поточића који је увек текао
низ брежуљке Казентина, па се ка Арну слива,
и цели предео је својом водом освежавао, 66
увек ми је пред очима, али то залуд не бива,
јер ми та слика још више грло суши
због болести која ми мршави лик прекрива. 69
Строга правда таквом казном се на мене обруши
користећи оно место на коме сам грешио
да би што више патњи задала мојој души. 72
Тамо је Ромена где сам кривотворио
новац који лик Крститеља краси,
због чега сам на ломачи душу испустио. 75
Али када би могла овде да се скраси
јадна душа Гвида, Александра и брата с њима,
за то бих дао извор Бранде³⁴⁸ који може да ме спаси. 78
Један би требало да је већ ту, ако истине има
у речима гомиле бесних сени која овуда гази,
али шта ми то вреди, куда бих са одузетим удовима? 81
Да сам још толико покретан и у снази
да могу за сто година и педаљ напред са њима,
већ бих кренуо по пакленој стази 84
да их потражим међу овим гадовима,
иако једанаест миља дуга је ова јаруга,
а мање од пола миље у ширину има. 87

Једна сен је лажљивица која Јосифа оптужи некад;
 друга је душа Грка Синона из Троје;³⁴⁹
 грозница из њих истерује толики смрад.“ 99
 Ваљда му је криво било, па један од двоје,
 љут што ружне речи о себи чује,
 у надути трбух му наби песнице своје. 102
 Трбух одјекну као да бубњеви брује,
 а мајстор Адам му зари, у лице искривљено,
 песницу која се сручи на њега попут олује, 105
 па му рече: „Ако ми није дозвољено
 да покрећем ноге, јер су отежале,
 рукама мојима то још није забрањено.“ 108
 Други му одговори: „Кад су те лизале
 ватрене змије на ломачи, ниси тако брз био,
 али твоје су руке лажни новац хитро ковале.“ 111
 А хидропс³⁵⁰: „Истину ти си изговорио,
 али када су те за њу питали код Троје,
 ниси тако истинито њима сведочио.“ 114
 „Лажан новац си ковао, па нек су лажне речи моје,
 рече Синон – „Ја сам због једне преваре доспео амо,
 али нема демона који може да премаши преваре твоје.“ 117
 „Сети се, проклетниче, коња³⁵¹ онога само,
 одговори онај што му је трбух надут био,
 „мучи се још више знајући да сви то знамо!“ 120

не би тебе требало много молити, слутим,
да би Нарцисово огледало³⁵² олизао.“ 129

Слушајући их, ја сам се занео призором тим,
па ми учитељ рече: „Само ти гледај,
али ја сам већ почео и да се љутим.“ 132

Када чух да је мени упућен говор тај,
окренух се ка њему пун таквога срама
да још увек памтим прекор онај. 135

Као када некога зло у сну слама,
па сањајући нада се да је то само сан
и то што бива жели да је тек варка сама, 138

тако сам се понео и ја не могавши говорити,
јер сам хтео да се извиним, па сам то чинио
ћутећи, али ми се чинило да то довољно неће бити. 141

„Већу грешку од твоје ти би отклонио,
рече учитељ, – „и мањим стидом, па заборави на њу,
не жали више да би се стида ти ослободио, 144

па се сети да сам уз тебе ја увек ту,
ако ти се опет деси да залуташ некуда
где се људи на овакав начин свађају.
Слушање таквих свађа пристаје људима ниских побуда.“ 148

ПЕВАЊЕ ТРИДЕСЕТ ПРВО

Прелазак из осмог у девети круг: Гиганти

Пошто су прошли десету злу јаругу, песници стижу на ивицу осмога круга где се силази у огромни и дубоки бунар у коме се налази девети круг. Ту, около, стоје огромни, страшни гиганти. Над ивицом бунара види им се тело до појаса. Један од њих, Антај, спушта их на дно бунара. Гиганти су се као и Луцифер, пуни охолости, борили против Бога, па су зато осуђени да буду чувари најдубљег пакла.

Исти језик³⁵³ ми угризом бол зададе,
тако да ми се образи заруменеше од стида,
а затим ми он и лек даде. 3

Чух да Ахилово копље³⁵⁴ и да
копље његовог оца би тако сковано
да прво рани, а затим ране вида. 6

Остависмо иза нас то место јадом оковано,
па дуж литице што га окружује

када Карло Велики ³⁵⁵ изгуби своје витезове, Роланд тако јако у рог трубио није.	18
Мало сам још ишао пут звука куда ме зове када ми се учини да видим куле како стоје, па запитах: „Учитељу, чије су земље ове?“	21
А он мени: „Због те жеље твоје да издалека гледаш кроз тмину, погрешно ствараш закључке своје.	24
Видећеш, када дођеш у близину, колико поглед вара из далека. Зато пожури да савладамо даљину.“	27
Затим ми руку благо ухвати његова рука мека, и он рече: „Пре него што тамо стигнемно ти и ја, да те би изненадило оно што нас чека,	30
знај да то нису куле, већ гиганти, па стоје на ивицама тог бунара, утонули од свог појаса до његовог дна.“	33
Као када се магла раствара, поглед је мало по мало разазнавао оно што је скривала паклена пара,	36
па тако када сам кроз ваздух густог прогледао, приближавајући се све више бунару оном, варка је нестајала, а страх све више растао,	39
јер као што на бедему свом	

А ја сам већ једноме разабирао црте лица, рамена, груди, велики део трбуха и дуж ребара линију снажних мишица.	48
Заиста је природа имала правог слуха када је престала да ствара такве скотове и лишила Марса тих ратника без духа,	51
па ако се не каје што је слонове и китове створила, онај ко то посматра пажљивије, зато ће праведнијом и опрезнијом да је зове,	54
јер тамо где се разум ума свије са зловољом и снагом, онда зацело, ту нико од људи још спас нашао није.	57
Лице његово је изгледало издужено и дебело као шишарка Светог Петра усред Рима, ³⁵⁸ а сразмерно томе сво његово тело.	60
Изнад руба бунара који као прегачу има од појаса надоле, толико се уздигао, да би било драго и Фрижанима ³⁵⁹	63
да тројица могу, кад би један на другог стао, да му досегну теме, јер видех да је, у висину, од грла до пупка, тридесет педаља имао.	66
„Рафел мај амех заби алми“, ³⁶⁰ кроз тишину глас му загрме из дивљих уста	

рог и како ти велика прса стеже каиш крути. 75

Затим рече мени: „Сам себе оптужује када збори,
то је Нимрод³⁶¹ због чије зле намере,

цели свет разне језике говори. 78

Остави га и не причајмо без мере,

јер он не разуме језик ничији,

као што ни његов нико не може да разабере.“ 81

Продужисмо даље наш ход, све опаснији,

идући на лево, па на стреломет пута,

наиђосмо на другог који је био већи и одвратнији. 84

Не знам ко би мајстор да га тако спута,

али му је лева рука била с преда свезана,

а десна позади ланцем утегнута, 87

па му је ланчина била завезана

од врха на доле да је, колико се видело,

телесина била њиме пет пута обмотана. 90

„Тај охоли се усудио да смело

навали на Зевса узвишенога,”

– рече мој вођа, – „па је зато овако кажњен, зацело. 93

Ефијалт³⁶² се зове и би махнит до зла бога,

онда када гиганти навалише на богове,

па га зато видиш овако свезаногa.“ 96

А ја њему: „Услиши речи ове,

ако се може, од жеље срце ми гори,

а спустиће нас на дно у пакленој гори.	102
Онај кога желиш да видиш, даље је на стази, везан је као и овај што је у ланцима, али подивљао у лицу и у већој снази.“	105
Још никада таквим потресима не би уздрмана нека кула града као када Ефијалт затресе оковима.	108
Никада се не уплаших смрти као тада и страх би ме већ био усмртио да нисам видео у ланцима тога гада.	111
Затим сам се са вођом даље запутио и стигосмо до Антаја, који је тако стајао да је десет лаката, не рачунајући главу, из бунара вирио.	114
„О ти који си у кобној долини знао, оној која прослави Сципиона ³⁶⁵ и његове када се Ханибал са својима у бег дао, тако вешто да ловиш лавове, ти који да си био у рату силноме ³⁶⁶ са својом браћом, уз другове,	117
синови земље би и победили, мисле неки о томе, спусти нас доле, нека ти не буде жао, тамо где Кокит ³⁶⁷ лежи у леду вечноме.	120
Немој да идемо Титију ни Тифону, ³⁶⁸ кроз пакао: мој друг ти може дати оно за чим се овде жуди,	123

пружи руке и вођу мога дохвати
 оном руком која, некада, и самом Херкулу запрети³⁶⁹ 132
 Вергилије, када је осетио да га див ухвати,
 рече мени: „Приђи да те ухватим и ја.“
 Затим ме у чврсти загрљај прихвати. 135
 Као када се посматра Гаризенда³⁷⁰ та
 са стране на коју је накошена, док облаци као
 птице над њом лете, па изгледа да је насупрот нагнута, 138
 тако је Антај изгледао мени док сам га чекао
 да се савије и тада бих за свој спас
 радије неким другим путем пошао. 141
 Али, на дно он сасвим лако спусти нас
 тамо где се Луцифер са Јудом лиже
 и не задржа се на дну, већ у тај час
 он се као јарбол на броду подиже. 145

ПЕВАЊЕ ТРИДЕСЕТ ДРУГО
Круг девети (Кокит): Издајници –
Први појас (Каина): Издајници родбине –
Други појас (Аntenора): Издајници отаџбине

Дно деветог круга је дебели лед паклене реке Кокит. Цело дно деветог круга је подељено на четири појаса – Каину, Антенору, Толомеу и Јудеку. Супротно ватреној љубави ближњег је хладно, прорачунато издајство. Зато су издајнице кажњене у леду. Љубав је награђена на највишем небу, а издајство кажњено у најдубљем паклу. Што је већа кривица, то је грешник у дубљем леду.

Да су мени оштри и храпави стихови
какви приличе овој тужној јами
над којом се уздижу остали кругови, 3
могло би изобиље стихова да се измами
из мога ума, али, пошто их немам, свакако,
са страхом ћу певати о пакленој тами, 6
јер то није дело за шалу и не може тек тако

много ниже од места где је гигант стајао, а ја још посматрао високо стење које га твори, зачух речи: „Пази како ходиш кроз пакао, иди тако да не газиш по главама јадне и уморне браће, пази где си стао!“	18 21
Ја се на то окренух и видех пред нама, под стопама, језеро које је тако било залеђено да је личило на огледало, а ни трага водама. Није ток Дунава у зимско време ледено, у Аустрији, никада тако прекрила ледена белина, нити Дон над којим је небо слеђено,	24 27
као што овде бива, па и да се Товарник ³⁷² планина ту сручила или Пијетрапана ³⁷³ на ледену кору, не би ни на најтањем делу било напуклина.	30
И као што жаба, да би крекетала у зору, подигне главу, па вири из воде док жетву сања сељанка на одмору, тако су помодреле, без моћи да се ослободе, све до грла биле укопане у леду сени и цвокотале зубима као што кљуном клепећу роде.	33 36
Свака је погнуте главе зурила у сјај ледени, уста су о хладноћи зборила гласно, а туга срца огледала се у сузној зени.	39
Када сам око себе све разазнао јасно,	

Даска са даском тако се не може спојити никада пречагом и као када би јарац на јарца ударио судару се главама, пуна беса та два гада.	51
Један што је због хладноће без оба уха био, и лице окренуто ка леду држао, рече: „Зашто си се ти на нас намерио?”	54
Та двојица ко су, ако ти је да знаш прече, знај обојица су Албертови ³⁷⁴ синови били, њихова је долина из које Бизанцио тече.	57
Из једнога тела они су се родили, у целој Каини нећеш наћи несрећнијег света, ни оних који су ледену муку више заслужили:	60
ни онај коме Артур, ³⁷⁵ пре много лета, проби мачем груди да ни сенке не оста, авај, нити Фокача, ³⁷⁶ па ни овај што ми смета	63
тако да од његове главе не видим даље, а знај, да Сасол Маскерони ³⁷⁷ он се звао, ако си Тосканац, знаш ко је био тај.	66
А да ми даље питања не би постављао, Камичон де’ Паци ³⁷⁸ – ја сам био и чекам Карлина да би мој грех мањи изгледао.“	69
Затим видех хиљаду лица која је мраз заледио, па ме и сада ужас од тога обузима	

³⁷⁴ То су браћа Александар и Наполеон, синови Алберта ди Мангоне, господара

и увек ће када будем по леду газио.	72
И док смо ишли ка средиштима где се све што је тешко збира од давнина, а ја ту од зиме цвокотао зубима,	75
да ли воља, случај или судбина, не знам, али идући између глава, баш једној запех ногом за лице сред оних белина.	78
Плачући викну она мени: „Како то ходаш осим ако ниси дошао да би у овој невољи осветио Монтаперти ³⁷⁹ зашто ме удараш?“	81
А ја: „Сачекај ме овде, учитељу најбољи, да једну сумњу могу да разјасним, па ме онда пожури колико ти по вољи.“	84
Вођа стаде и ја могах да се обратим ономе што је још ружно псовао: „Ко си ти што ме грдиш речима гадним?“	87
„А ко си ти што си се по Антенори прошетао, – одговори – „па нас удараш по лицима да јаче не би и да си жив овде дошао?“	90
„Жив сам и можда ће ти лакше пасти ова зима, – одговорих – „ако си жељан земне славе, па и твоје име ставим између мојих рима.“	93
А он мени: „Не желим да се мноме људи баве, склањај се, дакле, немој ми више додијавати,	96

када један други викну: „Бока,³⁸⁰ сто му врагова,
зар ти није доста цвокотања зубима,
већ и лајеш? Шта ти је, сто му громава?“ 108
Рекох: „Сада нећу да ме лажеш речима,
гадна издајице, о твојој срамоти, јао,
праву истину ћу рећи у мојим стиховима.“ 111
„Одлази!“ – одговори, – „Причај шта будеш знао,
али не прећути, ако изађеш одавде икада,
ни овога који ме је тако спремно одао. 114
Он је због француског новца кажњен сада,
а ти можеш рећи: 'Видех оног из Дуере³⁸¹ с онима
грешницима што леже у леду ада.' 117
Ако те питају: 'Па кога тамо још има?'
знај да је крај тебе Бекерија³⁸² издајица,
кога заклаше због зла нанетог Фирентинцима. 120
Ђани де Солданијер³⁸³ је између оних лица,
тамо даље, мним, са Ганелоном³⁸⁴ и Тебалделом,³⁸⁵
који Фаенцу предаде да се освети због пошалица.“ 123
Већ смо даље кренули по путу злом,
када видех слеђену двојицу да у једној рупи седе,
тако да је глава једног била капа другом, 126
па као што се хлеб због глади једе,

380 То је Бока дељи Абати који се у бици код Монтапертија (1260) борио на страни фирентинских гвельфа против гибелина из Сијене, али је био у послушњу са

онај горњи у оног доле зубе је зарио тамо где се спајају мозак и вратне жиле бледе.	129
Ни Тидеј ³⁸⁶ није жешће зубе забио у Меланипове слепоочнице, пун беса јака, него што је овај лобању и остало љуштио.	132
„Ох, ти кога мори мржња тако опака према ономе кога глођеш зубима, реци зашто,“ – рекох – „дај ми знака, па ако с правом бесниш над његовим неделима, знајући ко сте и шта је он згрешио, ја ћу се теби одужити на свету пред свима, ако ми се језик којим зборим не буде осушио.“	135 139

ПЕВАЊЕ ТРИДЕСЕТ ТРЕЋЕ

Круг девети (Кокит – наставак): Издајници – Други
појас (Аntenора): Издајници родбине (наставак) –
Трећи појас (Толемеа): Издајници својих
пријатеља и гостију

Тридесет и треће певање се дели на два дела. У првом делу песници су у Антенори, другом појасу деветог круга. Назив је дат по тројанцу Антенору кога Хомерове песме приказују као мудрог човека и доброг говорника. Он је предложио да се Јелена врати Грцима и склопи мир. Можда је из тога проистекло мишљење да је Антенор издао домовину. У Антенори су кажњени издајници домовине или странке. Песници затим прелазе у трећи појас деветог круга Толемеу где су кажњене издајнице пријатеља, а добио је име по библијском Птолемеју, који је позвао у госте Шимуна Макабејца и његова два сина, а онда, после гозбе, наредио да их убију.

Са хране ужасне уста је подигао

Треба да знаш да сам гроф Уголино³⁸⁷ био,
а ово је надбискуп Руђери³⁸⁸
и рећи ћу ти што сам према њему зао. 15
Познато је како ме он изневери
искористивши поверење које сам имао,
а затим ме на превару убио, али разабери, 18
оно што да сазнаш ниси могао,
како ме окрутна смрт покоси немилице,
па ћеш сада чути и сазнати како ме је вређао. 21
Мали прозор на кули где се митаре птице,³⁸⁹
коју је по мени кулом глади свет прозвао
и где ће још многи бити мучени нештедимице, 24
већ ми је кроз свој отвор више пута показао
лик месеца када сам зао сан уснио,
који ми је моју будућност прорекао. 27
Као вођа и господар он ми се учинио
док је у планини, која Луку и Пизу
дели, вука и вучиће прогонио 30
са мршавим и ревносним псима³⁹⁰ спремним да гризу,
а Сизмонди и Лафранки су били
са породицом Гваланди испред свих у низу. 33
После кратког трка уморни су ми се учинили
отац и синови, а са оштрим зубима

пси су им слабине черечили. 36

Када сам се пробудио са јутарњим зрацима,
чух да у сну плачу моји синови
који су били са мношћом питајући да ли хлеба има. 39

Окрутан си ако те не пробадају болови
на помисао шта се са мношћом збивало
и зашто плачеш ако те не гану јади ови? 42

Већ су били будни и време се приближавало
у које су нам обично храну давали,
али се зло из сна свакоме у души привиђало 45

и ја чух како су доња врата закуцавали
на ужасној кули, па сам погледао
у лице моје синове, али реч нисмо проговарали. 48

У срцу сам се скаменио, али нисам плакао,
већ су плакали они, а Анселмућо³⁹¹ који је с нама био
рече: „Шта ти је, оче, зашто си се тако загледао?“ 51

Нисам више сузе ронио ни говорио
целог дана нити следеће ноћи целе,
све док се нови дан није родио. 54

А када је трачак светлости беле
у болну тамницу ушао и ја угледао
да се са мога на њихова четири лица слутње селе, 57

обе руке сам од бола загризао,
па мислећи да отац не може да одоли

говорећи: 'Оче, зашто не помогнеш сину?' 69

Он умре и, као што мене гледају очи твоје,
гледах сву тројицу како умиру, једног по једног,
између петог и шестог дана и већ очи моје 72

беху слепе, па сам пипао тела рода свог
и два дана после њихове смрти их дозивао,
а глад би јача од бола и ја се опростих од живота мог.“ 75

Када је то рекао упери поглед зао
на ону лобању, па је зубима као у псета,
који су ломили кости, ону главу гризао. 78

Јао Пизо, ругло целог света,
у земљи где људи италијански зборе,
пошто те суседи не казнише, ти проклета, 81

нека се Капраја и Горгона ³⁹² оборе
на Арно и на ушћу му се брана створи,
па нека воде све у теби поплаве и поморе! 84

Јер, иако свет о грофу Уголину збори
да је издао тебе и твоје дворове,³⁹³
ниси смела допустити да глад децу умори. 87

Премлада су и невина била за такве болове,
о нова Тебо,³⁹⁴ Угућоне и Бригата
као и друга двојица из песме ове. 90

Пошли смо даље³⁹⁵ тамо где лед хвата
љутим оковима сени других грешника.

испуњавају сву шупљину очију. 99

Иако је, као да је неки жуљ на мени,
због хладноће, са мога образа
сву осетљивост одузео мраз паклени, 102

чинило ми се као да дуж ледених стаза
неки ветар дува: „Учитељу мој, ко га креће?
Зар има испарења сред овога мраза?“ 105

А он мени: „Брзо ћеш стићи тамо где ће
одговор да се укаже погледу твоме
када види ко тај ветар покреће.“ 108

А један од оних у окову студеном
повика: „О окрутне душе у пакленом мору,
којима је грех доделио место у срцу пакленом, 111
скините ми са лица залеђену кору

да ми се смањи бол који ми цепа груди,
пре него што ми зене навуку болну одору.“ 114

А ја њему: „Ако ти душа за тим толико жуди,
реци ми ко си, па ако ти муке не будем олакшао,
нека и мене окује тај лед худи.“ 117

Он одговори: „Ја сам се фра Албериго³⁹⁶ звао,
познат по воћу из злог врта које сам понудио,
па сам тако терао лисицу, а вука истерао.“ 120

„Ох! Зар си већ умро?“ – ја сам му одговорио.
„Не знам како моје тело,“ – тада он рече, –
још може па буде на свету који сам напустио 123

тело му одмах узме, за сва времена, ђаво који после њиме влада све док га не умори смрт паклена.	132
Душа у овај бунар казнени пада и зато може бити да тамо горе још живи тело сени која се иза мене јада.	135
Ако си тек сада стигао у ово ледено море, знај да је то Бранка д'Орија, ³⁹⁸ а много година већ је прошло од када је испод ледене коре.“	138
„Верујем,“ – рекох, – „да то није истина, јер Бранка д'Орија још мртав није пао, једе, пије, спава и носи одела фина.“	141
А он ће: „У јаругу Злоканци, то ниси знао, тамо где кључа смола врела, још није Микеле Занке ни стигао,	144
а овај је већ облик свога тела оставио ђаволу као и његов рођак покварени који с њим издају почини, истина је цела.	147
Али, сада пружи руку ка мени и очи ми отвори. „Ја то нисам учинио, јер је било уљудно не помоћи тој сени.	150
Ах, Ђеновљани, ти народе који си научио да се понашаш ружно и пун си мана, зашто се са земље још ниси раселио?	153

ПЕВАЊЕ ТРИДЕСЕТ ЧЕТВРТО

Круг девети (Кокит – наставак): Издајници –
Четврти појас (Јудека): Издајници добротвора
и Луцифер

Песници улазе у Јудеку, последњи појас деветог круга, који је добио име по Јуди. Ту су, под дубоким ледом, издајници својих добротвора. Усред леденог дна, које је у средини земаљске кугле, налази се Дис односно Луцифер. Име Дис је Данте дао по узору на Вергилија који је тако назвао владара пакла. Из леда се види Луциферов горњи део тела, а ноге се протежу у другу половину Земље. Данте описује страшног оца свег зла на Земљи. Вергилије, кога је Данте загрлио, спушта се са Дантеом, низ Луциферову длаку у другу половину Земље и ту песници излазе, кроз пећину, у којој тече поток, на површину друге половине планете. Од свих грехова најтежи је када поданик изда господара као што је Јуда издао Исуса. Зато су Јудине муке најтеже. Брут и Касије, који су издајнички убили свога императора и добротвора, издржавају нешто блажу казну од Јуде, јер су се огрешили о представника световне власти, док се Јуда огрешио о врховну црквену власт. На те две власти се ослања поредак света. Луцифер је у свему супротан Богу. Он има три лица па опонаша свето тројство: ружан је као што је Бог

„Заставе паклени цар неверни ⁴⁰⁰ вије ка нама, па гледај напред, када ти нога креће, ако видиш у тами“ – рече учитељ верни.	3
Као када се густа магла сусреће или ноћ нашу полулопту сустиже, па се види млин који ветар окреће, тако ми се учини да видим неко здање да се диже, а онда се због ветра заклоних иза вође мога, јер другог заклона није било ближе.	6 9
Стигосмо и са страхом то кујем у риме пева овога, тамо где су сени биле испод леда залеђене, па су изгледале као сламке испод слоја стакленог.	12
Неке леже, неке стоје испод коре ледене, неке наглавачке, неке на ногама, неке с лицем ка стопама, у лук савијене.	15
Када смо се приближили злу пред нама и моме вођи се свидело да ми најави биће које је некада било лепота над лепотама, он се испред мене уклони и мене заустави, па рече: „Ево Диса ⁴⁰¹ и ево места јада где је потребно да будеш јунак прави.“	18 21
Како сам се следио и занемео тада, не питај, читаоче, не тражи то од пера мог, јер нема речи којима бих то описао икада.	24

него гигант када би се са његовом руком поредио: сада схваташ колика је била грдосија та када је толики само део који лед није крио.	33
Ако је леп био колико је гадан сада, па против свога творца побуну дигао, праведно је да буде узрок сваког зла.	36
Ох, како сам се од чуђења у месту укопао, када видех да су му три лица на глави стајала! Једно напред и њега је црвеног имао,	39
док су се друга два са њиме спајала на средини поврх свакога рамена, а међусобно тамо где би певцу креста стајала.	42
Десно лице ми се чинило бледо жутог тена, лево је изгледало као они који стижу ⁴⁰² оданде где се на Нилу беласа пена.	45
Испод сваког лица два огромна крила се дижу, таква каква таквој птичурини и приличе; никада не видех да се толика једра на мору уздижу.	48
Нису имала перја, већ бих рекао да личе на крила шишмиша, а он је њима тако махао да је троструки ветар стварао када њима миче и на тај начин у Кокиту лед је стварао.	51
Са три ока је плакао и са троструког лика, низ три браде, млаз суза и слина се сливао.	54

главу има у устима, а ногама напољу млати. 63

Од друге двојице којима глава из уста провирује,
онај што виси из црног ждрела, Брут се зове
и видиш како се грчи, али ни речи не казује, 66
а други је Касије⁴⁰⁴ који има тако снажне удове.

Али ноћ опет пада и сада су дошла времена
да одемо, јер видесмо све паклене кругове.“ 69

По жељи његовој свих му руке око врата и рамена,
а он сачека згодан час и место одреди горе,
па када су крила била довољно раширена, 72

ухвати се за длаке на ребрима рутаве одоре,
затим се низ прамење спусти у луку
између густе длаке и залеђене коре. 75

Када смо стигли тамо где се на куку
свија стегно на ширини бедара, ту је стао
мој вођа, па уз велики напор и муку 78

окрену главу онамо где је са ногама стајао,
ухвати се за руно и поче да се пење по длакама,
а мени се учинило да се враћа у пакао. 81

„Добро се држи, јер по таквим лествицама,
– задихан од умора, рече учитељ вољени, –
„треба да напустимо свет где влада тама.“ 84

Затим изађе кроз рупу на једној стени,

мана постарила се са тим на рубу провалија

„Хајде,“ – рече учитељ, – „на ноге ти скочи! Пут је дуг и пун тешкоћа, па схвати да ће сунце већ ка осмом сату да крочи“ ⁴⁰⁶	96
Није то био пут широк као сале у палати, већ смо кроз теснац подземног пролаза, мрачан и тегобан, морали корачати.	99
„Пре него што се растанемо од амбиса мраза, учитељу мој,“ – рекох када сам устао, – „да не грешим, упути ме пут правих стаза:	102
Где је лед? И како се сада тај ⁴⁰⁷ укопао наглавачке? И како је пут од вечери ране до јутра, сунчани диск тако брзо прешао?“	105
А он мени: „Ти мниш да си још са оне стране средишта где сам се за длаку ухватио оног црвљивог ниткова који свету зададе ране.	108
Док сам се низ длаку спуштао, тамо си боравио, а када сам се окренуо, кроз тачку си прошао којој тежи сваки терет ма колики био.	111
Под полулопту сада си ти дошао супротну од оне која велико копно има и под чијим теменом ⁴⁰⁸ је издисао	114
човек ⁴⁰⁹ који је безгрешан био: „са стопалима стао си на мали круг који се тако шири па насупрот Јудеки он место заузима	117

ова шупљина само да се од њега бежи, а земља коју видиш уздигла се даље од зала.“	126
Толико то место далеко од Белzebуба ⁴¹⁰ лежи колико је велика његова паклена гробница, не може се оком разабрати, већ по звуку што свежи поточић ствара и кривуда овуда као змијица низ пукотину стене коју је нагризао својим током, па тече крај ње, дуж литица.	129
Вођа и ја по скривеном путу који је вијугао запутисмо се тамо где влада дан светао и ниједан од нас није више за одмор знао, већ смо се пели, он први, а ја сам за њим ишао све док не видех да пред нама језде лепе небеске ствари, кроз један отвор округао куда изађосмо да опет угледамо звезде.	132
	135
	139

РЕЧНИК МАЊЕ ПОЗНАТИХ РЕЧИ И ПОЈМОВА

У овом речнику наведене су само мање познате речи и појмови из предговора и поговора. У самом преводу су такве одреднице детаљно објашњене у одговарајућим фуснотама и уводним текстовима пре сваке песме.

Сви цитати и топоними из Библије верно су пренети из издања *Библија или Свеіѡ іисмо Сііароѡа и Новоѡа завјетіа*, у преводу Ђуре Даничића и Вука Стефановића Карацића. Ова напомена је значајна због тога што ће читалац наћи имена која су у преводу другачије транскрибована од уобичајеног свакодневног говора (нпр. Навуходоносор уместо уобичајеног Набукодоносор).

антропоцентризам – средњовековни поглед на свет према коме је човекова судбина у средишту свих космичко-историјских збивања

галицизам – француска реч у неком туђем језику

дидактички – поучан; дидактичко дело – врста књижевног дела чији аутор на занимљив начин настоји да подучи читаоца

контемплација – мисаоно посматрање, размишљање, мисаоно удубљивање

Коперник – Никола Коперник (1473–1543), пољски астроном; доказао двоструко кретање планета – око Сунца и око сопствене осе, успоставио хелиоцентрични систем света, односно систем у коме је Сунце у средишту кретања планета

латинизми – особености латинског језика, нарочито у реду речи, односно у примени латинског реда речи у неком другом језику

лексика – свеукупност речи које улазе у састав неког језика или дијалекта

лингвистика – наука о језику

метафизика – филозофска дисциплина која се бави основним принципима оног што прелази реалност, што се налази иза просторно-временске стварности

неологизми – нове речи направљене по угледу на стране језике, кованице, старе речи с новим значењем

плурилингвизам – знање и/или употреба више језика

плуристилизам – знање и/или потреба више стилова

ренесанса – покрет препорода и обнове у књижевности, уметности и науци који се јавио у Европи у XIV, XV и XVI веку; ренесансна књижевност тежи ка људској срећи, пева о овоземаљској љубави, негује култ лепоте

реторика – вештина лепог говорења и техника беседништва

секстина – строфа од шест стихова

сицилијанска школа – прва званична школа у италијанској књижевности основана у првој половини XIII века на двору краља Фридриха II Хohenштауфена; лирика писана по узору на про-

ИЗБОР ИЗ ЛИТЕРАТУРЕ О ДАНТЕУ

Dante Alighieri – *La Divina Commedia a cura di Natalino Sapegno*, La Nuova Italia, Editrice, Firenze, 1970.

La Divina Commedia di Dante Alighieri commentata da Eugenio Camerini, Eurodiffusione Editoriale SAS, Milano, 1987

Dante Alighieri – *La Divina Commedia*, Bietti, Milano, V edizione, 1966.

Данте Алигијери – Божанствена комедија, ЦИД, Подгорица, 1996.

Cesare Segre – Klelia Martignoni, *Testi nella storia*, Edizioni scolastiche Bruno Mondadori, Milano, 1991.

Francesco Mascialino, *La letteratura italiana*, Societa' editrice Vannini, Brescia, 1954.

Francesco Mascialino, *Storia della letteratura italiana*, Volume I, Societa' editrice Vannini, Brescia, 1946.

Disegno storico della letteratura italiana di Natalino Sapegno, XXV ristampa, La Nuova Italia, Firenze, 1969.

Франческо де Санктис, *Повијесѝ италијанске књижевности*, Матица хрватска, Загреб, 1955.

Giuseppe Petronio, *L'attivit  letteraria in Italia*, X edizione, Palumbo, Palermo, 1969.

Данте Алигијери

ПАКАО

Прво издање, 1998. година

Издавач

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
И НАСТАВНА СРЕДСТВА

Београд, Обилићев венац 5

Ликовни уредник

АИДА СПАСИЋ

Лектор

СЕЛМА ЧОЛОВИЋ

Графички уредник

ДУШАН КНЕЖЕВИЋ

Коректор

ТАТЈАНА ЗОРИЋ

Компјутерски слог

САДРЖАЈ

Предговор.....	5
– Данте Алигијери (Био-библиографски подаци)	7
– Божанствена комедија (наслов, настанак и основна структура)	19
Пакао	35
Речник мање познатих речи и појмова	227
Избор из литературе о Дантеу	229

